Kapocs

LII évfolyam, 74. szám Vancouver, BC, 2022 April 15

A SOPRON ALUMNI IDŐSZAKOS KÖZLEMÉNYE

A TARTALOMBÓL

I N M E M O R I A M

GYÁSZJELENTÉSEK……...……..2

MEGEMLÉKEZÉSEK……..….2

V I S S Z A T E K I N T É S E K

ELINDULTAM SZÉP HAZÁBBÓL....5

S O R S O K

EURÓPÁBAN MARADTAK……....23

ÉLETUTAK / ÉLETPÁLYÁK……...12

I R O G A T Á S O K

MAGUNKRÓL…… ….26

RECENZIÓ…… …..32

NOSZTALGIA…… …..34

K Ö Z Ö S Ü G Y E I N K

SOPRON ALUMNI ESEMÉNYEK .35

HÍREK / KÖZLEMÉNYEK……. 36

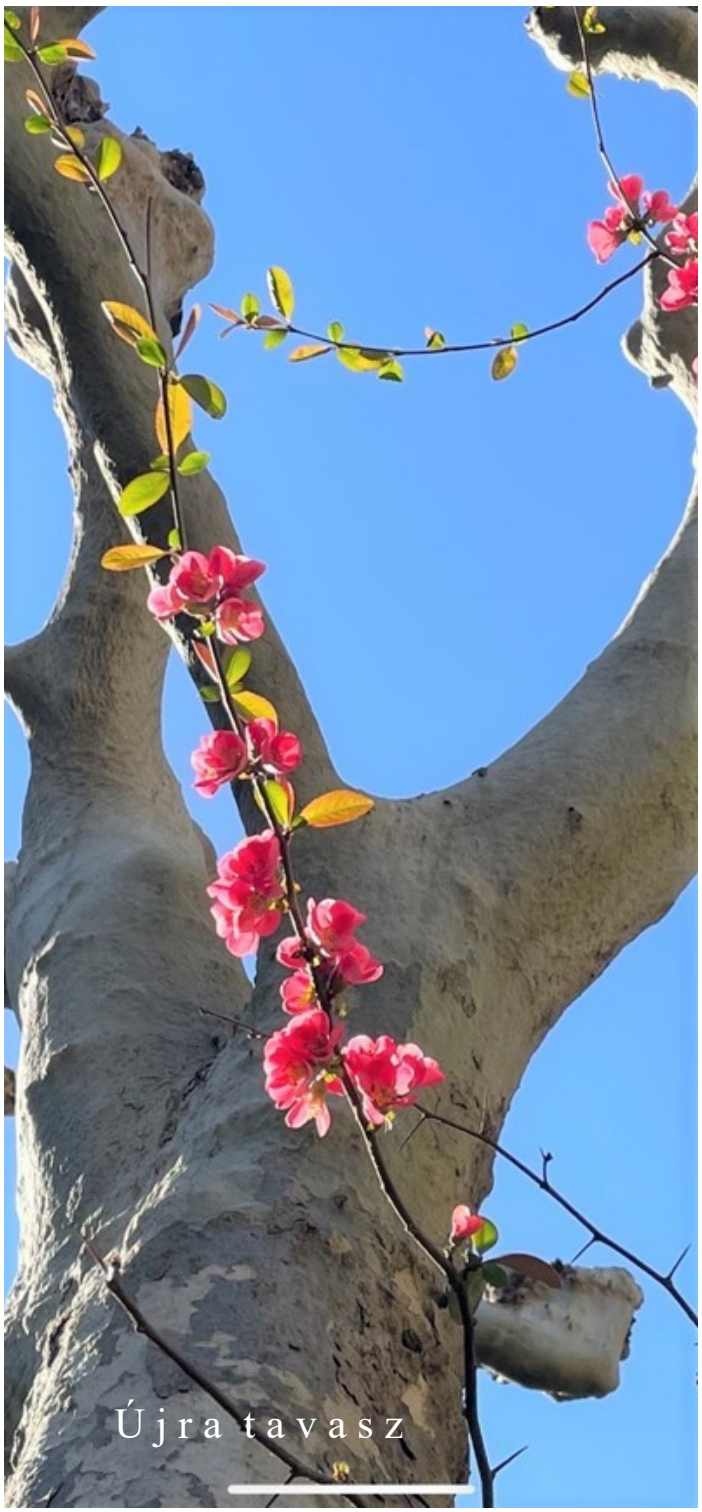

Újra tavasz

IN MEMORIAM

GYÁSZJELENTÉS

22021 november 22-én, Szeged, Magyarországon elhúnyt **Szabó György**, repülőgép mechanikus, volt I-éves hallgató, Soproni Erdőmérnöki Főiskola és Faculty of Forestry, Sopron Division, UBC, Sopron Alumni társunk, életének **84.** évében.

Béke poraira!, Őszinte részvétünk a gyászoló családnak!

MEGEMLÉKEZÉSEK

Brian Szabo: **A son's farewell**

October 21, 2021 was the last day I saw my father, George (Gyorgy) Szabo. A month later, to the day, during the night of November 21, he would pass away peacefully in sleep. I am sure in his last days he had pleasant dreams and memories of his family and the many friends he made over his rich life of 83 years.

I am so grateful I had the opportunity to travel to Hungary last October with my wife, Liz, and my older daughter, Cassandra. It was a precarious trip with a lot of Covid-related paperwork and administrative uncertainties in the midst of the pandemic but well worth the effort. I was able to spend a wonderful week with the man who has been my hero, and my brother Michael's hero, our entire lives. I had the good fortune to visit him in Hungary in October of 2014, when he was still well enough physically to show me around the country. Unfortunately, he was not well enough to do any sightseeing with us while we were there this time. But we had a lot of laughs, some tears, a LOT of palinka, and mostly just enjoyed each other's company. Our trip occurred shortly before the 65th anniversary of the revolution which provided a natural opportunity to ask a bit more about the days before he was forced to leave for Canada with his Sopron University classmates and faculty members on November 4, 1956. He had always been reluctant to talk much about his final days in Hungary, but this time he opened up more than he ever had, probably sensing it would be the last opportunity to do so. I learned about his direct involvement in the conflict in Sopron, the brutality of the Soviets, and the hardship of the months that followed, not knowing where he and his classmates would end up. (I have read a fair amount about the days leading up to and during the revolution, and the aftermath, but it's different hearing about it first-hand.) I learned about the boat ride across the Atlantic, landing in the Maritimes, the train trip across Canada, his arrival in Abbotsford, and then Vancouver. I learned a bit more about the first days at UBC and the months in the bush in Powell River at his first job in the logging camp. His recollections of the details were as sharp as though it had all just happened.

If I were to sum up my relationship with my father, hockey would be, by far, the biggest focal point. I'm sure it is the same for Michael. Dad fell in love with the game not long after coming to Canada. It would be a passion of his for life, and he made it so for his sons. My first 'memory' was sitting on his lap at a Vancouver Canucks game in the late 1960s before they had joined the NHL. I would be fortunate to see the odd game with him later as well, and it was something I looked forward to more than anything else. Dad and Hockey. Hockey and Dad.

I remember watching Hockey Night in Canada on Saturday afternoons, usually the Maple Leafs or the Canadiens. It was a treat when the Canucks made the show and we never missed those. We always watched together, me on the big arm of the 'wing-style' chair next to Dad. I remember playing 'floor' hockey with him in the living room with the makeshift 8mm film roll/puck sliding across the hardwood, and outside in the driveway with 'real' sticks and tennis balls. He would teach my brother, my sister and me to skate (having, of course, taught himself to skate). I remember my first hockey 'injury' suffered when I was about 6, playing pond hockey with Dad on a frozen field; a well-earned five stitches across my eyebrow. Dad and Hockey. Hockey and Dad.

Most of all, I remember that Dad attended almost every single game that both my brother and I played, often a combined four games a week, right up to the time I gave up competitive hockey at age 19. Michael and I could always count on looking up to see him in the stands, or scorekeeping/time keeping at the penalty box, and hearing him cheering us on. We will never forget that. Some games, there were three different Szabos on the scoresheet: Michael the player, me the referee, and Dad the scorekeeper. A few times, when the team missed photo day, Dad was even the photographer, and his photos were as good as the pros'. Even after that, when Michael and I were in our 20s and 30s and played men's hockey together, he would come out to see the odd game. He loved to watch his 'boys' play. Dad and Hockey. Hockey and Dad.

In the summer of 2020, about a month before he left for Hungary for the last time, my daughters, Cassandra and Nicolette, and I went to his house to watch the 'pandemic version of NHL playoffs when the Canucks were having surprising success. The three of us wore our Canucks jerseys to his house, and I brought a classic Roberto Luongo jersey for him to wear. Although they lost, watching one last Canucks game with Dad, and sharing it with my daughters, was so special.

He would also carry on that enthusiasm with his grandkids. My sister Carol's boys, Dustin and Brayden, played hockey, baseball and soccer, and he would watch as many of their games as possible. My own kids had their own passions; Cassandra a choral vocalist and stage actor and Nicolette a competitive ballet/jazz dancer. Dad never missed a performance or competition when he was in town. My son, Marcus, a competitive swimmer, also benefited from his attendance at swim meets. Even though he had to wait several hours for those 60 seconds of racing, he was there. All the graduations, both high school and university, as well. And he never missed an opportunity to be a part of Michael's girls, Alexandria and Paige's life events. When I was cleaning out his house last summer I came across an envelope that was full of programs, tickets and other memorabilia from all the games, choir performances, plays, swim meets, dance competitions and performances, graduations and other events that he had attended. I also found old programs from some all-star tournaments I participated in around 1982 or 83 and a Christmas tournament that Michael had played in. Dad kept every birthday card, Fathers' Day card and Christmas card the

grandkids had ever made for him. I even found one Michael made for him when he was about six or seven. It was like going back through a time capsule of his kids' and grandkids' passions and life events. He was fiercely proud of his children and grandchildren.

Dad loved to travel and he loved the outdoors. Mountains, lakes and waterfalls were his passion. He literally has thousands of slides, negatives and digital photos taken all over North America, many of them with his old circa 1960s Zeiss Ikon 35mm, and most of them professional grade. He could easily have made his mark as a photographer; his photos are that good. He loved, in particular, the Redwood Forests of California. As a child of ~~about~~ six or seven, I recall going on a ~~road~~ trip with Dad and Carol to California, camping at various stops along the way and visiting as many points of interest as possible: Mount Rainier; Mount Hood; Crater Lake; The Sea Lion Caves. And, of course, the Redwood Forests. In his backyard was a small 'Charlie Brown' conifer that seemed to grow only about six inches or so a~~per~~ year. I didn't really take notice of it until recently and asked him about it. He was kind of sheepish in his reply. Turns out it was an actual Sequoia from California, that he had smuggled in as a seedling about ten years earlier and planted in the middle of the backyard in hopes that he would see it grow to the sky. I guess his optimism clouded the fact that they actually need a fairly long and warm growing season to prosper. No matter, he had his own little Redwood in his backyard.

The Canadian Rockies were another favourite of his. Michael and I travelled with him to Jasper and Banff National Parks several times, staying in B&Bs before B&Bs became popular. Each day we would plan a different mountain or lake or waterfall to visit. We had to leave early to get there before the masses, so Dad could get that perfect morning photo without the crowds. One of his favourites was Maligne Lake in Jasper National Park. It's the lake in the background of the photo pictured, which is also the view that he painted for me for my 40th birthday. He was very proud of this painting and had it made into a Christmas card. So yes, Dad was also a painter in retired life. Because why wouldn't he be? He taught himself by watching the 'Joy of Painting' on PBS. Not the Bob Ross version, but the original Bill Alexander version with the 'happy clouds'. Dad wanted to paint more but could not seem to find the time amongst all the other things he liked to do when he was at home, namely reading the papers. He did, however, find time to finish one painting for each of his children. He had hundreds of calendars of scenery and wildlife that he had saved for inspiration for future works but could never 'find the time to do more. There is one half-finished canvas that I am hoping my daughter, the artist, can finish off and sign both their names to it.

Dad did regret not finishing his forestry degree at UBC. I'm sure he saw all his friends and the careers they went on to have either in government or in various forestry companies and thought, "what if". But he was also rightfully very proud of the career he chose in aeronautical engineering and mechanics. He had a long and successful career with Pacific Western Airlines and, after PWA's acquisition of Canadian Pacific Airways, Canadian Airlines International (which would later merge with Air Canada after his retirement). He told me many stories of emergency trips to remote locations to get some aircraft or other engines running again after ~~it~~ they 'died' on the tarmac. Among~~st~~ these stories was one, when he had to go to Kamloops in the heat of the summer, 40+ Celsius, to figure out what was wrong with a plane, that could not get fuel to the engines. In the end, Dad was able to 'jerry rig' the fuel supply system with parts from a washing machine (yes, a washing machine!) to at least get the plane up and flying for a return trip to Vancouver and a more'complete' (and perhaps in-accordance-with-regulations!) repair. In his 35+ year career at the airline he worked on everything from old Hercules twin props to 707's to 747s and 767s jets. He'd seen it all, and in the last few years of his life, he loved to chat with Liz about episodes of 'Mayday' on TV's Discovery Channel and all the things that went wrong in various air disasters over the years, and how they could have been prevented. He loved to talk planes and the 'hair-brain' (as he called it) decisions that mechanics and pilots alike have made and all the 'haywire' (another favourite word of his) regulatory decisions that have been made, that have weakened air safety over the years, and later been reversed.

Despite the career departure, Dad would never lose touch with his original Sopron classmates and professors. I didn't appreciate in my childhood why the bonds were so strong between Dad and Tibor (Bakos), Safi (Laszlo Safranyik - my Godfather) and Janos (Kurucz) and their families. My family spent many happy hours and days in the company of these families who would come to feel like my family -- uncles and aunts, and their kids our surrogate cousins. I was too young to truly understand these bonds until well into my teens, when I started learning a bit more about October 1956 and the plight of the Sopron~~ers~~. These bonds lasted his entire life, and in fact strengthened after retirement, as he attended all the alumni gatherings. He has many, many ~~photos~~ amongst his (literally) thousands of photos, of himself with his fellow '56-ers. He loved you all like family.

Dad was always a voracious reader. I'm sure it's where I get it from. But after retirement in 1998, he became even more-so. (So many books in his house!) And he began reading more about Hungarian history. The real Hungarian history, not the Soviet-made history that he grew up with. And as he read, he became more Hungarian. He reclaimed his Hungarian citizenship. He became, I think, even more humble and somewhat guilty about the freedom and relative ease of life and prosperity he was able to experience in Canada. (His life was anything but easy and prosperous, but he saw it that way.) He learned more about Trianon and the events that led to the carving up of the Kingdom of Hungary following WWI. He learned more about the true extent of Soviet oppression. He learned of the plight of the families of men sent off to Soviet labour camps and Gulags, most never to return or be heard from again. He began travelling to the places that were once Hungary. He visited Slovakia and Ukraine. He visited Romania several times.

It was then that his true selflessness and generosity began to emerge. Dad was always one of the most selfless, generous people I have ever known. He had always put his kids' and his grandkids' well-being ahead of his own. He was generous beyond belief, despite his relatively humble means. His charitable donations were numerous - I still get mail redirected from his house from the numerous charities he donated to over the years. They included over 150 blood donations to the Canadian Red Cross and Canadian Blood Services. He supported his nephew, my cousin Laszlo, when he made the brave decision to leave Hungary in the late 1980s and needed a sponsor in order to immigrate to Canada. Dad would become his surrogate Canadian father for ten years until Laci's return to Hungary in 1998. Dad also began quietly supporting various causes in Hungary and the former Hungarian territories. He supported the families of the men removed from their homes and sent away in some of the

darkest days of Hungary's 20th century history. (I only learned of this about five years or so ago, when I asked about a certificate that hung on the wall in his dining room, and he told me it was the rough equivalent of a knighthood for his support of these families.) He and his brother Laszlo set up a scholarship fund for students attending their former high school in Debrecen. These students would not have otherwise had the opportunity to continue pursuing their academic dreams. Dad lived his life believing there was always someone who was more in need than himself.

As the last four months have passed, my grief has been replaced with gratitude, smiles and beautiful memories. I appreciate the times we had together; all the hockey games, the camping trips, the backyard soccer, kids' birthday parties, Christmas and Easter dinners, swim meets, performances, shows and competitions. I appreciate the times we just hung out and had some laughs. I will, of course, miss him, his little nuances and his go-to words and phrases. I will also miss his stories. But we will always have the memories and will hold them in our hearts. My family, Michael's family and Carol's family will continue to enjoy palinka in his name. Egészségedre Dad / Papa! *(2022 March, North Vancouver, BC)*

Laszlo Retfalvi: **Szabó Gyuri**

Gyuri was the first classmate - along with Laci Safranyik - I met on the train taking us to the Sopron School of Forest Engineering on September 2. 1956. Having no 'greeting party' meeting us at the station, we dragged our heavy luggages in the shortest route to our designated dormitory on 'Dimitrov tér'. Both of my new aquitances were assigned to the room adjacent to mine and our explorative tours around the building and its facilities were done together.

The next joint memory is associated with our last days in Hungary, when in the early afternoon on November 4, responding to a recruiter, we enthusiastically volunteered to form 'Two-man Teams', to be equipped with tankbusting Faust rockets and submachined guns to fight the approachig Soviet menace. Nothing more turned out of that, but only joining the exodus of our fellow students to Austria. Gyuri was among the 'baleks' who ended up in Siezenheim, Austria and from there eventually with so many of us in Canada.

Here in Canada, Gyuri was among the unfortunates, who did not manage to secure a summer job in 1957, which fact largely determined his further career as a student at UBC's Sopron Division. After successfully completing his first year on borrowed money, he dropped out of our class, because of his fear of incurring further indebtness. His folowing life is well documented in his well-written pieces, that regularly appeared in the Kapocs, until the writings were stopped by his worsening health problems.

There was a long hiatus in our contacts, due to my moving to other parts inf Canada, but we soon reconnected once we moved back to Vancouver. We met in a restaurant with his new fiancee and soon we were invited to his wedding as well.

Later Gyuri joined in with other 'Sopron fogies' visiting our house, to attend get-togethers featuring mostly my own cooking. As a true Debrecener, he loved 'töltött káposzta', even my wife's 'lazy-mans cabbage rolls'.

Gyuri was a generous man. He was one of the the most enthusiastic and supportive reader of our periodical, the Kapocs and an ardent participant in every Sopron Alumni event.

Isten nyugosztalja! *(2022 March 25, Vancouver, BC)*

Ötvös Imre: **Megemlékezés**

Irena (neé Werbenec) Lwow, Lengyelországban született (Lembergnek hívták az Osztrák Magyar Monarchia idején, ma Lviv, Ukrajna). Apja ukrán, anyja lengyel volt. Amikor az orosz front másodszor közeledett a városhoz, Irena a szüleivel elmenekült. A háború után Olaszországon át Angliában telepedtek le, a Nyugat oldalán harcoló lengyel hadsereggel és menekültekkel együtt. Kilenc éves korában elvesztette édesapját és hamarosan édesanyja kórhába került, ezért Irena gyakorlatilag árva lett. Tanulmányait Angliában, apácák vezette iskolában kezdte, ahol a tandíját a az árva gyerekek tanittatására a lengyel hadsereg adakozásból fedezték. Középiskola után London szerzett Bechelor of Arts diplomát. Költségeit ösztöndíjból, nyári és tanulás melletti munkákból fedezte. Jó nyelvérzéke volt, igy végzés után több évig tanitott francia nyelvet London egyik középiskolájában.

Irenával a Kaliforniai Egyetemen, Berkeley campuszán ismerkedtünk meg és 1968 májusban házasságot kötöttünk. Ekkor már megvolt a MA diplomája összehasonlító irodalomból. Amikor azon nyáron a kanadai kormány felajánlott nekem egy kutatói állást St. John's, NL-ben, halasztást kértem a kezdésre disszertációm befejezéséig, 1969 április közepéig. Addig (március vége) Iréna is leteheti a PhD program vizsgáit és saját disszertációját majd postázza St. John's-ból. Így történt és íd-őben megérkeztünk az első munkahelyemre (egy rovardúlás (outbreak) kezdetére, aminek megállitása lett kutató munkám cálja). Newfoundlandben 11 évet éltünk. Irena elöször a tartományi könyvtár központjában dolgozott, mint könyvelő, majd francia nyelvet tanitott egy közéiskolában és az ottani egyetemen. Sajnos, szakmai anyag hiányában disszertációját nem tudta befejezni.

1980 ban áthelyeztek Victoriába. Irénának megint újra kellett kezdeni hívatását. Közel egy évig nem sikerült munkát kapni és végül mint helyettes tanárt alkalmazták. Volt olyan időszak, amikor egy napon három iskolában tanitott francia nyelvet. A következő évben sikeresen megpályázott egy 'French Immersion' tanári állást, ahol nyugdíjazásáig maradt.

Ezután kezdödött a gyógyithatatlan 'osteoarthritis' betegsége, ami a végén minden izületét megtámadta. Betegségét szeliden elfogadta és nem lázadozott. Felajánlott segitségemre reagélva mondta: "Azzal tudsz segiteni, ha kimesz a konyhából

és nem leszel láb alatt“. Nem vitatkoztam, kimentem. Később elfogadta a segitséget, de azért a járókával bejött a konyhába ellenőrizni, hogy mit hogyan csinálok és irányitott. A háztartási munkát valójában csak akkor kezdtem értékeltem, amikor nekem kellett mindent megcsinálni a gondozása mellett. Eleinte még vicceltünk, hogy házasságunk első 35 évében mindent ő csinált és látott el, most rajtam a sor minden munkát elvégezni, amit 15 évig egyedül tettem meg. A végén segitséget kellett fogadni

2018 áprilisban korházba került egy újabb tünettel és innen már nem engedték haza. Közel egy évet kellett várni, hogy helyet kapjon egy beteggondozóban, ahol gondozási igényeit biztositani tudták. Az egy évi ágybanfekvés alatt annyira legyengült, hogy a végén a kis iPad számitógépet is nehéznek találta.Többször mondta: “tudom, hogy nem tudsz segiteni, de olyan jó,amikor itt vagy velem, biztonságban érzem magam“. Minden nap órákat töltöttem vele, kivéve azt a négy napot, amikor én is a korházban voltam. Ekkor ő látogatott meg engem a tolószékében. A gondozóban csak heteket töltött és megint egy új fertőzéssel a kórházba került. Ekkor már feladta és ilyeneket mondott: ”Nem gondoltam, hogy ilyen nehéz meghalni. Istenem meddig kell még szenvednem?“. Erős fájdalomcsillapítókat kapott, sokat aludt. Időnként kinyitotta a szemét meggyözödni, hogy ott vagyok-e még. Egyszer amikor felébredt kinyitotta a szemét, kinyujtotta a kezét, hogy fogjam meg. Újra elaludt. Később behúnyt szemmel mondta, hogy „vigyem el innen”, amit úgy értelmeztem, hogy vigyem őt haza. Amikor átöleltem, erélyesen mondta: “Engedj már elmennem“. Két nappal később julius 20-án kérése teljesült, szenvedése megszünt és álmában elhúnyt.

(2021 december, Victoria, BC)

V I S S Z A T E K I N T É S E K

E L I N D U L T A M S Z É P H A Z Á M B Ó L

Fekete Tibor: **Sopron-Salzburg-Kanada, 1956-57**

Októberben nagyban készültünk a végzésre, különösen a Valéta Bálra. November 3-ára volt kitűzve a ballagás és a bál, de arra már nem kerülhetett sor az októberi események miatt. A szalagavatót és a szakestélyt még megtartottuk október 23 előtt. Nekem ez az egyedüli emlékem a soproni egyetemi végzésből.

A forradalom kitörése után az osztrákok ruhaneműt és élelmet hoztak át a határon és egyes egyetemi épületek raktárrá lettek átalakitva. Autóbuszok és teherautók szállitották a gyógyszert és élelmet budapesti kórházaknak, élelmet úgyszintén egyetemi diákszállóknak. Mi egyetemisták kisértük fel a szállitmányokat Budapestre, hogy minden a rendeltetési helyére jusson el. Egy alkalommal, amikor autóbuszt kisértem fel Budapestre, a Bécsi úton haladva pár percre beugrottam (az Árpád gimnázium mellett lakó) nagybátyámékhoz üzenetet hagyni szüleimnek, hogy jól vagyok és ne aggódjanak. Csak nagynénémet tudtam megajándékozni a hozott kis osztrák csokoládéval, mivel szombat délután lévén (október 27) nagybátyám tarokkozni volt. A Tétényi úti Szent Imre Kórhában adtunk le a gyógyszerek és kötszerek egy részét, majd átmentünk Pestre egy Üllői út közeli kórházban leadni a többi orvosi kelléket. (Halványan dereng, hogy a sofőrrel együtt ott vacsoráztunk és aludtunk meg). Másnap (október 28-án) indultunk vissza Bécsbe újabb szállítmányért, de engem nem engedtek át a határon és Hegyeshalomnál (valamilyen irodában) vártam hiába, október 29 reggeléig a buszra. Végül valaki elvitt Győrig, ahol találkoztam soproni egyetemistákkal s azokkal kerülten vissza Sopronba*.

Két nap mulva (november 2-án) mentem ismét Budapestre egy katonai teherautóval. Először egy Bartók Béla úti egyetemi diákszállóhoz vittünk élelmet, onnan pedig Gödöllőre, leadni a többi élelmet. Már sötét volt amikor visszaindultunk. Orosz tankok közt mentünk át Budára a Szabadság hidon, de nem igazoltattak. Budán megálltunk egy háznál s a sofőr és helyettese meglátogattak valakit, amíg én egy órát ücsörögtem a teherautóban. Komáromnál is találkoztunk orosz tankokkal - egy órát kellett várakozni amig a tankok kijöttek az erdőből és keresztezték az országutat. Győrt elhagyva kifogyott a benzinünk. Hideg volt, még havazott is, ott fagyaskodtunk hajnalig, amikor sikerült üzemanyagot szerezni. Már kivilágosodott mire a tüzér laktanyához értünk Sopron előtt. Ott kaptam reggelit s délben elvittek az egyetemre személyautóval. Jó fáradt voltam, korán lefeküdtem. Reggel 7 órakor ébresztettek, hogy az orosz tankok bevonultak Budapestre.

Nekünk ötödéves olajosoknak az egyetemi új épület védelmezése volt a feladatunk, a többi hallgatót kivezényelték a vasúti töltés elé várni az orosz tankokat. Fodor Imre, Fogarasi Janó, Sipos Zoli, Pintér Karcsi, Horváth Szabolcs és jómagam voltunk a védő osztag. Megfelelő melegebb ruházat hiányában az egyetemi épületekben tárolt ruhaneműkből válogattunk. Én egy melegebb kabátot választottam (amit csak Ausztiában vettem észre, hogy az női kabát volt) és egy második világháborús német csizmát. Várakozás közben elhatároztuk, hogy kikérjük leckekönyveinket a Regisztrár irodából. Meg is tettük s magunkkal hoztuk (nagyon hasznos lett a kinti egyetemi felvételekhez). Amikor jött a hir, hogy az oroszok lefegyverezték a vasúti töltés előtt fekvő társainkat, mi felugrottunk az ott tartott teherautóra és felmentünk a muki határőr épülethez.

Délután 2 és 3 óra körül társaimmal tanakodtunk a következő lépésünkről: menjük-e vissza Sopronba vagy lépjünk át Ausztriába. Voltunk ott talán ötszázan, egyetemisták és katonák. Az oroszok elleni harchoz fegyverre van szükség, ami nekünk nem volt. Végül úgy döntöttünk, hogy megpróbálunk eljutni a legközelebbi osztrák faluba még sötétedés előtt. Szürke, sötét, őszi délután volt, mélyre süllyedtünk a sárba, már sötédetett mire megérkeztünk Deutschkreuzba. Nagy szeretettel fogadtak a helybeli magyarok. A falu kultúrházában előző este szüreti bál volt, a helységet feldiszitették minden fajta gyümölcsel a szőllő mellett, amit készségesen ajánlottak fel nekünk és jól megvacsoráztattak. Egy traktoros utánfutón elvittek bennünket a következő faluba, ahol egy vöröskeresztes kirendeltségbe tereltek személyi adataink felvételére. Az első kérdés az volt, hogy menekültek vagy szabadságharcosok vagyunk-e? A társaság fele szabadságharcosnak, másik fele pedig menekültnek vallotta magát. Alig, hogy kiléptünk az épületből, eldőlt kálváriánk első stációja. A magukat szabadságharcosnak vallókat egy nagy terembe terelték, ahonnan katonai őrök megakadályozták a kilépést. Tanácstalanok voltunk, nem tudtuk mi fog történni velünk, hová lett az évfolyamtársaink másik fele. A padlón feküdve vártuk a reggelt.

November 5-én reggel autóbusszal Wienerneustadba vittek, ott egy katonai laktanyában megreggeliztettek s azután folytattuk az utat Klosterneuburgba. Egy volt orosz laktanyában szállásoltak el, ahol teljes katonai felügyelet mellett, mostoha körülmények között töltöttünk el pár napot. A WC orosz mintára készült, csak egy lyuk volt a padlón, fűtés nem volt, a matrac alatt lévő deszkákat égettük el a kályhában. Osztrák katonai kosztot

kaptunk, jó magyar gyomrrunk állandóan korgott. Ott tudtuk meg nagy nehezen, hogy miért is tartanak fogva. Az osztrák függetlenséget biztositó Genfi Egyezmény alapján minden személyt, aki fegyverrel lépi át Ausztria határát, fogva kell tartani addig, amig az országban, ahonnan jött, háborús vagy forradalmi állapotok uralkodnak. Rövidesen végetért kellemetlen elhelyezésünk, egy éjjel különvonattal Salzburg Siezenheimbe nevű külvárosába szállitottak bennünket, egy volt amerikai katonai laktanyába. Mire megérkeztünk a laktanyát szöges drótkeritéssel vették körül, tilos volt elhagyni a helyet. A társaságban voltak erdész, bányász stb. egyetemi hallgatók Sopronból és többségben magyar katonák, akik egyenruhában és fegyverrel lépték át a határt. Osztrák katonai őrizetben tartottak, zsoldot és osztrák katonai kosztot kaptunk.

Senkinek sem tetszett az étel, a társaság - különösen a katonák - nemtetszésüket erősen fejezték ki. A tábor osztrák vezetése úgy döntött, hogy a kosztra költött pénzt a katonai szakácsok rendelkezésére bocsájtják, amiből magyaros ételeket tudnak készitení. Jól főztek, nem volt kifogásunk az ételekkel. Mivel pénzünk volt és költésére nem volt lehetőség, a velünk fogva tartott katonák kantint próbáltak beinditani üditők, csokoládé és pár más apróság eladására, de fogalmuk sem volt hogyan kezdjenek hozzá. Az apám üzletében töltött idő alatt és a kereskedelmi középiskolában felszedett üzleti ismeretek segitségével átvettem a kantin beinditását és vezetését. Nem kellett előre fizetni az áruért, minden második nap felvették az eladásból bejött pénzt és hoztak új árut. Az áruk eladása felár nélkül történt, nekem nem volt saját bevételem, az ügynököknek dolgoztam, akiktől időnként kaptam néhány shillinget, ami egy elég szép összegre nőtt négy hét alatt. A katonai szakácsokkal nagyon jó barátságba kerültem, részükre mindig eltettem a kedvelt dolgaikat.

A kantin vezetése elfoglaltságot jelentett részemre, mig a többiek csak a semmittevéstől tespedtek és idegeskedtek, egymást heccelték. Nehéz napokat éltünk át, semmit sem hallottunk az otthon történtekről, nem tudtuk meddig kell a táborban maradni, mikor csatlakozhatunk a egyetemista társainkhoz St. Wolfgangban. A megfeszitett idegek okozták, hogy a Siezenheimi egyetemi csoport éhségsztrájkba kezdett. Gyorsan befejeztük mert a társaság nem birt éhezni és végül is kaptunk egy kevés megnyugtató információt. Évfolyamtársam Fogarasi Janó volt legjobban kimerülve mert nem sokat tudott menyasszonyáról, Trux Majáról, aki a St. Wolfgang táborban volt az erdészekkel és műszakiakkal. Sipos Zoli évfolyamtársunk addig heccelte Janót, aki mérgében megfenyegette, hogy előbb-utóbb megöli.

Kiszabadulásunk után a megtakaritott pénzből azonnal lecseréltem télikabátomat és a második világháborús csizmát. Kezdtem normálisan kinézni: volt szép ruhám és szép pár cipőm. Két évfolyamtársamnak is, akik hazamentek St. Wolfgangból, adtam pénzt, hogy vigyenek magukkal apróságokat. Jól jött a pénz sörre is később a hajóúton Kanada felé. December 8-án csatlakoztunk a még St. Wolfgangban lévő néhány évfolyamtársunkhoz, akik már megállapodtak valamelyik ország egyetemével és készültek oda utazni. A Kanadába készülő erdész csoport is még ott volt.

Ezidőben több egyetemista-pár elkötelezte magát házasságkötésre, közöttük Fogarasi Janó és Trux Maja is. Esküvőjükön Fodor Imrével mi voltunk a tanuk. Még St. Wolfgangban találkoztunk a Kanadai Követség hivatalnokával, aki felajánlotta, hogy kormánya költségén átvisznek bennünket Kanadába, ahol majd a bányaipar támogatásával nyelvkurzuson tanulhatjuk az angol nyelvet, nyári munkát biztositanak és segitséget nyújtanak az egyetem befejezéséhez. (Közben a a nyár folyamán a kormányzó Liberalis Párt elveszitette a választásokat és az őket váltó Conservative Párt nem tartotta be teljesében az igéreteket). Fogarasiék, Fodor Imre és én elfogadtuk a kanadai ajánlatot. Alsóbb éves olajos, bányász, és geofizika hallgatók is csatlakozott hozzánk - összesen 65-en voltunk. Pintér Karcsi, Horváth Szabolcs és Sipos Zoli az osztrák Leobeni bányász kart választották, oda kaptak ösztöndijat.

Én mindig menni akartam külföldre - még Kinába is hajlandó lettem volna menni a végzés után. Szüleim kétségbe voltak esve, de nagybátyám nyugtatta őket mondván: “külföldi utak megnyitják egy fiatal látókörét”. Korábban, az egyetemi jelentkezési iven három egyetemet lehetett megnevezni, de én mind a három helyre a Bp-i vegyészmérnöki szakot irtam be - textil vegyész akartam lenni. Osztályfőnököm próbált rábeszélni, hogy mást is válasszak, de én csak mondtam, ha nem mehetek vegyészmérnöki pályára Magyarországon akkor kiszökök Németországba s ott végzem el a képzést. Budapesten nem sikerült a felvételim, mert kereskedelmi középiskola érettségivel nem volt meg az alaptárgyak ismerete. Később majdnem kirúgtak a bányamérnöki karról az első évben mivel én nyugatra akartam menni. Tehát, én örömmel vettem a lehetőséget kijönni Magyarországról. Ha szüleim miatt otthon maradok (őket elvesztettem pár évvel kijövetelem után), az életem jó részét komunizmusban kellett volna leélnem.

St. Wolfgangból Salzburgba vitték a társaságot (erdészeket és műszakiakat) a ‘Hellbrunn táborba’ megvárni az utazást Kanadába. Ekkor a soproni csoportot meghivta egy grófnő vacsorára és kaptunk ajándékot. Emlékszem a teremre, ahol a vacsora volt de, hogy milyen ajándékot kaptam arra már nem. A hellbrunni szállás nem volt a legkellemesebb (Szálasit is ott tartották mielőtt visszavitték Magyrországra a második világháború után), ezért Fogarasiékkal és Fodorral visszaköltöztünk a a siezenheimi táborba. Kényelmes két szobánk volt, a katonák még mindig főztek, a javát adták nekünk. Kaptunk tőlük rúd szalámit ittott, egy üveg rum is kéznél volt, futotta pénzemből, állandóan ultiztunk. Kellemes körülmények között vártuk az indulás idejét. Visszamentünk Hellbrunn táborba a karácsonyi misère, ahol Mihályfi tisztelendő úr akkori dicséretének megismétlésével - hogy “Hősök hősei ti, a nemzet hős katonái” - üdvözöljük egymást Pintér Karcsival valahányszor találkozunk. Elmosolyodunk ezen a megszólitáson mert mi csak futottunk de nem harcoltunk. (Mihályfi tisztelendő úrnak az unokaöccse volt akkor a magyar súlylökő bajnok).

Végül 1957. január 5-én elérkezett az utazás időpontja. Érzékeny búcsút vettünk az Európában maradottaktól, s vagy 65 soproni egyetemista Vecsey György docens és Kollár Ferenc adjunktus urakkal, valamint családjaikkal elutaztunk Le Havre francia kikötővárosba. Január 6-án este a ‘Columbia’ 10,000 tonnás öreg görög hajóval indultunk neki az Atlanti-óceánnak, amely előttünk már átvitt egy magyar csoportot Halifaxba. A hajó az első világháború alatt az ausztrál szigetek körül személy és posta szállitással foglalkozott. A nagy tenger ezzel a kis hajóval cask játszadozott, különösen amikor jött a vihar. Nagyon sokan már az első este tengeri betegek lettek. Én nagyon jól birtam a tengeri utat, egy étkezést sem hagytam ki. A hajó végén lévő egyik szobában aludtam, este mindig megfürödtem s reggel csak magamra kaptam a ruhámat s mentem fel a társalkodóba. Nem volt szabad a hálófülkében maradni mert akkor az ember azonnal tlebetegedett. A családos tagjai a csoportnak mind betegek lettek,de a gyerekek nem. Én szórakoztattam és elfoglaltam a gyerekeket. Megpróbáltunk ping-pongozni, de lehetlen volt játszani, mert ahogy a hajó fel és lefelé ment az asztal vele ment, de a labda fennmaradt a levegőben és elszállt az asztal fölött. Inkább a tarokkozást választottam, miután sikerült pár jó játékost kiválasztani rendszeresen játékra. Egy idősebb ügyvéd utas leült mellém kibicelni s megtárgyaltuk az egyes játszmákat - sokat tanultam tőle. A hajó előző útján italt is szolgáltak fel a magyar menekülteknek, de egy problémás utas miatt, nekünk már nem. Viszont a személyzet kapott sört egyéni használatra. Mivel volt pénzem, tudtam venni sört tőlük. Jól jöttek a kantinból megtakaritott dollárok!

Hozzánk csatlakozott még Salzburgban két előttünk végzett egyetemi társunk, Tótszőllősi Béla olajmérnök és Oláh Tóth Sári geofizikus mérnök. Később mindkettő Calgaryban helyezkedett el. Egyik alkalommal az úton Tótszőllősi egy kis asztal mellett ült amikor egy hullám jól megmozgatta a hajót s ő a társalgó egyik sarkából a másikba csúszott székestül. Már közeledtünk

Halifax felé amikor viharba kerültünk, szerencsére éjjel történt mert pánik könnyen kitörhetett volna az utasok között. Csak reggel tudtuk meg, hogy 'valamilyen hajó tengely' eltörött vagy elromlott - leállt a hajó, amig sikerült a problémát kijavitani. Állitólag a mentőcsónakokat is leengedték biztonság okáért. Mire felébredtünk már folytattuk utunkat Halifax felé. Még egy vihar elkapott megérkezésünk előtt, a hullámok átcsaptak a hajó felett, nehéz volt kibirni a tenger mozgását. Nagyon hideg Halifax várt ránk, a tenger gőzölgött s a pára ráfagyott a hajóra, tiszta fehér jeges lett.

A vonat amely Montreálba vitt már a kikötőnél várt ránk s ahogy a papirjainkat elintézték fel is szállhattunk. Soha nem felejtem el: lementem a vonatról a kikötő WC-jébe és viszszajövet a meglepetésemet ujságoltam a társaimnak, hogy a kanadai WC-ben még vacsorázni is lehet, olyan tiszta. Ez volt az első benyomásom Kanadáról.

Már Kanadában voltam amikor szüleimnek megirtam első levelemet. Próbáltam őket megnyugtatni: ne idegeskedjenek, amig jó az egészségem túlteszem magma minden nehézségen. Az anyámat érintette legjobban kijövetelem, egyetlen fia voltam és sokat szenvedett születésemkor. *(2O22 február 18, Calgary, AB)*

***Megjegyzés!** A visszaemlékzések lehetséges pontatlansága tükrében - levéltári anyagok esetében is! - fontos megjegyezni a dátumot szerzőnk első Bp-i utjával kapcsolatban, azaz 1956 október 27, valamint kéziratához fűzött megjegyzését, hogy "az időpontjaim elég biztosak". Szintén figyelemre méltó, hogy a levéltári anyag (ifj. Sarkady Sándor: A soproni MEFESz az 1956-os forradalomban, 2006, 30. oldal,) ellenében szerzőnk állítja, hogy a szállítmányon mellette nem volt más kisérő és a gépkocsi nem teherautó, hanem egy busz volt. Tehát nagyon lehetséges, hogy a szállítások kezdetén a lejegyzett adatok össze lettek keveredve és nem a valóságot tükrözik. Továbbá, szerzőnknek nem volt MEFESz által kiállított 'megbízó levele', hiszen a munkacsoportok csak a következő napon, október 28-án lettek felállítva.*

A budapesti események tükrében, a hivatkozott dátum kiemelkedően fontos. Személyes emlékem szerint is első Bp-i utam dátuma legalább egy nappal korábbi, mint az említett könyvben jelzett adat. A Szerk.)

Rétfalvi László: **Elindultam szép hazámból, 1956-1957**

Jászberényből Budapestre utazva, Hatvanban mindig más vonatra kellett váltani, ami a közbülső várakozással, időben hosszabbá tette az utat. A 'Keleti'-től villamoson cipelve nagy bőröndömet, kora délután értem bátyám, a Déli Pályaudvarhoz közeli munkás-szállására, ahol maradhattam a napra. Másnap reggel ismét korai vonattal indulva, a monoton időmúlást csak a fejem felett elhúzó orosz hadi helikopter robaja törte meg, majd Győr után (maradva a MÁV vonaton) találkoztam össze Safranyik Laci és Szabó Gyurka jövendő évfolyamtársaimmal. A 'határbelépő'-t ellenőrző katonák zavarása után folytattuk lelkes beszélgetésünket. Jó példája, hogy milyen válogatós és milyen triviális részleteket tart meg a memória: az egész beszélgetésből csak egy 'Jerry Mengo and his Band' nevű külföldi zenész kombóról szóló részletek maradtak fent, akik nevét nem is hallottam többé.

Kevés, de kanadai diákéveim alatt gyakori emlegetésük után, emlékeim maradandóak lettek az alig kilenc hetes soproni diákságomról. A késő délutáni érkezés (nem volt fogadtatás az állomáson), a cipekedés nehéz bőröndjeinkkel az akkor 'Dimitrov-téri' kollégiumhoz, ottani egyszerű fogadásunk és eligazításunk a 6 ággyal zsúfolt kis szobákba, majd a vaságyak 'két-emeletessé' rakása a zsúfoltság csökkentésére, és torzsalkodás, hogy kiknek jutnak a kevésbé kívánatos legfelső fekhelyek, no és a 'menzai koszt' első megismerése gyakran felmerült beszélgetéseink során. A névsorban elfoglalt nevek alapján osztották szét a társaságot s nekünk (Pencz Lajos, Petz? Pinter László, Regős Ferenc, jómagam és Rozsenich Tamás) egy sarokszoba jutott az első emeleten. A kétemeletessé tett ágyak mellett több hely maradt szobánkban egy-két asztalnak, széknek és ruhás szekrénynek, amik használatát megosztottuk magunk között. A 'menza' nevű étkezde közvetlen szomszédságunkban volt, tisztálkodási lehetőségek pedig lent az alagsorban.

Beiratkozás és találkozás évfolyamtársainkkal a következő napon, majd a 'tanulási csoportokba' osztás szintén a homályos emlékek közé tartoznak, de megismerkedés az előadótermekkel és a nagynevű oktatókkal nagyon jó benyomást tettek rám. Biztató volt Kiss Ignác matematika és Staszney Albert ábrázoló geometria előadásain a felismerés, hogy a hallottak már mind ismerős fogalmak s talán kissé elbizonytalanító a Nemky Ernő által leadott erdészeti növénytan és Kiss József erdészeti kémiájának részletei. A 'Dzseki bácsi' néven ismert Nagy Károly által leadott geológia pedig teljesen újszerű volt. Élveztük de talán kevésbé komolyan vettük Regős kamarásommal a növénytannal járó tereplátogatásokat. Furcsa emlékként maradt fent, hogy az első testnevelés óra válogatón Vörös József oktató megtartott, mint potenciális csapattagot, amikor régi korcsolyázásainkon gyakorolt 'Axel' ugrás stílusában ugrottam a magasat. Politikai gazdaságtan, orosz nyelv és 'honvédelem' semmi emléket nem hagytak rövid ott tartózkodásom alatt.

Érdekes adat, hogy költségeinket a felvételi értesítővel együtt közölt 'tanulmányi és szociális ösztöndíj' összege majdnem pontosan fedezte, tehát saját forrásból csak szórakozásra kellett költenünk. A menzai reggeli hamaros mellőzése után nem véletlen, hogy élénken maradt meg bennem finomsága miatt a reggelit pótló friss ropogós zsömle, amit egy pohár tej mellé lehetett vásárolni előadásaink szünetében.

Az első hetek 'berázódása' után levélírásban leltem kis nyugalmat, megosztani gondolataimat otthoni kedvesemmel a frissen tapasztalt dolgokról. Mivel zsúfolt 'kamaránkban' hely is alig volt nem még csend a levéliráshoz, legtöbbet előadások alatt írtam, főleg azon tárgyakban, ahol az akkor elhangzottak mind ismerősnek tűntek. Veszélyes is volt az ilyen 'oda nem figyelés', ami később megbosszulhatta volna magát, de arra már nem került sor. Választ olyan gyorsan és gyakran kaptam, mint ahogy küldtem leveleimet.

Az őszi idő meleg maradt addig, hogy egyik hétvégen gyalog meglátogassuk a Tómalom nevű fürdőhelyet és gyakori erdei barangolásainkból hazatérve pedig kivegyük részünk a rossz, de ismétlődő diákszokásból, hogy hívatlanul is megkóstolgassuk a közbeeső gyümölcsöskertek terméseit. A sűrű tanterv, a saját és nyomtatott jegyzetek tanulmányozása és a gyakori levélírás lefoglalta időm túlnyomó részét. Október elején, újdonságnak számító színes fényképet kaptam kedvesemtől, ami azon a Zagyva-parton készült, ahol nem sokkal előbb olyan emlékezetesen szép napot töltöttünk együtt.

Közben, aktivitásban elöljáró évfolyamtársak nagy bedobással szervezték a hagyományos 'Balek Bált', ahol kölcsönös alkalom nyílik az újonnan érkezőknek megismerkedni soproni lányokkal és a lányoknak megismerni és 'felmérni a friss 'utánpótlást' képező partiképes fiatalembereket. Köztudott volt, hogy ezeken és a kevés hasonló diákbálokon keletkezett kapcsolatok nagyon gyakran házasodáshoz vezettek. A bálról és a soproni hagyományokról vajmi keveset tudtam, s telített gondolatvilágomban akkor nem is volt hely ilyeneknek. Mint 'elkötelezett' fiatalember nem is gondoltam a részvételre, helyette másoktól hallottam a bál sikeréről.

Az ország politikai életében zajló jelentős eseményekről szinte tudomásom se volt, mindameddig balektársaimmal október 22-én este részt vettem az egész egyetemi diákságot és tantestületet megmozgató nagygyűlésen a SOTEX kultúrházban. Lázban

égtünk a lelkesedéstől, amikor társaink szinte kivétel nélkül olyan kérdéseket tettek fel a szintén jelenlévő 'politikai vezetőknek', amelyek mind már hosszú évek óta bennünk torlódtak, de kimondani nem mertük a belénk idegződött félelem okán. Az október 23 -ai felvonuláson 6-os sorokban kart-karba öltve némán, de büszkeséggel vonultunk végig a városon megkoszorúzni a várostorony tövében lévő hősi emlékművet, majd vissza az egyetemre, egyes oktatóink kíséretében és a járdákon nagyszámú városi lakos biztató jelenlétében. Ezek után az események összekuszálódnak emlékemben. Kamarásaimmal együtt, majd más diáktársakkal lelkesen vettünk részt a városi ellátásban, amikor az akadozott munkabeszüntetések miatt. Különösen emlékszem a kenyérgyárban való ügyködésünkre, mert ott ettem ismét a régi időkből ismert kenyértésztából kemencében sütött 'igazi' lángost.

A következő napok történetét, MEFESz-megbízott fegyveres szállítmány-kísérőként Budapestre utazni, korábban már részletesen megírtam és közreadtam (Kapocs 42:12-4, 2005). November 3-4.-e éjjelén röviddel éjfél után érkeztem vissza Sopronba.

Az út fáradalmainak kipihenése végett nem esett nehezemre végig aludni a következő reggelt s ezáltal csak később értesülni kamarásaimtól a hangyabolyszerű mozgásokról az egyetemen és az egyetem körül. Kora délután az épületek körül még kószálódó balekok között egy meggyőző megjelenésű ismeretlen 'felsőéves'- esetleg nem diák - verbuválni kezdett tankokat megállítandó, a hamarosan Ausztriából érkező, vállról kilövő 'Fauszt'-féle rakétákkal és géppisztolyokkal felszerelve 'kettes csapatokat', amire több társammal lelkesen jelentkeztünk. Sem a 'Fausztok', sem a géppisztolyok nem kerültek elő, verbuválónk pedig egybekeveredett az akkor már ismeretlenekkel és magyar katonákkal felduzzadt tömeggel.

Valamikor késő délután ért el engem is a 'sugallat', hogy jobb lesz, ha követem diáktársaimat, akik már vagy útban voltak a Lőver Szállóhoz, vagy már tovább haladtak a Muck felé. Valahol a Récényi út kezdetén felkapaszkodtam egy a határ felé tartó katonai teherautóra s amikor az leragadt a sárban, gyalog folytattam utamat a Muck körül összegyűlt tömegig. Voltak körülöttem ismerős arcok, de igazi ismerősök nem. Egy darabig zavart érdeklődéssel hallgattam az egymást követő 'szónokok' buzdításait a maradásra vagy a tovább haladásra - a fenyegető következmények részletezéseit a maradókra és a továbbmenők lehetőségeit az újra csoportosulásra és visszatérésre 'nyugati' segítséggel. Őszintén megvallom, egy kevés 'kíváncsiság' a határon túli világról is belekeveredett gondolataimba, mielőtt az út folytatásáról döntöttem.

Bódultságnak nevezni elkövetkező napjaim gondolatvilágát, a tények enyhítése lenne. Ausztria azon területe, ahová határátlépésemkor érkeztem valamikor Magyarország része volt és a lakosok nagy hányada beszélt magyarul, akik közelről és nagy érdeklődéssel figyelhették a szomszédságban történteket. Ezért hirtelen megjelenésünk nagyon is barátságos fogadtatásra talált. Éppen születési mulatságot tartottak a falusi kultúrházban és a bőségben felsorakoztatott falatokat szívesen osztották meg velünk. Mivel az érkezők többsége a 'kópházai-balfi csaták' részesei voltak, a magukkal hozott fegyvereket a gyorsan megjelenő osztrák csendőrök biztatására az udvarban, majdnem mágjaként, egymás tetejére rakták. Saját puskám és a még mindig derekamon lógó kézigránátok is hasonló bánásban részesültek. Ezután emlékem zavaros, hogy hol töltöttem az éjszakát. Lehet, hogy ugyan ott, a már kiűrített teremben, vagy ahogy mások emlékeznek, egy közeli iskola termében.

Reggel, buszok jelentek meg továbbszállításunkra. Addigra, az utánunk érkezőkkel jelentősen megnőtt a menekültek száma és az első buszokra az apró gyerekes családokat és nőket kérték felszállásra. Szállítóink később felszólították a maradtakat, hogy a 'diákok' erre, a 'forradalmárok' pedig arra a buszra szálljanak fel. Akkor már mindannyian diáknak is, de forradalmárnak is tekintettük magunkat és válvonogatva felszálltunk a hozzánk legközelebb álló buszra. Esetemben olyan buszra szálltam fel, ami egy rövid Wienerneustadt-i megállóval vitt minket Bécs északi peremén lévő Klosterneuburg külváros, az orosz hadsereg által csak egy éve kiűrített, s akkor az osztrák katonaság által fegyverrel őrzött, régimódi laktanyájába. Nagy, kopott üres termekben, ömlesztett szalmán kellett aludnunk és az orosz katonaság által épített 'guggoló' illemhelyeket használnunk. Mindezek tetejébe, egy szőke göndörhajú fiatal tiszthelyettes egzecíroztatott, elvárásaikat betartandó „Zehn uhr, schlafen!" féle figyelmeztetéssel, hogy beszélgetés helyett aludnunk kell. Kora reggel pedig hasonló vehemenciával ébresztett. Meg is kapta a magáét egyik évfolyamtársamtól - salgótarjáni 'tájszólásban' - Bordulák Zolitól. Szerencsénkre, nem sokáig kellett ott maradnunk. Katonai őrizet alatt, vonattal szállítottak tovább Saltzburg Siezenheim nevű külvárosába, ahol a szögesdróttal bekerített, volt amerikai katonai tábor épületeiben kaptunk elhelyezést. A kényelem szint messze túlhalada a korábban tapasztaltakat.

Siezenheim, a következő öt héten lett szállásunk, de egyben fogdánk is, mert ki-be járás nem volt lehetséges. A kényelem szint mellett a koszt minősége is emelkedett, főleg miután a velünk szintén fogvatartott magyar kiskatonák átvették a konyha működtetését az osztrák személyzettől. Volt a táborban egy kantín is (lásd Fekete T írását, Kapocs 74), ahol kaphatók voltak írószerek és tisztálkodási kellékek mellett déli gyümölcsök, valamint sok féle csokoládé. Ezekkel kapcsolatos egy-két megmaradt anekdóta, mint egyik felsőéves társunk több nyelvből kiagyalt mondása, hogy „fikusz karika, davaj, davaj!" - fügét kivánó vásárlása közben, valamint Kocsis Tibi évfolyamtárs majdnem hetekig tartó székrekedése a sok csokoládé fogyasztás okán. Pénzünk volt a vásárlásra, mert a nemzetközi szabályokat pontosan betartó osztrákok, mint fogvatartott katonáknak 'zsoldot' fizettek. A felsőbb évesek ('firmák') nyaranként letöltött katonai szolgálatuk alapján érdemesültek a katonai sztátuszra, nekünk'balekoknak' pedig csak szerencsénk volt, hogy a többiek közé lettünk besorolva.

Leveleket haza, ha írtunk is, nem küldhettük az otthoni rendkívüli állapotok miatt. Minden hír, ami érkezett aggasztó volt és visszatérésre, ha szabadok lettünk volna is, elbátortalanító. Mozgás azonban, a rossz hírek ellenére is, a két ország közt folytatódott. Sokan hagyták el az országot, közöttük soproni egyetemisták is november 4-i 'kiözönlésünk' után, de ugyan akkor többen vissza is merészkedtek. Hamarosan megtudtuk, hogy a soproni diákok nagyobb emmigrált csoportja nem velünk Siezenheimben van, hanem a Saltzburghoz közeli St. Wolfgand Ferienhort nevű épület-együttesében. Közelükben pedig - Strobl falucskában - az oktatók többsége. Ők szabadon mozoghattak minden irányban. Velük való kapcsolatunk csak később alakult ki, de ők kapcsolatot tartottak, merész 'ingázók' és 'hazahívó delegációk' által az otthon maradottakkal.

Talán itt említendő meg az Ausztriába került soproni diákok évfolyambeli megosztottsága a siezenheimi és a ferienhorti társaság között. Az előzőben, túlnyomó többségben azon ötödéves diákok voltak, akik november 4-én, a 'kópházai-balfi csatában' Kópházán túl, azaz Soprontól távolabbra voltak 'bevetve' s visszavonulásukkor a közeli határt átlépve jutottak a szomszéd országba - így hamarabb kerültek ottani 'elosztásra'. A Sopronhoz közeli 'védvonal' szereplői - főleg negyedévesek - pedig Soproon keresztül visszavonulva, tehát jóval később jutottak a határ közelébe, majd azon túlra. Ezen utóbbiakhoz csatlakoztak a 'be nem vetett' évfolyamok tagjai és valószínűleg soproni lakosok is. A másnapi elosztásnál, aminek részese voltam, a fegyverüktől már megvállt többség a 'diákok'-nak kijelölt buszokra szálhatott fel s került kis kerülővel Ferienhortba. Siezenheimben, a nagyszámú ötödévesek és kevesebb másod és elsőévesek mellett egyáltalán nem emlékszem harmad vagy negyedéves diákok jelenlétére. Megjegyzendő, hogy emlékeim az erdőmérnök hallgatókra szorítkoznak, mert közöttünk voltak a harmad-, negyed- és ötödéves bányamérnök hallgatók is. (Hivatkozásaim a 'balfi-kópházi csaták'-ra korábban publikált írásaim ['Az 1956-os soproni forradalmi események' - Erdészettörténeti Közlemények 49: 231-99, 2003

és ’Adalékok az 1956-os soproni forradalmi eseményekhez’ - Kapocs 41: 8-14, 2005] ismeretében értelmezhetők).

’Rabságunk’ alatt, egymásra utaltságunk alapján szoros baráti kapcsolatok alakultak ki közöttünk. Megemlíthető, hogy ezen kapcsolatok inkább az évfolyambeliek között történtek, ahol az idősebbek támaszkodhattak korábbi ismeretségekre, de nekünk ’balekoknak’ előlről kellett kezdeni. Ha kicseng megjegyzésemből a ’firmák’ felé irányított kritika, bajtársiasságuk hiánya miatt, akkor helyesen fogalmaztam. Mert, nagyon sok különbség van érettségben 18-19 évesek és 23-24 évesek közt a helyzet helyes megitélésében és az otthoni szeretteik elvesztése okozta fájdalmak elviselésében. Van jó emlékem is idősebb diáktársainkkal kapcsolatban: utolsóéves hallgató Izrael Gábor egy alkalommal baráti hangon oktatott ki, amikor rákérdeztem egy fiatal fenyőfa ágának bicskájával való megnyírbálására, hogy erdész-szakmailag segítette a fát szebbre nőni, mert csak a kétfelé ágazó vezető egyik ágát vágta le.

Ott tartózkodásom alatt kapott el egy olyan torokfájás, hogy bedagadt manduláim miatt nyelni se tudtam. Ambach Miska évfolyamtársam, akivel jó barátságba kerültem, adott egy valahonnan szerzett csodaszert, ami hamar meggyógyított. Nagyobb számú évfolyamtársaim mellett szintén barátkoztam Szommer Jóska volt másodéves diákkal is.

Talán az amerikaiak által hátrahagyott ’Würlitzer’ zenegépek működtetésekor ismerkedtünk meg a ’big band’-ek által játszott ’jazz’ zene mai napig jól ismert darabjaival (’In the mood’, ’Chattanooga choo choo’), valamint azok vezetőivel és solistáikkal (Glenn Miller, Harry James, Tommy Dorsey, Benny Goodman, Louis Armstrong alias ’Satchmo’ és mások). A túl gyakran játszatott számok, mint a ’Choo choo’ rá is ragadt csúfnévként annak megszállottjára. Szintén az amerikaiaktól hátramaradt, vagy a kantínban kapható színes magazinok, főleg a képes ’LIFE’ és ’Time’ magazinok böngészése közben ismerkedtünk meg a nyugati világ akkori szenzációs ’híreivel’, mint például Grace Kelly házassága a Monte Carlo-i herceggel. Rádiók is előkerültek valahonnan s azokon keresztül ismerkedtünk meg az amerikai sláger dallamát felhasználó ’Honvágy dal’ németül dalolt szövegével.

Élesen megmardt emlékemben, de ködösen a helyszínre és dátumra vonatkozóan, egy Mihályfi nevű pap prédikációja a számunkra megtartott tábori mise részeként, amikor lesütött szemmel - majdhogy szégyenkezve - hallgattuk hozzánk intézett fennköltszavait, hogy „Hősök Hősei, Ti!”.

November vége felé, megunva a hosszantartó fogvatartást, éhség strájkba kezdtünk szabadabb mozgásunk érdekében, ami megragadta a legmagasabb állami körök figyelmét és igéretet kaptunk gyors intézkedésre. Ezzel kapcsolatban, ismét az évfolyamok közti szolidaritás hiányaként említhető, hogy a sztrájkot kezdeményező ötödévesek mindenféle ennivalókat elraktároztak matracaik alá, mielőtt minket alsóéveseket is meggyőztek a részvételben. Sztrájkunk nem tartott sokáig, de második napján már gyomorfájásom a korábbi torokfájással vetélkedett.

December elején meglátogatta a tábort Roller Kálmán, az Erdőmérnöki Főiskola volt igazgatója s hozott hírt a Ferienhortban tartózkodókról. Nem emlékszem, hogy mindannyiunk előtt ecsetelte ’disszidált’ csoportunknak a továbbiakban rejlő lehetőségeket, vagy arról csak egyes idősebb diáktársak közvetítésében hallottunk, de látogatása után a ’kanadai ajánlat’ nem kis érdeklődést keltve, körbe-körbe járt a bezárt csoportban. Roller megigérte, hogy mindent megtesz mihamarabbi szabadon bocsájtásunkért.

A zárt kapuk megnyitása viszont csak december 12-én történt, ami állítólag a magyar kormány által kijelentett szükségállapot megszűnésének következménye volt. Eleinte csak ki-be jártunk a táborból, ízlelgetni a szabadságot, majd a belvárosban szétnézni, ahol bámulatba estünk a közelgő karácsonyra pompásan feldíszített utcákon és kirakatokon. Főleg sötétedés után, a sokszínű megvilágítás káprázta tó erővel hatott érzékszerveinkre. Megmaradt pénzünkön emléktárgyakat kerestünk, amiket vinnénk haza magunkkal, mihelyst menni lehet. Amíg pénzünk tartott, kis csoportokban még sörözőket is meglátogattunk. Többen, inkább az idősebbek közül, ’örömlányok’ társaságát keresték s találták meg. Ekkor keletkezett az anekdóta: egy keményfelépítésű ötödéves hallgató olyan jól végezhette dolgát, hogy visszadták a pénzét és tetejébe egy pár barna félcipővel is megajándékozták.

December 16-án, siezenheimi csoportunk megmaradt részét busszal átszállították Ferienhortba. Nagyobb része korábban, többségében az ötödévesek, kiszabadulásunk után olyan gyorsan, ahogyan lehetőségük engedte visszaindultak Magyarországra.

□

Ezen a ponton szembe kell néznem akkori viselkedésemmel! Mi történt velem? Miért nem próbáltam kapcsolatot keresni a visszatérőkkel, hogy velük tarthassak - visszatérni hazámba kedvesemhez és szüleimhez? Egyáltalán, mi tartott vissza a hazatérés bármilyen módjától? - Félelem a megtorlástól? Többség általi befolyásoltság? Határozatképtelenség? Tehetetlenség? Talán kalandvágy? - Mind negatív fogalmak! - Ha bármelyik is helytálló lett volna, akkor hogyan tudtam a továbbiakban meglenni magammal? (E sorok írásakor is zúg a fejem, nem találok közel se elfogadható választ).

Mégis, maradtam a soproni csoporttal és kész voltam követni a felvázolt terveket, hinni a bennük rejlő, a misztikum világába való lehetőségekben.

De, akkor hogyan magyarázhattam lépésemet szeretteim felé? Ezidőtájt biztos írtam leveleket, vagy legalább üdvözlő lapokat ’kedvesemnek’ és szüleimnek, de arra emlékeim halványak és azok kézbesítése kérdéses. Felőlük semmit sem hallottam, minden otthonról érkező hír vagy a hatalomba visszakerült ’szocialista’ kormány retorzióiról szólt, vagy elhagyott egyetemünk újjá szerveződött vezetőinek visszacsalogatása volt. Mit írtam, vagy írhattam döntésemről, ami szerelmen személyes megtestesítőjének elhagyása mellett saját érzésem hitelességét is kérdésessé tette? Nehéz választ találnom. Nem tudom, nincs emlékem, nincs megmaradt levél.

Döntésem november 4-én átmenni Ausztriába könnyen magyarázható, mert hittem annak ideiglenességében és naívan a gyors visszatérésben, ’nyugati segítséggel’. A siezenheimi fogvatartás természetesen ’beleszólt’ a folyamatokba és lehetett hatása gondolkodásomra a következőkben. Kiszabadulásunkkor a ferienhorti csoport által nyélbevert ’kanadai megoldás’ már, mint kész termék lett nekünk bemutatva. Volt választás, menni vagy nem menni, Végzetes döntésem akkor történt, amikor a ferienhorti csoporttal való újraegyesüléskor, a velük való maradásra szántam magam, ahelyett, hogy keressek társakat a visszatérésre.

Tehát a ’menni’ döntésem több volt, mint egy éretlen fiatal meggondolatlan és hirtelen lépése. -De, mi az a több? Korábban (az ’Évek’ c. emlékezéseim gyors ’bevezetőjének’ szánt írásban) így ’magyarázkodtam’: „de akkora a Magyarországról

érkezett nyugtalanító hírek, a társakkal kialakult erős közösségi érzés, az összetartozás, a többség bölcsességébe vetett hit és ismét megvallva, a kíváncsiság ismét a 'menni' döntés felé vitt. Tizenkilenc éves voltam, idősebb fejjel talán másképp döntöttem volna". Ezen 'mosakodásnak' is tűnő sorok nem adnak választ arra, hogy mi történt a négy éven át tartó szinte mindent felülíró szerelmi érzésemmel? S ha érzésem megmaradt, ahogy azt állítom, akkor hogyan lehet a kettőt együtt értelmezni? -Talán csak úgy, hogy akkor a külföldön való maradást ideiglenesnek tartottam és a politikai helyzet javulásával terveztem visszatérni. Újabban felmerült fejemben a forradalni történések hatása gondolatvilágomra, ami változást hozott gondolkodásmódomban és a korábban csak ködösen létező világnézeti képemet kezdte kitisztítani. Az új hozzáállásban a jövőt 'kedvesem' Magyarországról való kihozatalában láthattam.

□

Ferienhortba érkezésünkkor egy hangyaboly szerű nyüzsgésbe kerültünk. Mindenki készülődött valahová, németországi, svédországi vagy más nyugateurópai egyetemekre. Többen már december első hetében elmentek Svájcba, sokan készültek maradni s kivárni ausztriai lehetőségeiket, a döntő többség pedig már a 'defacto' kanadai kivándorlásra készült. Megtudtuk, hogy egy négytagú, a soproni csoportot reprezentáló delegáció Kanadába utazott, szemügyre venni a megigért lehetőségeket és hogy egy napon belül be kell szolgáltatnunk személyazonossági igazolványunkat, hogy bele pecsételhessék a kanadai vizumot. A magyar igazolvántól való ideiglenes megválás, egyben a kanadai útra való elkötelezettséget is jelentette, tehát a Siezenheimből érkezőknek nem volt sok idejük
a további latolgatásra. Szintén, alig volt alkalmuk élvezni a Wolfgangsee és a mögötte magasló hegyoldalak és hegyormok látványit, mert csupán kétnapi tartózkodás után már vittek is vissza minket Salzburgba, ekkor már a 'kanadai csoport' tagjaiként.

Újabb költözködésünkkel az osztrák kormány gondoskodása megszűnt felettünk és annak feladata a kanadai kormányra szállt. A hirtelen jött lépés körülményeink drasztikus változását is hozta - a festői környezetből Saltzburg Hellbrunn nevezetű, nem a legelőkelőbb városrészén, a háborúból megmaradt fabódékba való ideiglenes, de majdhogy 'ömlesztett' elhelyezést jelentette. Nem tartott sokáig, hogy az új konyha magyaroknak ízetlen főztje panaszokba torkoljon, amit a derék kanadaiak közbenjárására, esetleg helyi jótékonysági szervezetek részvételével 'zsákszám' mennyiségű kolbász és felvágott-féleségek szobáinkba szállításával oldottak fel. A nagy mennyiségű élelmet, fagyasztói lehetőség híjján a duplarétű ablakokban tároltuk, amelyek jó része sajnos, a kinti nagy hidegek ellenére megromlott. Többen, a volt 'internáltak' közül, egyszerűen visszaköltöztek az akkor még működő, de már nyitott siezenheimi táborba.

Ezidőtájt történt több, diákok közti házasodás, főleg azon felsőbb évesek közt, akik már korábban Sopronban is tartottak kapcsolatot egymással.

Salzburgi urolsó napjainkban, nem tudom kik által, elkényeztető bánásmódban részesültünk. Emlékezetes a majdnem teljes napos csoportos részvétel a bámulatos alulról megvilágított fedett uszodában, ahol úszás közben figyelhettük az üvegfalak másik oldalán havon szánkózókat. Több szempontból emlékezetes a december 22-én, egy gasthaus nagy termében számunra tartott 'gálaest'-nek is nevezhető műsorral egybekötött vacsora, ahol vendéglátóink minden résztvevőt megajándékoztak egy kis irattáskával, amiben irószerek és meleg zoknik mellett ott volt egy 100 schillinges bankjegy is. Jótevőnk, esetleg jótevőink - lehettek más visszaemlékezők által említve - a helyi 'Női klub', egy névtelen magyar grófnő Münchenből, esetleg egy Eszterházy hercegnő (figyelemre méltó, hogy mind nőszemély!). Ezzel még nem ért véget jótékonyságuk, mert felajánlották, hogy amennyiben otthoni szeretteink címét megadjuk, nekik is küldenek szeretet csomagokat. A mai világban gyanakodnánk a 'ki tudja milyen célból való adatszerzésre', de akkor sokan megadtak otthoni címeiket s tudtommal rokonaik kaptak is értékes ajándékcomagokat. Mindenesetre ma is hálával gondolunk jótetteikért. Az ajándékozás tartott a következő napokban is. A hidegre és hiányos öltözeteinkre tekintettel, kaptunk alsóneműk mellett meleg inget, kesztyűket, sálakat, zoknikat. Ismét egy uszodai látogatás, majd a 'szentestén' nagy számban résztvettünk a Dómban tartott éjféli misén.

Karácsony másnapján visszaérkezett Kanadából Roller Kálmán tanár és Grátzer Miklós negyedéves diák, a négyszámú 'küldöttség' két tagja és az összegyűltek előtt beszámoltak a látottakról. Maga a tény, hogy a küldöttség két diák tagja vissza se tért velük mutatta, hogy minden úgy van, ahogy az igéretek szóltak, azaz nincs okunk aggódásra. Másnap már át is estünk a bevándorláshoz szükséges egészségügy oltáson, készen az útra.

A késő délutánra tervezett különvonattal való indulás, december 29-én nem lett probléma mentes. Már tömött sorokban ott álltunk a személykocsik mellett várva a beszállásra, amikor futótűzként terjedt el a hír, hogy a köztünk lévőkből kb. 40 diák neve ki lett húzva a listáról - nem jöhetnek velünk. (Más emlékezők szerint vonatunkon 40 helyet már 'különlegesen fontos személyek' foglaltak el). 'Hogyan történhetett, milyen okból és kik által' féle kérdések röpködtek körbe és a 'tömeg' hangulata haragosra fordult. A formálódó "Ha a lehagyottak nem jöhetnek, mi sem megyünk" üzenet hamar a fülébe jutott az intézkedőknek. Ideges ide- oda telefonálás - egészen fel a bécsi kanadai követségig –ami viszont csak egy nyugtatásnak szánt igéretet hozott, hogy a kimaradtak külön úton, majd már Kanadában fognak velünk újra egyesülni. Bár a felellősség vállalással egybekötött üzenet nem tettszett a társaságnak, a vasúti személyzet által egyre fokozottabban figyelmünkbe hozott késlekedés miatti idővesztség és az oktatók apró-gyerekes családjaik körében keletkezett szorongás, majd esdeklés, lassan a vonatra szállás mellé fordította a hangulatot.

Nyolc óra negyvenöt perckor indult el vonatunk Salzburból. Átutaztuk az éjszakát és folytattuk utunkat a München-Augsburg-Stuttgart-Köln-Achen vonalon, ahol az utólsó állomáson közel egy napig várakoztunk. Az Európán keresztüli vonatozást, mint hősöknek kijáró diadalútként tettük meg. Minden állomáson nagyszámú lelkes fiatalokból és felnőttekből álló tömeg ünnepelte átutazásunkat és ajándékozott meg házikészítésű legkiválóbb falatokkal, ruhadarabokkal és cigarettával. Igen, cigarettával! Nem lévén dohányos, a felkinált dobozokat vagy elhárítottam, vagy továbbadtam füstölő barátaimnak. Viszont a sok szines és változatos doboz korábbi bélyeggyűjtő szenvedélyemet ébresztette fel s a gyűjtés kedvéért megtartottam majd minden fajtából egyet-egyet. Aztán ahogy gyűltek a dobozok mohóságunk eredményeként egy fajtából több is jutott, amiket kipróbálásra - vesztemre - itt-ott felbontottam. Az otthoni nehézfüstű 'mellbevágó' cigarettákhoz képest a szűrővel ellátott 'márkás' cigarettákat akkor veszélytelennek gondoltuk.

Az acheni veszteglés elkésett indulásunk eredménye volt, mert azáltal lekéstük az aznapi komphajót Ostend és Dover között. December utolsó napján, kora hajnalban indult újra vonatunk és ezúttal időben, reggel hétkor, a belga Ostend kikötőben 'behajóztunk' vonatostúl a hajóra. Legtöbben, talán mindannyian, a tengeri hajózásba először az Ostende-Dover közötti úton kóstoltunk bele, ami már akkor megismertette egy-két társunkkal a 'tengeri betegséget'. Már a hajón voltunk, amikor kíváncsiskodó körútunkon először próbálhattam ki nagyon kezdetleges angol tudásomat, válaszként egyik tengerész kérdésnek vélt felszólítására, hogy a 'little red book'-ot (azaz útlevélként használt bordó fedelű személyazonossági igazolványunkat) akarja talán látni. Mire a tiszt, felcsillant szemmel hozzám fordulva, mondott egy szóáradot, amiből viszont semmit sem értettem.

Az emlékezetes doveri fehér mészkőfalak látványa után az Anglián gyorsan átrobogó vonatunk és a borult, ködös időjárás szinte tájkép-emlék nélkül hagyott legtöbbünket. Maradandó emlék maradt viszont az éles ellentét, ahogy az európai újjongó tömeg helyében csupán kevés (talán Üdv Hadsereg egyenruhás) matróna üdvözölt bennünket az angol állomásokon.

A liverpooli hajóraszállás a kikötő körüli Szilvesztert ünneplő járókelők látványával keveredik emlékemben. Hajónk, a Canadian Pacific Társaság 'Empress of Britain' névre keresztelt, ragyogó, szinte vadonatúj építmény volt és nem győztük csodálni felszereléseit és szolgáltatásait. Háló kabinjaink, legalább is amik nekünk jutottak, a hajó orrában voltak - ahogy később megtudtuk, a hajózással ismeretestek szerint - nem kívánatos helyen. Berendezésük viszont, elsőrendűnek tűnt. Első meglepetésünk talán a folyosókon több helyen feltűntetett 'No smoking!' felirat volt, mert nekünk akkor a 'smoking' szó nem dohányzást, hanem 'esti férfiöltönyt' jelentett, de ezen, magunkon nevetve, hamar túllettünk. Az ebédlőben hozzá kellett szokni a hatféle evőeszközhöz, ami a pincérek kis segítségével nem sokáig okozott fejtörést. Megoldandó maradt viszont a naponként angol nylven nyomtatott 'menü', amiben a közöttünk kevés angol tudással rendelkezők segítettek. Ezen utóbbiakban nekem nem jutott szerep, a hamarosan bekövetkező korlátozott helyzetem miatt.

Korábbi hajózásunkon tapasztalt 'erős gyomrom' alapján kimerészkedtem a hajó orrába élvezni a nagyívű mozgást, ahogy az erősen hullámzó tenger hol engedte a hajót mélyen lesüllyedni, majd magasan kiemelkedni a habokból, mindamíg az egyik süllyedő fázisban a hullámok hamarabb emelkedtek magasba, mint a hajóorr, csuromvizessé áztatva minden ott merészkedőt. Mit tehettem? Le a kabinunkba kiszáradni, mivel váltóruhám nem volt. Ott is rekedtem nyolcnapos hajóutunk tartamára, halálosnak érző tengeri betegségben szenvedve. Szinte leírhatatlan volt a gyomor fájdalom, ami minden egyes és gyakori hányásinger után fokozódva jelentkezett, amikor a gyomor már régen kiürült minden tartalmától és tetejébe az elkeseredettség annak tudatában, hogy nincs remény könnyebbülésre az út alatt. A hányiger pedig - kabinunk a hajó mozgását követve a meg nem szűnő többemeletnyi gyors felemelkedése és ugyan olyan gyors lesüllyedése okán - keletkezett és tartott a végletekig.

Ahogy később megtudtuk, nem minden tengeri utazás ilyen kellemetlen, utunkat a tomboló vihar tette azzá, amibe röviddel az indulás után keveredtünk. A dolgok érdekes következméye, hogy mindjárt a 'nyugati világ'-ba érkezésünkkor megismerkedhettünk annak egyik jellegzetességével, a sztrájkkal, azaz a munka beszüntetésével. Akkor persze nem tudtuk, de indulásunk időpontja előre lett hozva, hogy már 'nyílt vizen' érje hajónk vezetőit a Kanadában megszavazott sztrájk híre, ami valami ősi hajózási rend szerint 'lázadásnak' minősítette volna a legénység munkamegtagadását. Volt egy másik változtatás is útvonalunkban, ami nem az előző problémához, hanem a jelzett viharos időjáráshoz kapcsolható, azaz délnek venni utunkat és Wales és Irország között érni ki az Atlanti Óceánra. Említése azért érdemes, mert ezáltal elnyertem a kanadai kormány által számunkra egyenként előlegezett 5 dollárt egyik társamtól, aki fogadkozott, hogy utunk a kikötő elhagyása után északnak tartott (ezen emlékek hitelessége kérdéses az előlegezett pénz és az útvonal megváltoztatásában is Grátzer Miklós, Sopron Alumni társam közlése alapján).

A vihar állítólag egész utunk alatt tombolt és sorsomban nagyon sokan osztoztak soproni csoportunkból. Sőt, hírek szerint a hajó kapitánya és mellete sok alkalmazott is tengeri beteg lett. Voltak szerencsések, akik hamar rájöttek, hogy a hajó derekában a fel-le mozgás sokkal kisebb, ott inkább egy tengely körüli forgás érezhető és maradtak, még éjszakára is, a kényelmes fotelokkal és chesterfieldekkel felszerelt nappali termekben. Ezen szerencsések még a szomszédos, szintén középen lévő étkezőtermeket is rendszeresen látogatták.

Hajónk mozgása egyből lecsendesedett, amint január 7-én befordultunk Fundy öbölbe, ami állapotomat is kibírhatóvá tette annyira, hogy felmerészkedtem a megnyugvást adó fedélzeti termekbe, majd az étkezőkbe is bármi táplálékra vágyva (ezen alkalommal tartottam meg szuvenírnek a napi menü nyomtatott példányát). Hatnapos koplalásomhoz a siezenheimi éhségsztrájk átélése 'kismiska' volt.

Január 8-án éjjel 2 órakor kötöttünk ki Kanada New Brunswick provinciájának Saint John nevű városában, de kiszállásra várnunk kellett délután 3-ig, mialatt valami kikötőbeli szerencsétlenséggel kapcsolatos teendőkkel intézkedtek.

Még a hajón tudtunkra hozták, hogy nyugatra való utázásunkat el kellett halasztani a hajónkat is tulajdonló Canadian Pacific társaság Canadian Pacific Railway, azaz vasútközlekedési vállalatnál hatályban lévő sztrájk miatt. Ugyan az a sztrájk, amit indulásunkkor a hajó vezetése olyan ügyesen kikerült.

Tehát, Kanadába érkezésem, a tengeri úton elviselt szélsőséges fájdalmak után további zavaró körülményekkel lett övezve. *(2021 április 25, Vancouver, BC)*

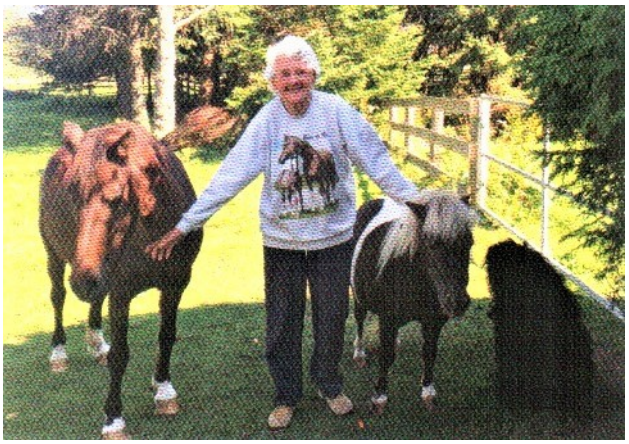

Király Ilona (Tuki) legújabb verseskötetének (MINT A MADÁR, 2021) fedőlapján találkozhatunk 'Három állatom' c. versének szereplőivel, Riley a pejló, Panda a törpeló és Pamacs a pulikutya

É L E T U T A K / É L E T P Á L Y Á K

Grátzer Miklós: **A padból a katedráig** (Folytatás)

A Kapocs árgus-szemű főszerkesztője felhívta a figyelmemet egy folytonossági bukfencemre. Írtam a BC Erdészetnél végzett munkámról és valahogyan a folytatásból az lett, hogy mentem Montanából Connecticutba tanári pályám kezdésére. Most röviden próbálom kitölteni az átugrott időt. Mentségemre csak azt hozom fel, hogy az élet szigorúan lineáris, a visszaemlékezés meg a felbukkanó emlékek random halmaza (G:M).

A BC Forest Service-nél végzett megállás nélküli terepi kutató munka kezdett felőrölni. Sokat tanultam, előmenetelem és jövőm is biztosítva volt, de szükségem volt iram változtatásra. Vágytam, legalább egy időre civilizált és intelektuális életmódra. Főnökeim erősen támogattak tanulmányi szabadságot. Megpályáztam egy Commonwealth Ösztöndíjat. Ez a kanadai változata az amerikai Rhodes ösztöndíjnak és sok mindenben hasonlít a Rhodes ösztöndíjhoz A kiválasztott személy egy évre elmehet bármelyik Commonweath állam egyetemére anyagi támogatással. A szakterület és tanulmány kötelezettség teljesen kötetlen. Ausztráliában vagy New Zealandban terveztem az évet. Meglepően erős támogatást és ajánlást kaptam nemcsak a Forest Service-től, hanem a Civil Service osztálytól is. A BC listán az öt jelölt közül első helyen álltam. Biztattak, hogy az ottawai aláírás csak formaság, készüljek az útra. Nem így lett. Átugrottak Ottawában feletem és a harmadik helyezett ment Angliába. Nagyon bosszantott, fájt a csalódás. Útra készen álltam, mehetnékem volt. Arra is gondoltam, hogy akkor a saját pénzemből elmegyek valhová tnulmányi útra. Esetleg elmegyek valamelyik USA egyetemre. A gondolattól idegenkedtem. Ez megoldás lett volna közvetlenül végzés után, de nem most. Nem akarom valamely professzor kulimunkáját elvégeni mint olcsó vendégmunkás egy Master of Forestry papírért. Ez nem is kellene és úgy éreztem, hogy ennél már magasabb szintű kutatómunkát végeztem és ez csak visszalépés lenne. Másért meg ki a fene hívna meg kielégíteni túl elbizakodott elgondolásomat? Akadémiai potyautas akarok lenni, de vonatjegyet nem akarok venni? A pályázati anyag, ajánlásokkal együtt meg volt. Elküldtem több egyetemre azzal a hozzáadással, hogy igazából valami 'research associate' poziciót keresek, de ha a pozíció post-graduate degree követelménnyel jár azt elvállalnám. Érthetően nem sok sikerem volt ezzel az ötlettel. Egy ajánlat jött vezetni az egyetem egy Dél-amerikai projectjét, de egy hat-hónapos spanyol nyelvkurzushoz volt kötve. University of Georgia felajánlott egy poziciót, de a szakterület viszonylag idegen volt. Ráadásul még manapság is problémám van megérteni a déli tájszólást és ott síelni se lehet. Megköszöntem, de nem mentem. Montana viszont nagyon igéretes ajánlat volt. Kétszer is elmentem személyes talákozásra. Alaposan megnéztek, jobban, mint egy tenyészállatot a vásáron. Felhívták volt főnökeimet, példányt kértek jelentéseimből. Érdekes módon UBC nem érdekelte őket, volt tanáraim közül egyedül Koller Pali bácsi véleménye számított. A szokásos GRE (Graduate Research Exam) helyett is több súlyt adtak az IQ vizsgának. Minden sikerült, talán jobban is mint reméltem. Hálás voltam Dean Bollé-nak a belém helyezett bizalomért és eltökéltem magam, hogy minden erőmmel azon leszek, hogy az legyek, amit ő látott bennem.

1963 karácsonyakor Cranbrook, BC alatt átléptem a határt. Nem éreztem semmi különöset, nem hagytam el Kanadát, csak utaztam. Kocsim rendszámtáblája és biztosítása évekig BC volt. Még ma is kanadai állampolgár vagyok.

Az egyetemmel nagyon hamar megbarátkoztam. Sopron után itt éreztem először otthon magam. A kisebb méret (kb. 5000 diák) és erős közösségi szellem is segített. Az egyetem régebbi és nagyobb multú mint UBC és az erdészeti kar az egyik legrégibb a kontinensen. Nagyon keveset tapasztaltam a UBC-n uralkodó angol-saxon közönyből és baloldali liberális beállítottságból. Az állam is mindig inkább konzervatív volt és persze ez időben dúlt legjobban a hidegháború. Érkezésem után röviden elmentem egy politikai diákcsoport (YAF) műsorára. Egy BBC filmet vetítettek a magyar forradalomról és aláírásokat gyüjtöttek a varsói szerződésben leigázott államokért. Nem lettem tag, nem mindenben értettem egyet velük, de a kapcsolat pár hónap mulva egy jól eső kis sikerélményhez vezetett. Vendég előadónak jött az egyetemre a szovjet követ. Többszázas tömeg előtt elmondta, hogy országa egy békét szerető munkás paradicsom. A kérdés-felelet rész egy géppuska kattogású és ritmusú oda-vissza lövöldözés lett. „Mi a vasfüggöny igazi célja? – Ha Kruschov olyan békeszerető miért akarja eltemetni USA-t? – Hol tanult modort, hogy cipőjével veri az asztalt? - Milyen tudomány területen jeleskedett az afrikai kommunista Lumumba, hogy átkeresztelték a világhírű Lomonoszov egyetemet az ő nevére - Miért állítja, hogy a Szovjetunió egyetlen centi területet nem nyert a WW2 után? – Miért csúszott odább a lengyel-orosz határ? - Hogyan lett az övéké Kárpátalja?". Hebegő válasz: „Azt a magyarok ajánlották fel hálából". Fütyülés ér röhej. "Akkor a japánok is hálából adták át a Kuril szigeteket? – Mit kerestek orosz tankok Budapesten '56-ban és most mit keresnek orosz rakéták Cubában? – Miért lakoltatták ki Sztálin holttestét a Lenin mauzóleumból? („Egyszerű helyhiány, semmi köze ideológiához)". Bekiabál egy stentori hang: „Mikor odatették akkor is 169 centis volt, még Sztálin sem nől halála után". Nagy taps, nevetés. Az ülést bezárták. Gondolom azóta se jött az egyetem környékére szovjet diplomata. Nekem kellemes érzés volt, megérte a felkészülést.

Missoula, MT erdész paradicsom. A kar megbecsült, domináns szerepet játszik az egyetemen. Itt van a városban a US Forest Service legnagyobb régionális központja. A repülőtéren van az ország legnagyobb erdőtűz bombázó és felderítő repülő állománya. Itt van az erdőtűz országos kutató intézete. Itt van a híres ejtőernyős erdőtűzoltó iskola, a Smoke Jumper Center. Erről lehetne sokat írni, most csak egy-két említést teszek. Sok diák dolgozik erdőtűz oltáson nyáron, a javából válogatják ki a 'smoke jumperek'-et (fizikai adottság, tapasztalat és szigorú súlyhatár: 70-82 kg). A kar büszke diákjaira, de van ebben egy szívszorító fájdalom is. Minden nap elmentem a főépület előtti márványtábla előtt. A tragikus 'Mt.Gulch erdőtűz' áldozatainak nagy része erdészdiák volt. Nevüket tisztelettel őrzi az egyetem. Egy másik nagy tűzön nyolc smokejumper vesztette életét a megváltozott szélirány miatt. Majdnem mind évfolyamtársak voltak. Persze manapság sok minden megváltozott. Fejlődött a technika, szigorúbbak a biztonsági előírások. Most inkább csak kettessével vannak bevetve, mint 'spot fire rapid response team'.

Rátérve vidámabb témára, itt is van 'balekbál'-hoz hasonló esemény. Szeptemberben a St.Patrick korházból az igazgatónő átüzen az erdész dékánnak, nyitó bálunkra küldjön át 'x number' erdész hallgatót. Persze az állam legnagyobb társadalmi eseménye a kormányzó által deklarált évi nagy erdészbál és az azt megelőző 'Tisztelet az erdész szaknak' hét. Ezek érdekes napok. Egyik esemény az 'ügyvéd-akasztás'. Mindenki tudja, hogy az erdészek ősi ellenségei az ügyvédek. Egy tucat diák lóháton cirkulál az egyetemen (lásd a vadnyugati cowboy-filmekből ismert 'posse'-t). Nehéz elkapni jogász hallgatót, mert ilyenkor csaknem eltűnnek. Ha elkapnak egyet, azonnal rögtönítélő bíróságuk elitéli a 'pénzért hazudó népellenséget'. Ráadnak

egy kabátot, amibe be van építve a kötél. Ráültetik egy lóra és a főépület előtti egyik fára felhúzzák a kötelet. Kiugrik alóla a ló, és ott lóg a fán elrettentő példaként. Mikor először láttam ijesztő és durva játéknak tartottam. Megnyugtattak, hogy közel 50 éve csinálják és még sose volt 'baleset'. (Gondolom, most politikai korrektség miatt eltűnt ez a tradició, de azt hiszem, hogy az ügyvédek ma sem közkedveltek). A bál a hatalmas fedettpályás sportcsarnokban van. A nagy kapacitás ellenére 2-3 estén ismétlődik a bál. A kereslet nagy, úgy látszik nincs Montanában olyan lány, aki nem akar megöregedni addig, amíg legalább egyszer volt erdészbálon. Belépéskor minden párról csinálnak fényképet. A partnerom élénken mosolyog, de én elég bambán bámulok a semmibe Erre is van magyarázat. Az előző évi bálon az alkormányzó lánya állapotos lett (legalább is ezt mondta apjának). Erre az évre betiltották az alkohol kimérést. A meghívó jegyen (ami két kis összecsukható fatábla volt) rá lett nyomtatva 'belépés csak lubrikált állapotban' – vagyis ne jöjjön senki hazulról teljesen józanul. Szabálytisztelő ember vagyok, megtettem, amit megkövetelt – nem a haza – hanem a báli etikett.

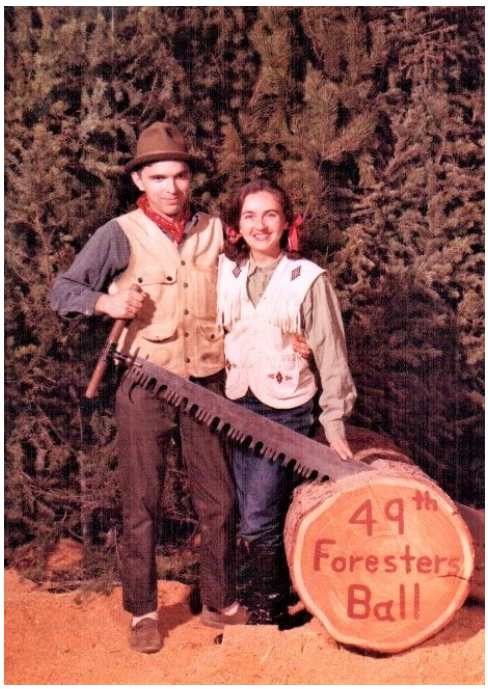

Persze a tanulás is ment. A téli és tavaszi quarterokban leraktam 13 tárgyat. Erdészetből nem sokat, csak amiből gyengének éreztem magam (gazdaságtan, jog és politika). A többi általában társadalmi tudományi tárgy volt. Nem volt nagy megterhelés, csak 50 percet nehezen ültem végig. A kinti állandó mozgást megkövetelő munka után furcsa volt a ritmus váltás. Nem lettem sokkal okosabb, de 'hivatalos' szókincsem gyarapodott, amire meg eleve komoly szükség volt. Munkának egyik turnusban a fotogrammetria gyakorlatot vezettem, a másikban meg egy tárgyat tanítottam erdei anyagmozgatás szisztémákról.

Életemben nagy változás akkor történt, amikor belekeveredtem a 'Libby Dam' projectbe. Mindenki emlékszik a 60-as évek legnagyobb és legfontosabb politikai, gazdasgi és energiatermelési szerződésre USA és BC között, az u.n. 'Columbia Treaty'-re. A Mica Dam, a Lower Arrow Lake project sok vitán, áttervezésen, rengeteg tárgyaláson ment át, és a média állandó témája volt. A Peace River project eredetileg egy svéd erdészeti vállalkozás része lett volna és később lett fontos kulcskérdés. A Libby Dam Montanában a Kootenay folyón, hasonló mérete ellenére mostoha gyerek maradt. Az érintett terület nagy része lakatlan, nehezen megközelíthető, csaknem minden területjog a US Forest Service kezében. Az egyetlen település a folyóvölgyben Libby, MT, de az is a gát alatt fekszik. Érthetően kevés érdeklődést, vitát vagy ellentétet nem jelentett Montanában. Egyetlen érdekessége talán az volt, hogy a gát mögött keletkező 150 km hosszú, keskeny víztároló tónak az északi sekélyebb része átnyúlt volna a nemzetközi határon BC-be. Teljesen ártatlanul csöppentem bele az egészbe, egy kis részletkérdéssel kapcsolatban. A medencéből kitermelendő faanyag és a helyi fűrészüzemi kapacitás kérdésének voltam jelentéktelen mellék szereplője. Sok mindem más kérdés felmerült, és elküldtek Seattle, WA-ba, ahol az erőművet tervező hadmérnöki központ (US Corps of Engineers) volt. Akkor a Chicagó-Seattle vontjárat (az Empire Builder) még Missoulán keresztül ment át. A menetrend nagyon testhez álló volt. Este beszálltam Missoulában, a hálókocsiban aludtam. Egész nap a seattlei irodában voltam, elkövetkező éjjel hasonlóan mentem haza. A későbbi hónapok során ez megszokott és gyakori ingázás lett. Közben minden megváltozott. Megvilágosodott előttem, hogy ez a kiváló, tapasztalt mérnöki gárda erőmű tervezésre van beállítva és nem szívesen foglalkoznak semmivel, ami nem szorosan erőmű építés. Ezt általában ráhagyják helyi hatóságokra vagy konzultánsi irodákra és csak befejezés után kezdődik a terület rendezése. Így született meg az a véletlenszerű, rendhagyó és 'dobozon kivüli' szerződés, hogy én elkészítem a 'konceptuális' tervet a keletkező 150 km hosszú víztároló medence területére. Volt bennem valami kétség, hogy önbizalmam túllépte képességem. De gondoltam, hogy a hangsúly a koncepció szón volt. Ha valami nem jó, azt el lehet vetni. Abban is bíztam, hogy egy-két hasznos dolog már rám ragadt a 'regional planning' tárgyakból és előző szakmai munkámból. Azt is megtanultam már hogyan kell választ keresni tudatlanságból fakadó kérdésekre.

Megindult egy hathónapos megállás nélküli hajtás. Helytörténeti adatok beszerzésében óriási segítséget kaptam egy Libbyben lakó nyugdíjas professzortól, Dorothy Johnsontól. Ő feldolgozta a folyó helytörténetét a Kootney indián törzstől a Fort Steel környéki aranylázig. Leltárba vettem az elhagyott, soszor dűledező, vagy romos elszórt és hozzáférhetetlen épületeket, ami víz alá került volna. Az igazi munkától független jutalom az volt, hogy személyesen megismerhettem ezt a rendkívüli személyt. Nemcsak jó professzor, történész és újságíró volt, hanem több híres hollywoody 'western' forgatókönyvének szerzője (köztük kedvencemnek: The man who shot Liberty Wallace filmnek, John Wayne, Jimmy Stewart és Lee Marvin szereplésével). A legnehezebb technikai probléma a terephelyi pontok azonosítása és bemérse okozott. A gát 150 méter magasra lett tervezve és így szintvonalas térképre szépen be lehetett rajzolni hol lesz a keletkezendő tó partvonala. De én itt lent voltam a folyóparton és a tó partvonal jóval a fejem felett, valahol a meredek hegyoldalon lesz. Ott fent kell kiválasztanom a kiépítendő létesítmények helyét. Mindegyiket be kellett mérnem a folyótól, térképezni, kiértékelni minden fejlesztésre alkalmas területet. Legtöbb ilyen hely a mellékpatakoknál volt, kevésbé meredek öblöknél. A vasút társaság (Great Northern) már adott egy tervet egy szakasz áttételére. Viszont az egyetlen út, és annak folyóhídja víz alá került volna, így ki kellett jelölni egy közel 50 km út nyomvonalát az ellenkező parton. BC-ben Fort Steele kiépítése, mint történelmi park, múzeum volt a kulcskérdés. Próbáltam leírni minden helyet, ahol csónak kikötő, táborhely, kilátó vagy egyáb létesítményre volt hely és be lehetett kötni az úthálózathoz. Próbáltam reálisan felmérni a turisztikai látogatottság lehetőségeit és az esetleges navigációs lehetőségeket. Hogy átfogóbb képet kapjak és hogy meg tudjam nézni az egyébként elérhetetlen szakaszokat, kajakkal lejöttem egy nyolc napos túrán. BC-ben kezdtem Cranbrooktól keletre, ahol a St. Mary folyó találkozik a nagyobb Kootenay folyóval (Deja vu: ahol betettem a kajakot, pont ott volt 1957-ben a Forest Service táborhelyünk). Sima út volt, egyedül azon aggódtam ha felborulok nem tudom vissza adni a drága, kölcsönkért műszereket. Nyolc nap azért kellett, mert ez nem kirándulás, hanem munka volt. Mai szemmel furcsa visszanézni, hogy átjöttem a nemzetközi határon és senki se látott. Az egyetlen fényképező gép a folyóparton nem működött. Én jöttem vissza pár nap múlva bejelentkezni.

Őszig ment megállás nélkül a munka. Fáradságos, nehéz napokon szidtam magam. Kikapcsolódni jöttem egy évre és belekeveredtem egy előző munkámnál is nehezebb hajtásba. Ráadásul sokszor tanácstalan voltam, időnként kételyem volt még saját elgondolásaim felöl is. Hálás voltam az itt-ott kapott segítségért, de teljesen magamra voltam hagyva, senkivel nem tudtam leülni egy alapos iránymutató beszélgetésre.

Ősszel már amikor az idő romlott a zárójelentésen dol-

goztam. Abban az időben látogatta az egyetemet szenatorunk Mike Mansfield (fiatal korában ott tanított tanársegédként a történelem szakon). Őszinte érdeklődést mutatott a Libby Dam felöl. Érthetően, ez óriási federális kormány befektetés volt államában és gondolom a háttérben benne is volt a keze, mint a szenátus elnökének. Befejeztem a zárójelentést, elvittem Seattlebe. Visszavittem minden kölcsönzött anyagot (mérőműszereket, térképeket, stb.). Felvettem a terepmunka költségeit. Nem fukarkodtak, nagyon elégedett voltam. De egyetlen extra fillért nem adtak, mert a fizetésemet az egyetem adta a munka folyamán. A befejezett munka megelégedést adott, de nem igazi nyugalmat. Lejár rövidesen az év, megyek vissza Victoriába. Kikapcsolódni jöttem, megyek vissza fáradtan és hiányérzettel. Igaz, érdekes, újfajta és élménydús év volt. A felvett tárgyak credit mennyisége elég volt egy MF (Master of Forestry) papírra. Ezt nem tartottam kielégítőnek, és visszalépésnek tekintettem korábbi munkámhoz képest BC-ben. A zárójelentés egy fejezetét beadtam MSc disszertációnak. A védés az öttagú bizottság előtt inkább egy hosszú szakmai beszélgetés jellegű volt. Igazából csak egy kis rendzavaró epizód maradt meg a fejemben, amit saját meggondolatlanságom okozott. Már a gratulációknál és vállveregetésnél voltunk. A Dean of Graduate School (nem tudom mi volt az akadémiai szakterülete) kézfogás közben megjegyzést tett egy szóra, amit a konklúzióban használtam. Az 'utópia' főnévből csináltam jelzőt 'utopistic' formában. Azt mondta ilyen szó angolban nincs. Az ördög bújt belém és kicsúszott a számon: „Lehet hogy nincs de most már van". Felhorkant és kapásból leszedte rólam a keresztvizet. Ez USA, itt a hivatalos nyelv az angol. Nincs égető szükség nyelvújítókra. Ha lenne is, akkor se arra lenne szükség, aki hézagos angol tudását a kanadai erdőkben szedte fel. No, ezt jól megmondta. Ráadásul megérdemeltem a letolást. Az enyhítette a dolgot, hogy nem túl mérgesen mondta, a többiek meg csak nevettek. Minden bizottsági tagnak már előre adtam egy keménykötésű példányt emlékbe. Bíztam munkámban és 'csont nélkül' elfogadásban. Elkértem az ő példányát. Az aláhúzott szó mellé tettem egy számot, és lábjegyzet formájában beírtam: a szerző tudomásul veszi, hogy ilyen szó angolban nincs, használata helytelen, de reméli, hogy kifejező jellege miatt idővel elfogadott, hivatalos szó lesz. Vidám hangulatban mentünk celebrálni. Kezdtem a készülődést visszatérni BC -be, ami ha nem is fatornyos hazám volt, de jól ismert póthaza. Gondolatban kezdtem lezárni ezt a furcsa, változatos, kiszámíthatatlan 1964-es évet. A diplomákat májusban adják át, akkor majd visszajövök és végleges búcsút mondok Montanának. Megszerettem ezt a szép vidéket és értékeltem a sok meleg, emberi kapcsolatot.

Pár nap mulva minden megváltozott. Felhívtak, hogy Dean Bollé akar velem beszélni. Jött egy komolyabb pénzátutalás a hadmérnököktől, kompenzálni fizetésemet, amit az egyetem fizetett, amíg nekik dolgoztam. Az összeg volt meglepetés (persze ezeknél a százmilliós erőműveknél ez még aprópénznek se számított). Javasolta, hogy maradjak itt PhD-ért, mert az anyagi támogatás biztosított. Szabad kezet kapok támaválasztásban. Ha itt maradok papíron ő lesz a tanácsadó professzorom. Minden hat hónapban elvár tőlem egy 'progress report' jelentést. Mielőtt végleges választ adok beszéljem meg a részleteket a Graduate School dékánjával (pont azzal, aki nem régen csírájában eltaposta nyelvújító próbálkozásom?). Elég barátságosan fogadott. Lehet valami abban, hogy a 'pénz beszél'. Az egyetem egyrészt levágott, a zöméből egy két éves poziciót teremtett. Ha elfogadom, akkor 'fellowship'-ként kezelik és jövedelemadót se kell fizetni. Haza mentem gondolkodni egy napot. Váratlanul jött, túl nagy változás életcélban. Az egy napból három lett amíg elhatároztam, hogy elfogadom a lehetőséget. Nem volt könnyű döntés, mert áreztem, hogy igazából nem két évről van szó, és lehetséges, hogy más nyomtávú vágányokra terelődik életem. Két érzés között voltam: a lehetőséget munkám hozta létre, de ugyanakkor úgy éreztem, hogy megvettek, de legalább piaci áron.

□

Elindult egy új életciklus, megszokott környezetben, de sok változással. Vettem egy házat. Jó alkalmi vétel volt. Óriási előnyt jelentett, hogy gyakorlatilag bent volt az egyetem területén egy kis zsákutcában. Ez sokban megváltoztatta mindennapi életem. Különben is elkezdődött egy hosszú, nyugodt, rendszeres életszakasz. Irodát most a főépületben kaptam. Szép kilátás volt a központi plaza fáira és az egyetem szimbólumára, egy ménkű nagy grizzly medve szoborra. De ezzel egy kis probléma is jött. Itt is, mint minden más egyetemen sok diáktüntetés volt a vietnami háború ellen, ami egyértelműen nem politika vagy ideológia motivált. Ritka katonaköteles diák akarta életét reszkírozni egy messzi dzsungel-háborúban. Egyik hétfő reggel egy életnagyságú rongybaba lógott a főépület tornyának zászlórúdjáról, az USA elnök (LJB) névtáblájával. A torony bejáratán lakat volt. A zászlórudat három irodából meg lehetett közelíteni, egyik tőlem. Kétszer is kihallgattak. Be kellett bizonyítanom, hogy nem is voltam Missoulában hétvégén. Síelni voltam és meg volt a szállodai számlám is.

Ismét koptattam a tantermi padokat. Széleskörű, változatos tárgyakat vettem fel, néhányat vizsgakötelezettség nélkül. Ahol volt egy jó professzor, vagy jó tárgy azt megkerestem, ha segített a fejlődésben. Szűk speciális fókusz helyett nagyon komolyan és lelkiismeretesen próbáltam 'kiművelt emberfő' lenni. Hogy sikerült-e, az más kérdés. Abban az időben a jobb, tradicionális egyetemek szigorúan megkövetelték a két idegen nyelvet minden PhD-ért. Az elfogadott nyelvek karonként változtak. Erdészetnél a magyart elfogadták volna, de én ostoba fejjel nem kérdeztem meg. Magyar nyelven, úgyszintén svédül, finnül is komoly erdészeti szakirodalom van, ezért elfogatható, de például olasz vagy spanyol nem. Más karokon pedig ezek a népszerű, prémium nyelvek. Nincs jó nyelvérzékem. Lassan tanulok, gyorsan felejtek. Amire meg véletlen emlékszem azt mindig olyan 'zalai tájszólással' ejtem ki. Németnél és orosznál kötöttem ki. Németül valamikor elég jól tudtam, de szükségesnek tartottam két turnust felvenni, hogy bátorságom legyen a nyelvvizsgéra. Huszan ülünk a laboratóriumban. Kórusban olvasunk fel egy regényből. Fejünkön a fülhallgató, előttünk a mikrofonunk. Elbámészkodok, nézek ki az ablakon. A tanár megnyom egy gombot, és másodperceken belül recseg a fülhallgatóm: Grátzer nem hallom a hangod! Itt nem lehet lazsálni. A gimnáziumi és soproni oroszból csak dőledező betűk, jelszavak és néhány Puskin vagy Lermontov vers maradt fejemben és rossz szájíz. Itt négy turnust vettem fel. Remek professzorunk volt. Öreg, nagy műveltségű, még a cári rendszerben iskolázott polihisztor. Első órán belép a tanterembe, udvariasan int kezével: üljenek le uraim. Csak így: 'goszpogyin'! Uraim! Ilyen szó is van az oroszban? Mi lett a 'tovarissal'? Maga a nyelvvizsga négyórás. Adnak egy hosszabb tanulmányt és három órát lefordítani. Szótár használata megengedett. Az utolsó órában angolul 3-4 oldalban vissza kell adni a tanulmány lényegét. Az orosz elég simám ment, pedig ettől jobban féltem. A téma valahol Sziberiában a tundra és tajga közti évszakos vadállomány vándorlás volt. Nem sokat értek hozzá, de jó-orosz angol szótáram volt. Nyelvtanilag és szókincsben se volt nagy kihívás. Németből majdnem csődöt mondtam. A téma a fűrészüzemek modernizálása volt. A szöveget elég hamar megértettem. Otthon a barcsi fűrészeknél is felszedtem egy picurka tapasztalatot. Hülye fejjel német-magyar szótárt használtam, német-angol helyett. Megakadtam az angol kifejezésekkel. Keservesen és döcögve írtam meg az angol részt. Talán azért mentem át, mert a professzor bécsi származású volt. Mint diáknak kellemes emlékei voltak soproni látogatásukból a harmincas években.

Sok tárgynak már a nevére sem emlékszem, csak foszlányok maradtak a fejemben. Messzemenően legnehezeb a demográfiai statisztika volt (vagy statisztikai demográfia?). A legjobb egy kanadai professzor házaspár által tanított 'history of science', mindig zsúfolásig teli tanteremben. Azóta se hallottam ilyen remek, átfogó előadás-sorozatot. Az alaptudományok, mint matematika, fizika tökéletesen voltak beágyazva a társadalmi fejlődés történelmi szakaszaiba. Számítás technika akkor még gyerekcipőben járt, 'Fortran' volt az uralkodó. A kínai professzor minden

harmadik szavát értettem. Az erdészkaron egyetlen professzor volt a Tudományos Akadémia tagja. Specialitása 'Range Management' volt, amit nem tudok jól magyarra fordítani. Többet tudott a 'prairie'-ről mint az őshonos buffalo. Puli kutyája mindig az előadó asztal alatt ült türelmesen, vagy talán aludt is. De lehet, hogy figyelt a hangnemre, mert az utolsó előtti mondatnál mindig felállt és megrázta magát. Az is lehet hogy ő figyelmeztette a professzort, hogy ideje abbahagyni. Egy másik tárgyat 'Humor in american literature' pusztán szellemi torna céljából hallgattam. Kevés volt benne a humor, sok a szarkasztikus gúny és absurd. Kisértetiesen Karinthy angolul. A professzor bestseller könyvének címe is ezt sejtette: 'Hole in the lead apron' (Lyuk az ólomkötényen). Hány embernek jut eszébe a fogorvosnál, amikor röntgent készítenek fogáról, letakarják ólomköténnyel, hogy védjék fejétől délre eső részeit, hogy hátha lukas a kötény? A szakmai tárgyak zöme nem hagott bennem olyan mély benyomást, hogy most jó ötven évvel később élénken feltörjenek.

Házamban volt egy extra hálószoba. Volt egy barátom Pong, egy PhD vadgazdaságtani diák Thailandból. Nem volt kocsija, messziről járt be gyalog. Megsajnáltam, két évig lakott nálam ingyen. Érdekes, értékes, mélyen spitituális ember volt. Koldús szegény családból származott, buddhista szerzetesek nevelték. Tanulást nagyon komolyan vette. Állami ösztöndíjon volt, feleségét, kislányát három éve nem látta. Mindig békés mosoly volt arcán. (Most már értem Lehár operettjénel miért az a címe, hogy 'Mosoly országa'. Persze akkor még Thailand neve Siám volt). Egyik este sportról beszélgettünk. Azt mondta, hogy egyetemista korában hétvégeken 'kick-boxing' volt a mellék jövedelme. A szegény proli negyedekben a nézők összegyüjtött fillérjeiből lett egy nevetséges kis összeg. A vérszomjas nézők elvárták, hogy a két bunyós egyike harcképtelenül mradjon a padlón. Nem tudtam elképzelni ezt a békés embert, -aki naponta egy-két órát meditált gyertya mellett, és egy szúnyogot se ölt meg- ilyen foglalkozásban. Láttam, hogy kételkedésem mélyen megsértette. Csak annyit mondott, ne haragudjak. Otthon mindig pizsamában, mezítláb volt. Elkezdett fujtatni és levegőt öklözni, félterpeszbe ugrálni. Nem vettem komolyan ezt a kakaskodó pózolást. Zoom! Szemem sarkából láttam, hogy lábfeje elmegy a fülem mellett és nagy recscsenéssel beszakad a drywall. Dermedten néztem a tátongó lukat. Ha fejemre céloz, fog nélkül, szalmaszálon szopom majd az élelmet. Jóval alacsonyabb nálam, hogyan tudott ilyem magasra rúgni? Igaz ember szavában sohase kételykedj! Szépen tudott rajzolni, Másnap keménypapírra rajzolt egy rhinót és betapasztotta a lukat.

Csaknem teljesen beilleszkedtem az itteni életbe. Mint legelső külföldit beválasztottak az állami erdészeti 'Honor Society'-be (Montana Druids). Bekeretezett oklevelem szobám falán lóg. Az egyetemi katolikus templom tervezés alatt áll. Bent vagyok a bizottságban. Tartottam egy előadást is: 'az egyház a vasfüggöny árnyékában', amit a helyi újság is lehozott. Helyettes atlétikai edző lettem. Főnököm, Harry Adams 'Hall of Fame' nagynevű ember (Most az egyetem sportcsarnoka is róla van elnevezve). Úgy kezel mint családtagot, én apát találtam benne. Otthon apám sőlyos beteg, tudom, hogy soha többet nem látom életben. Kell egy kis támasz. Az egyetemi évkönyvben van rólunk egy fénykép. Felnagyítva, bekeretezve a nappalinkban van.

Montana ideális hely kirándulni, síelni, kayakozni. Bűn lett volna kihagyni ezeket a gazdag lehetőségeket. Egy velem egyidős fiatal tanár, mindjárt a legelején hegymászó partnerem lett, amellett, hogy segítségemre is volt mint akadémiai mentor. Nyugdíjban itt épített házat a közeli Lopez szigeten és még úgy-ahogy tartjuk a kapcsolatot. (fénykp)

Nagyon kevés külföldi diák volt az egyetemen. Csaknem mindnyájan ismertük egymást. Kialakult közöttünk egy véd- és dac- szövetség. PhD-n hatan voltunk. Erdészetnél egy pakisztáni hidrólógus, Pong és egy nepáli talajtanos, Uttar Shresta. Vele összefutottam 1992-ben Törökországban az erdészeti világkongresszuson. Andre bolgár közgazdász volt. Hasontárs, ő is átmászott a

vasfüggönyön, csak valahol máshelyen az ötvenes évek végén. Menyasszonyom disszertációját a görög regényíróról Kazanzakisról írta. Jó időzítés volt, az író pont akkor lett népszerű. Egyik regényéből (Zorba the Greek) sikeres film lett. A zenéje is fülbemászó és van benne egy jelenet, ami azt bizonyítja, hogy ostoba kontárok ne építsenek erdei szállítóberendezést. Mind a nyolc külföldi lány alsóéves volt, több helyről, de főleg Európából. Különböző sorority házakban laktak. Nagyon szoros baráti klikket alkottak. Úgy kezdődött, hogy valamelyiknek időnként nem ízlett az intézményes amerikai étel, akkor átjöttek hozzám a konyhát használni. Én nappal soha se voltam otthon. Egyetlen szabály volt, hogy hagyjanak egy adagot nekem. Rövid időn belül az lett, hogy minden vasárnap nálam volt családi vacsora mindannyiunknak. Egyébként Pong és én külön főztünk. A háznak erős 'ázsiai' szaga lett a sok zacskós fűszertől, amit Pong postán hozatott. Egy csipet porrá szárított shrimpből még a konyha ablak alatti fű is elszáradt. Nagyobb ünnepeken mint pl. Thanksgiving három napra bezárták a sorority házakat és a diákszállók zömét. Mindenki ment haza szüleihez, vagy ismerősökhöz. Ilyenkor a házam minden zugában aludt egy ideiglenesen hontalanná vált külföldi. Szorosan összetartó, egymást támogató közösségi élet alakult ki. Ahogy most visszagondolok az jut eszembe, hogy ez valami 'mini selmeci szellem' volt a Sziklás Hegység tövében. Autó csak nekem volt, ebből lett a 'tömegközleksdés' egyetlen járműve. Az újságírónak készülő lány gépelte le dolgozataimat, a brazil lány révén csak nálunk volt espressó. Minden lány irodalmat, nyelveket tanult egy kivétellel. A kínai lány zeneszakon hegedült, mert tehetsége révén ösztöndíja volt, de mikrobiológiát is tanult, hogy majd állása is legyen. Elmúlt a tanév, nyárra is , mindannyian ott maradtunk, volt elég alkalmi munka. Én főleg a könyvtárban tanultam, kezdtem érezni a nyomást, hogy gyengébb területeken is csiszoljam agyam. Azon a nyáron többször elmentem ródeóra is. Ha már itt élek, lássam azt is. A vadlovak és bikák nagy energiával dobják a földre a nem kívánt cowboy utasokat. Ez jobb, mint a bikaviadal. Legtöbb esetben az állat győz. Ráadásul alkalma van megismételni sikerét minden hétvégen. A vállalkozó szellemű cowboyok meg egy kis pénzt keresnek és kéken-zölden, sántítva is megmutatják ki a legény a csárdában. Nyáron nem voltak atlétikai edzések és megpróbáltam valami mást. Gimnazista koromban nagyon sokat pinpongoztam. Itt volt az egyetemen egy asztalitenisz klubcsapat, ahol komolyan űzték ezt a sportot. Az edző egy dereshajú japán professzor volt, a Teológia tanszék vezetője. Halkszavú, kimért úriember volt, de edzéseken rabszolga hajcsár. A harmadik edzés után együtt vacsoráztunk mindanyian egy pizza parlorban. Mikor meglátta vacsora alatt kezemben a söröspoharat, odajött és kivette kezemből. „Az én játékosaim nem tompítják idegeiket alkohollal". Én meg nem izzadok két-három órát Coca-coláért vagy Gator Aidért. Az este befejeződött alig elkezdett asztalitenisz pályafutá-

som.

A következő tanév is hasonlóan ment. Nagy esemény a tavaszi szünet volt. Az amerikai egyetemi életben a 'spring break'-nek óriási szerepe van. Több millió diák karavánokban elindul a déli, melegebb üdülőhelyekre. Ellepik a homokos tengerpartokat Floridától Texasig. Folyik a sör, minden viselkedési szabály felrúgva, intézményes bachanalia és manapság meg a 'pot' füst terjeng a levegőben.

Mi ezt civilizált formában próbáltuk megtenni. Egy kilencnapos túrára mentünk San Francisco célponttal és megnézni nyugat Amerika gyönyörű természeti szépségeit. Az öreg Chevrolet kocsim rogyásig meg lett pakolva élelemmel, hálózsákokkal, személyes holmival, három kis sátorral és öt lány utasommal. Március végén még fagyos télben indultunk el, így első este csak kabint béreltünk. A Lewis&Clark expedició útvonalát követtük Astoriáig, ahol elértük a tengert. Innen már táboroztunk San Franciscoig, és tábortűzön katyvasztottunk. Az oregoni tengerpart lélegzetelállítóan gyönyörű. A redwood erdők, mintha katedrálisban lenne az ember. A híres Golden Gate hidat alagútból kijövet látja meg az ember, mögötte a város és az öböl. A városban mindjárt a kínai negyedbe mentünk. Olcsó szállás, olcsó és bőséges evés. Elzarándokoltunk Haraszthy Ágoston szobrához. Hazánkfia nagy ember volt. Politikus, szenátor és a kaliforniai borászat megteremtője 1857-ben. A Buena Vista nagy borászat felett most is magyar zászló leng. A sors tragédiája, hogy élete teljében krokodilusok ették meg Közép Amerikában, ahol pont egy nagy fűrészüzem megtervezésén dolgozott. Vettem 6 üveg zinfandel bort, legyen mivel ünnepelni, ha átmegyek a PhD záróvizsgán. Nagy szerencsénkre kaptunk színházjegyet. Eugene O'Neill híres drámája 'The Icemen Cometh' volt a műsoron, főszerepben Jason Robards, a későbbi Oscar díjjas színész. Nekem ez még fontosabb volt, mert akkor készült az '56-os forradalomról egy nagy hollywoodi film, amiben Robards játszotta a sebesült magyar forradalmár főszerepét (Deborah Kerr volt angol szeretője, aki próbálta őt kicsempészni a Hanságnál. Yul Brinner volt az orosz tiszt, a lova is komoly szerepet kapott. Neve nem volt, de gondolom, hogy osztrák volt, mert a filmet Burgenlandban forgatták. Anouk Aimee, a nagyon csinos francia színésznő volt a magyar diáklány. Mikor az elfogott magyar forradalmárokat viszik a végzetük felé és a himnuszt éneklik, a jelenet, ha eszembe jut mindig könny szökik a szemembe). Hazafelé a belföld felé mentünk Lake Tahoe és Reno, Nevada felé. Kocsimban nem volt rádió, a lányok gyakran énekeltek. Annyiszor, hogy ezeket a dallamokat dúdoltam, amikor pár évvel később arra jártam. Renoban a játékkaszinóban megegyeztünk, hogy mindegyikünk megkockáztat két dollárt, az esetleges nyereséget megosztjuk. Öten vesztettünk, egy lány nyert. Azt se tudta mit csinál. Betette a nyolc 25 fillérest az 'egykezű banditába' (slot machine). Meghúzta a kart nyolcszor. Egyik bejött és 50 dollárt nyert. Akkor az óriási pénz volt. Kifizetett egy nagy de olcsó szobát, ettünk és egy nagy tank benzint is. Símán hazaértünk, csak az Idaho-Montana határon kapott el bennünket egy komolyabb hóesés.

Ennek az útnak folytatása is van. Végzés után a lányok majdnem mind az USA-ban telepedtek le és tartották egymással a kapcsolatot és hébe-hóba velem is. Ketten férjestől meglátogattak bennünket Bellinghamban is. 2016-ban Portlandban megszervezték az út 50 éves évfordulójának összejövetelét. Az 'utasok' egy kivételével mind ott voltak. Ki-ki házastárssal, egy meg tolókocsival. Hárman az eredeti klikkből is eljöttek. Természetesen kínai vacsorát ettünk. Két napra egy B&B lett kibérelve. Jóleső hétvége volt, még a vízcsapból is a nosztalgia csöpögött.

Megjött a PhD záróvizsga ideje. A formátum kissé eltért a megszokott rendtől. Nemcsak azért, mert két területből kértem a vizsgát, hanem főleg azért, mert nem egy előre megszabott tantárgy rendet követtem. Kezdtem kissé drukkolni, hogy visszafelé sül el az előlegezett bizalom és a rámbízott szabad válogatás. Ezért bevezetőként kellett írnom két hosszabb lélegzetű szakdolgozatot. Angolul talán ezt 'position paper'-nek mondanák. Egyik terület a több célú, közjóléti erdészet volt. Ebbe mindent bele lehetett tenni. Ekkor folytak erdészeti politikában a nagy viták a használati konfliktusokról. Ekkor szavazta meg a kongresszus a többcélú használati törvényt. Ugyanakkor hiányzott az elméleti kutatással megteremtett bázis. Hiányzott megalapozott metodológia. Részigazságok küzdelme, kohéziós keretek hiánya harcmezőre jellemző viszonyokat alakítottak ki. Érdekes, de nem könnyű és ingoványos, mocsaras terület. A másik terület a 'regional planning' volt, amit a kulturális földrajz tanszéken tanítottak. Az öt tagú bizottság a vizsga első részében a jelzett területeken felmérte felkészültségemet. Megnyaggadtak egy jó másfél órát. Úgy éreztem elég jól ment. A szünet után jött a második rész. Annak célja rokonszakmában tájékozottságom felmérése. Itt minden professzor kérdezett a két tanszékről bármit, kötetlenől. Az időt az elnök szabta meg, általában 10-15 perc és irányított. A bizottság tagjai viszont csendben ültek s ha nem is pontozták a válaszokat, de vélemény alkottak a jelöltről. (Nem ismerem a folyamatot, gondolom az járt a fejükben: lesz-e ebből a vizsgázóból valaha olyan, mint jómagam). Nagyon hosszú és fárasztó volt. A legtöbb kérdéssel nem volt problémám. Ebben a légkörben éltem évek óta, valami ragadt rám és elég sokat gyakoroltam gondolataim kifejezését szóban vagy írásban. De voltak öv alatti ütések is főleg fiatalabb tanerőktől. Nem igazából engem kérdeztek, de az idősebb professzorok előtt akarták fitogtatni tudásukat. Egyikre még emlékszem. Akkor kezdték Montana déli határán a szénbányászatot, külszini fejtéssel. Ismertem a helyzetet, többször kint is voltam. Elmondtam a federális és állami előírások konfliktusát, a természeti károkat, környezetvédelmi problémákat. Ez nem volt elég, mindig jobban és jobban a részletekbe mentek. Mondjam el a szén cseppfolyósításának technológiáját. Az elnök mentett meg. Jóval túl voltunk az időhatáron és a kérdést a vizsga keretén kívülinek találta. Ez a második rész nagyon elhúzódott. Később az elnök elismerte, nagyon kicsúszott a kezéből az irányítás. A bizottság hamar döntött, gondolom akartak menni vacsorázni. Őket is megviselte a négy órás folyamat. Pár perc tanácskozás után kihirdették a döntést. Az első részből 'szakmai felkészültségből' nagyon jónak találták válasomat. A második rész eredménye meglepett. Általános tájékozottságból kiemelkedőnek találtak. Gondolom, ezt szimpátia irányította. Szerintem közepes szereplésemet beszorozták a túlóra számával.

Az igazi, lényeges határozatot másnap kaptam meg papíron. Öt éves határidőt kaptam egy egyéni, önálló kutatásból származó disszertáció benyújtására és megvédésére. 'Jó szerencsét' és 'Üdv az erdésznek'. Ezt nem mondták, ezt csak csak én gondoltam. Ha visszamegyek gyakorlatba, ez nem kell. Ha esetleg meg valamilyen okból kell, akkor megcsinálom. Itt nincs probléma. A folytatást már megírtam előző cikkemben. Pár hónap mulva az ország ellenkező oldalán a connecticuti egyetemen elindultam akadémiai pályafutásomon. Persze akkor ilyen nagy szavakat nem használtam. Ha az ember szülei nem dősgazdagok, akkor valahol mindig dolgozik. Az meg szerencse és onnan felülről jövő segítség, ha a munka testhezálló, másoknak is hasznos és kevés benne a robot, sok az öröm. *(2022 január, Bellingham, WA)*

Rétfalvi László: **A Csendes Parton - 1987-89**

Ismét hótlan telünk volt, de a kanadai életem kezdetén megismert 'faltól-falig eső - gyakori-záporokkal' féle időjárás január nagy részét dominálta. Magyarországra viszont kemény tél érkezett hóval és hideggel, ami apámat házon belülre kényszerítette és fokozta benne az egyedüllét érzését. Bár bátyámék háromhetenként látogatták, a bezártság és tétlenség kikezdhette, mert leveleiben először panaszkodott a társ hiányáról.

A korábban említett emlékezet-kihagyás, különösen a munkahelyemen történtekkel kapcsolatban talán már korom tünete, így az **1987**-es esztendő eseményeit is nehezen tudom pontosan datálni, ami nem teszi hiteltelenebbé a le írottakat, mivel a változások - a dolgok folyamata - úgyis jelentősebb, mint annak egyes elemei. Sajnos a folyamatok lefelé irányultak. Elégedetlenségem a dolgok menetével csak annyiban volt személyemre vonatkozó, hogy elkötelezettségem - a természetvédelem hangsúlyozásán keresztül, ha nem is a világot, de legalább szűkebb környezetünket egy kicsit jobbá tenni – korán sem volt hathatós, kevés reménnyel a javításra. Túlnyomórészt az bátortalanított el, hogy az állami szerkezet a természettel kapcsolatos különböző szintű egységeibe, cserék folytán látszólag olyan vezetőket helyeztek, akik (gondolom politikai mestereik kiszolgálása és azáltal saját karrierjük építgetése mellett) kevés megértést mutattak a döntéskörükbe tartozó természeti értékek védelme felé. Hol volt már az az idő, amikor szervező-vezető képességű szakemberek, akik végig jártak és ismerék szakmájuk minden zege-zugát és hivatástudattal viseltettek a dolgok iránt, kerültek a legfelsőbb vezetésbe. Pedig nem is olyan hosszú 'állami szolga' karrierem kezdetén még olyanokkal találkoztam. Államtitkár-szintű pozíciókba most az üzleti életből, esetünkben a szőnyegkereskedelemből hoztak be vezetőt!

A felszínen, munkahelyemen mentek a dolgok, mint azelőtt: az RSCC összeült havonként 'szűrni és koordinálni' a minisztériumhoz véleményezésre beküldött 'fejlesztési' kezdeményezéseket, a már külön működő Halászat és Óceánok Minisztérium régiónk béli egységeinek biológusaival is ugyancsak rendszeresen találkoztunk, egybehangolni és azáltal meggyőzőbbé tenni javaslatainkat a potenciális természeti károk elkerülésére.

Hasonló okokból fenntartottuk, sőt gyakoribbá tettük találkozásainkat a provinciális kormány rokonérdekeltségű egységeivel és tovább erősítettük kapcsolatainkat a DU ('Kacsák Korlátlanul') és más nem-állami természet és élettér megőrzésére létrehozott szervezetekkel (mint Wildlife Habitat Canada és Nature Trust of BC).

Ezen utóbbi szervezetek többnyire állami kezdeményezéssel és támogatással indultak és jelentőségük a számottevő élettér területek tulajdonjogának megszerzése mellett a kormány felé irányított, vad-élettér akvizíciós programjaik megszüntetése okán keletkezett kritikák tompításában volt. Politikailag nyereséges húzásnak látszott kis befektetéssel és nagy média felhajtással alapítványokat indítani és egyben elterelni a figyelmet arról, hogy ezáltal lényegében az állam/kormány saját törvényeiben meghatározott és szabott kötelezettségét hárítja át privát szervezetekre. Pozitívumként megemlíthető, hogy az alapítványokon keresztül lehetőség nyílt privát adakozóknak könnyen hozzájárulni a vállalkozáshoz és természetvédelemben érdekelt személyeknek ingatlan hagyatékuk egy részét 'védett terület'-ként az utókorra hagyni (és egyúttal adózási kötelezettségeiket lecsökkenteni). Az utóbbi lehetőség negatív aspektusa volt viszont, hogy túl gyakran olyan területek kerültek - adakozójuk nevét viselve - 'védett' állapotba, amelyek ökológiai vagy akár csak élettér értéke nem volt különleges és a továbbiakban csak megnehezítették a ritka, természeti adottságokban leggazdagabb és leggyakrabban veszélyeztetett területek megszerzését, de még megvédését is. Az ekkora már derékban kettévágott, vagy inkább 'lefejezettnek' nevezhető fontos vizes élőhelyek tulajdonlására irányuló föderális program helyzete bizonytalanná tette a korábban megvásárolt területek jövőjét és nehezítette meg kezelési terveik befejezését is. A sok huzavonával készült és most az új regionális vezetéssel ismét kérdésessé váló Creston VWMA kezelési terv esete jó példája a zavarodottságnak. Nem volt bizonyos, de nagyon valószínű, hogy mindezek hátterében minisztériumunk vezetésének 'készenléti terve' állt kiszolgálni az új politikai rezsimet - bármilyen irányba forduljon az.

A környezeti hatásvizsgálat-féle munkateher is maradt. A saját 'beágyazásával' elfoglalt új regionális vezető nem vett tudomást, vagy nem tartotta fontosnak, hogy a korábban 'lélekmentésre' felhasznált betöltetlen pozíciók csoportunkat rövidítette meg, miáltal leszűkült stábunk nem tudott eleget tenni az elvárásoknak. Nem volt nehéz nemet mondani a hozzánk érkezett megkérésekre, de a gyakori 'nincs időnk rá' válaszok szervezetünk érdekérvényesítő képességét rontotta. Olyan szervezeteknél, ahol a feladat messze túlmúlja a jogilag meghatározott lehetőségeket, az érdekérvényesítés minden más formájának az alkalmazása kulcsfontosságú. A gyakori nemet mondással 'magunk alatt vágtuk a fát'!

A Közlekedés Minisztérium (TC) a Nemzetközi és Boundary Bay repülőterek bővítésével kapcsolatos kötelezettség vállalásának teljesítésére irányuló megbeszéléseink (az Igazságügy Minisztériumon keresztül) azon föderális területek élettér-élőhellyé való nyilvánítása, amelyek megóvása 'árán' a bővítések korábbi 'mehet' döntése történt, lassan haladtak. A TC-megbízottak egyre makacsabb és kevésbé együttműködő viselkedésén is az új föderális rezsim 'üzletbarát' (értsd üzlet minden előtt!) hozzá-állása mutatkozott. Az eredetileg kijelölt és védetté nyilvánítandó terület nagysága leszűkült és nem volt választásunk, mint elfogadni a kevesebbet.

Munkámmal kapcsolatos tevékenységeim évi érdekessége volt a Regina, SK-ban május 26-június 4 között tartott UNESCO kötődésű 'RAMSAR KONVENCIÓ', az iráni névadói városban 1971-ben aláírt 'Nemzetközileg Fontos Vizes-élőhelyek Megőrzésére és Fentartható Használatára' irányuló nemzetközi szerződés harmadik összejövetele. A napi programok sokban hasonlítottak, talán kevésbe szak-nyelvezetben leadott, az átlagos tudományos találkozókon hallható előadásokhoz, a résztvevő országok híres vizes-élőhelyeiről készült rövid filmvetítésekkel tarkítva. A diplomaták által nemzetközi jogásznyelven lefolytatott tárgyalások és egyezkedések a konvenció egyes kitételeinek változtatására pedig az állami megbízottak zárt ülésein mentek végbe. Leghasznosabb része az ilyen összejöveteleknek a keveredés és találkozás lehetősége a világ más részeiről érkezett magunkhoz 'hasonszőrű' emberekkel az előadások szüneteiben vagy a megosztott szálláshelyeken, de mindenképpen az esti bankettokon és fogadásokon. Az utóbbiakból jutott minden estére. Legemlékezetesebb volt a házigazda provincia által szponzorált és a Last Mountain Lake NWA-ban este megtartott, helyi specialitásként felszolgált 'gödörben sült marhahús'. Elkészítése állítólag az egész napot igénybe vette, mert egy kiválytt gödörbe hatalmas tüzet kellett rakni, majd a nagy gyapothálóba bugyolált húsdarabokat a vékonyan beföldelt felhalmozódott parázsra helyezni, miután mindet vastagon elföldelni, hogy a hő bent maradjon. Késő délutáni érkezésünkkor ásták ki és szolgálták fel a sorban álló gyülekezetnek a lassan sült finomságot. Nekem inkább érdekessége, mint finomsága maradt meg emlékezetemben.

Emlékezetes maradt elmémben június eleje is, nem annyira Noni-t apró gyerekkora óta zavaró, lábán lévő 'anyajegy' plasztikus sebész általi eltávolítása miatt, hanem Malcolm Noble volt munkatársam ugyanazon napon történő szívműtét (akkor komolynak számító hármas bypass) utáni gyors felépülése. Amíg lányom napokig 'bicegve' járt, volt kollegám már másnap a kórház folyosóján büszkén mutatta gyorsan hegedő 'sebét'. Nóni bicegése is hamar elmúlt és a műtét sem hagyott nyomot rajta.

Július elején egy hétig vendégül láttuk Icuka nagynénémet (és kilencéves Zsolt unokáját) Ausztráliából, ahová ő az én kanadai létemhez hasonló körülmények közt került férjével és

egyszem kislányával 1956 okán. A mienkénél nehezebb körülmények között kellett 'megkapaszkodnia az élet sodrában' és most honvágytól vezérelve még egyszer látni akarta az országot, ahol született. Meghívásunkra változtatta meg tervezett útvonalát, keletre indulva nyugat helyett, ami nem tette hosszabbá a megteendő távolságot. Anyánk legfiatalabb leánytestvére volt és gyerekkorában olyan gyakran nézett utánunk, hogy koraink közelsége miatt minket inkább testvérnek, anyánkra pedig mint saját anyjára tekintett. Jó volt vele édesanyámról elbeszélgetni és megosztani vele az idegen világban szerzett tapasztalatainkat. Egy hét sűrű turistáskodása után folytatták útjukat Magyarországra.

Munkámmal kapcsolatos, de családom nagy részének részvétele miatt inkább családias jellegű volt a több napos utazás Vancouver Szigetre augusztus elején. Parksvilleben megszálltunk a négytagú Pintér családnál és töltöttünk együttesen a Nanaimóban lakó Kuruczékkal és az őket látogató Józsáékkal egy kellemes 'piknik-délutánt' a neves Rathtrevor Beach pázsittal szegélyezett tengerpartján. Harmadnap meglátogattuk kedvelt kollegám, Neil Dawe családját új, uszodával ellátott lakásukon. Neil, a közeli Qualicum NWA kezelője évekig bérelte a terület megszerzésekor már meglévő öreg házat. Az alacsony bérlet tehette lehetővé a megtakarítást, ami hozzá segítette a luxus lakás vásárlásához.

Leone-nak féléve kezdett teljes-idejű munkavállalása miatt a hosszú-hétvége után vissza kellett térnie Vancouverbe. (Következő nap kora reggel, lenge hálóingében, a szemét kivitele közben kizárta magát a házból és a szomszéd tizenéves fiú segítségével mászott fel létrán a felső ablakhoz, hogy azt kitörve bejusson a házba. Gondolom, ha felnézett a fiú, biztos lesütötte a szemét!). Mi négyen, két lányommal és Dugó kutyánkkal folytattuk az utat északnak, egészen Port Hardy-ig, ahol egy olyan motelban szálltunk meg, ahol az emeleten lévő szobánkhoz csak egy nyitott és meredek lépcsőzeten lehetett feljutni. Öregedő kutyám el is bizonytalanodott, így fel kellett nyalábolnom és karjaimban vinni fel az emeletre. Tettemet vezeklésnek is szántam korábbi durva bánásmódomért, amikor a Pintérék utcáján sétáltatva erőteljesen elrángattam 'dolga végzése' közben egy szomszéd háza elől, ahelyett, hogy bocsánat kérés mellett feltisztítottam volna a tisztázandót. Sajnos nem ismerjük fel időben az öregedés jeleit és ezért nem vagyunk kellően megértőek képességeik és érzékeik gyengülése felé. Értem ezt házi állatainkra, de emberi rokonainkra és ismerőseinkre vonatkozóan is. Például, mai fejjel rendkívül szívtelennek tartom kijelentésemet apám felé - amikor magányának enyhítésére a társkeresés lehetőségét említette - hogy mi többé nem jönnénk látogatóba, ha idegen személyt hozna a házhoz.

Utunk hivatalos oldalát a Rupert Inlet, a Quatsino Sound nevű öböl-komplexum legkeletibb nyúlványának látogatása tette ki, ahol a környék természetvédő-beállítottságú csoportja (szervezetük nevére már nem emlékszem) fenyegetettnek (a Utah Bánya rakodótelepének működése által) és megvédésre érdemesnek minősítette a közeli patak deltája körült keletkezett sekély vizű élőhelyet. Bár ez csak egy volt a nagyon sok fenyegetett hely közül, de fontossá az tette, hogy a védettség nem állami szervek által, de nem is szervezett NGO-k által, hanem un. lokális 'fűgyökér' kezdeményezés volt.

Visszautunkon megálltunk volt évfolyamtársam Kapitány Gyuszi (és neje Ria) Woss Camp-i lakásánál és szerencsére otthon találtuk őket. Gyusziék több éve éltek ott és látogatásunkkor ő már a nagy CANFOR fakitermelő vállalat helyi vezetője volt. Szintén ottani teljesítményéhez tartozik a közeli lesikló sípálya ötlete és építésének megszervezése is.

Campbell Riverben megszálltunk az éjszakára, de az sem ment zökkenő nélkül. Amikor kinyitottuk az előre lefoglalt 'nemdohányzó' szoba ajtaját, olyan dohánybűz áradt ki belőle, hogy meghátráltunk. Nem kis haragomat a szerencsétlen irodistán töltöttem ki, aki nem tudott eleget szabadkozni és futkosni megfelelő szobát találni. A felelőtlenül terjesztett dohányfüst is, de a szőnyegekbe beívódott dohánybűz még jobban irritál és érdekes módon az utóbbit még a dohányzó emberek is kerülik. Hazafelé megálltunk a Fanny Bay osztriga-termelő telepnél, hogy beszerezzük, mint minden arra jártunkkor a frissnél frissebb kagylójától már elválasztott tengeri ínyenc falatokat.

Nem lenne teljes éves beszámolóm a nagyméretű házkörüli elfoglaltságaim említése nélkül. Még ausztrál látogatóink érkezése előtt belefogtam a ház előtti terület szintezésébe és a munka során felszínre került nagyobb, általam 'garden rocks'-nak, azaz 'kerti sziklák'-nak nevezett kődarabok (a város talajának jellegzetes, folyó vagy gleccserhordalék eredetű összetevői) felhasználásával egy támfalat építeni az utca és az újonnan képzett bejárat felé. Lányaim sokat segítettek a kövek tisztára mosásával, amiket aztán habarcsba ágyazva, egy méter magasra rakosgattam, ügyelve a kövek szín, forma és nagyság szerinti 'művészies' elhelyezésére. Különleges egyéni hozzáadásom volt a kövek közötti 'fuga' kiképzése, ami kihangsúlyozta a fal három dimenzióját. Elkészülve, büszkeségtől vezérelve kerestem, de nem találtam a környéken hasonlóan szép építményt. A ház új bejárata szükségessé tette az ahhoz vezető lépcsőzet átalakítását is, ami nem kis ácsmunkát igényelt a formázat építésénél. Megint az ábrázoló geometria órákon elsajátított 'térlátás' jött a segítségre. A házhoz szállított betonkeverék a formákba való helyezéséhez több kezet igényelt, amit ismét megbízható régi barátaim, Józsa Laci és Alan Toon szolgáltattak.

Októberben, a megszokott 'etnikai Hall-ok' helyett a Soproni Bál, nagy részvétellel az előkelőnek számító Georgia Hotel nagytermében lett megrendezve. A megmaradt képekből ítélve sok 'elsőbálos nagylány' és felnőtté cseperedő ifjonc volt jelen szüleikkel. Másnap délután házi vendégeink voltak a Szi-

getről a bálra érkezett 'balekság' színé-java. Általában, szociális kapcsolataink a régi baráti körrel és a múlt évben elkezdett Gourmet Club (GC) társasággal folytatódtak. Ötvenedik születésnapomra a GC extra meghívott barátaimmal külön összejövetelt szervezett, emlékezetessé téve fél-évszázados évfordulómat.

A karácsonyi ünnepeket megint összekötve Újévvel családi és baráti körben, legtöbbször jól működő kandallónk mellett töltöttük. 'Boxing Day'-en egy újabb 'OPEN HOUSE'-t tartottunk, amelyen nagyszámú (24 barát, 20 szomszéd és 25 munkatárs – több USA-ból látogató rokonnal) vendég tisztelte meg jelenlétével házunkat és családunkat.

December 27-én 15½ éves Dugó kutyánk elvesztette hátsó végtagjai használatát (csípő-forgójának csontritkulás okozta elkopása miatt) és időbe telt még közösen megtanultuk dolgai elvégzésére való sétáltatását. Étvágya nem változott s fájdalmai se voltak. A hitegető állatorvosnak pedig sikerült minket rábeszélni valami költséges de haszontalan elektromágneses sugárzó terápiára.

□

A szeszélyes vancouveri időjárásában szokatlanul, a múlt év száraz, meleg nyara és ősze után az **1988**-as év téli hónapjai is enyhék és jobbára csapadékmentesek voltak. Ennek ellenére Leone, közel harmincéves ismeretségünk alatt a legkomolyabb influenzás nyavalyát kapta el és szenvedett benne vagy két hétig. Családunk többi tagja megmenekült a maládiától. Otthon nem is hiányzott a hólapátolás, sem lucskos utakon a munkába való autózás.

A korábban csak félórát kitöltő vezetés munkahelyemre viszont egyre több időt vett igénybe, mert forgalom-kiegyenlítés okán egy sávra szűkítették le a kisebb forgalmú útirányt (három sávot adva az ellenkező iránynak) és majdhogy sorba kellett állnunk átjutni a Fraser folyó alatti alagúton. A peches az volt, hogy délután, hazafelé tartva megint szenvedője lettem a visszájára fordított forgalom-korlátozásnak. Ezért is, meg a sok megírásra váró munka miatt, olyan napokon amikor elfoglaltságom volt a városban, a nap többi részét otthon töltöttem írással. Ez még jóval a számítógépes szövegszerkesztés 'berobbanása' előtt volt, amikor kézírásos dolgainkat gépelőnők tették olvashatóbbá. A nem gyérülő 'fejlesztési' indítványozások pedig gyakorivá tették a sok félnapos Vancouverbe, Észak-Vancouverbe, New Westminsterbe, eseteként messzibb külvárosokba való utazást, reszt venni az indítványokkal kapcsolatos üléseken, értekezleteken, egyeztetéseken. Csoportom korábban említett lecsökkentett tagsága szükségessé tette személyes részvételemet sok olyan összejövetelen vagy helyszíni szemlén, amelyekre korábban lehetőség volt küldeni beosztottat. Egyre több időt kellett töltenem irodán kívül.

Az RSCC továbbra is rendszeresen ülésezett és végezte munkáját, de annak tagjai, a szervezetükön belüli prioritások változásában szintén érezhették a negatív irányba való tolódást a kormány részéről és saját esetemhez hasonlóan vettek egyre gyakrabban részt a 'babra-munkát' végző TF-ek munkájában is. A Fraser folyó és deltája, valamint azáltal befolyásolt beltenger fontossága miatt különös hangsúlyt fektettünk a FREMP-en belül működő HAWG-nak keresztelt munkacsoport munkájára, aminek hathatóssága sokban függött a folyó hajózhatóságával és kereskedelmi kihasználásával megbízott szervezetek együttműködésétől. Az arra való hajlamukat, politikai feletteseiktől függően, pedig nagyban befolyásolta a hasznos és átgondolt tanács, amit tőlünk kaptak. Bár a Halászati és Óceánok Minisztériumának (DFO) a mienknél sokkal nagyobb befolyása volt a dolgokban, a működésük alapjául szolgáló törvény 'élethely'-re vonatkozó kitételei alapján, mégis nagyon szívesen vették részvételünket annak szinergikus hatása miatt.

Mindezekkel kapcsolatosan, de külön munkacsoportok részvételével került 'górcső' alá a Nemzetközi Repülőtérrel szorosan összefüggő 'Jetfuel Barge' javaslat (uszályhajókon szállítandó kerozin üzemanyag) és vette kezdetét annak vizsgálata. Bár a korábban említett, a Közlekedés Minisztérium (TC) általi mostoha bánásmód a védendő területekkel kapcsolatban szervezetemnek jó okot adhatott volna alku pozíciónkat kihasználni, de már a kezdeteknél kitűnt, hogy azt politikai sugallatra, valahol már Ottawában 'eladták' a kiszolgálni kész 'mandarinok' és a regionális/kisebb mandarinok pedig simán beálltak a sorba. Az általam képviselt pozíciónak így nem is lehetett foganatja. Megint csak a DFO 'erejére' kellett számítanunk (és a 'mi' alatt nem szervezetemet, csak annak a természetes élőhelyek megőrzésében érdekelt részét értem!).

De feladni nem lehetett, ha komolyan vettük a szervezetünk hivatalos létét megalapozó törvényes kitételeket és munkaterveinkben kifejezett céljainkat. Be kellett látnunk, hogy feletteseink nem ugyanazon ügyért dolgoznak, sőt gyakran ellene tesznek. Az még érthető volt, hogy karrierjük, talán egzisztenciájuk érdekében meghajlanak a politikai akarat előtt, vagy hogy utasítást teljesítenek, de hogy szakmai színezetet próbáljanak adni olyan döntéseknek, amelyek tisztán politikai célokat szolgálnak és esetekben ellehetetleníteni általuk 'whistlenlower' (feljelentő) –nek nevezett bátor egyéneket, akik a nagyközönség elé vittek általuk nagyon fontosnak tartott dolgokat, mindenképpen elitélendő. (A helyzet néha olyan 'kém-thriller' filmekre emlékeztetett, ahol a legveszélyesebb ellenség magában a szervezet legfelsőbb vezetésében volt!)

A városkörüli utazgatás mellett gyakoribbak lettek, a már említett okok miatt, a specifikus projektekkel kapcsolatos városon kívüli helyszínszemlék is. Emlékezetes volt a két provincia RSCC-jai által Swan Hills, AB közelében megépített, Kanada akkor egyedüli, veszélyes kémiai anyagok megsemmisítésére szolgáló magas hőmérsékletű incinerátor látogatása. A magas hő mellett speciális ülepítő és szűrő berendezések semlegesítették a káros anyagok kéményen keresztüli kibocsájtását. Akkoriban nagy reményekkel néztünk hasonló építmények elszaporodására, de valami (talán gazdaságtalansága) okán nem terjedtek el.

Munkámmal kapcsolatos elégedetlenségem mellett voltak más árnyoldalai is az évi eseményeknek, de szerencsénkre még mindig a napos napok dominéltak. Dugó kutyánk reménytelen állapota aggasztott mindannyiunkat, de ahogy a hetek, sőt hónapok múltak kezdtük megszokni a helyzetet. Mohó étvágya megmaradt és mozgás hiányában több súlyt szedett fel magára. Éjjelenként vakkantásaival többször felébresztett, de egyszer se vettem zokon - komoly hátfájásokkal küzdve - felemelni a 20 kiló feletti magatehetetlen állatot és kivinni a pázsitra dolgát elvégezni. Sőt, szülői érzésekhez hasonló melegség fogott el valahányszor magához szoríthattam a kutyát. Tizenhat év alatt igazán jó, elválaszthatatlan barátokká váltunk. De elválnunk kellett - április 19.-én kora reggel - Nanaimóba való utazásom előtt - kinti sétáltatása közben összeesett és perceken belül egy utolsó 'rándulással' ölemben kimúlt. Egy nappal élte túl 16. születésnapját. Másnap mély gödröt ástam kertünk sarkában és a városi rendelkezések ellenében oda temettem.

Otthoni rokonaimtól is kaptam nyugtalan híreket. Ferkó bátyám aggódott a 'válságos politikai helyzet miatt' és az intézmény rendszer alapvető átalakítását, a több-párt rendszer bevezetését gondolta elengedhetetlennek. Sajnálatosnak tartotta a gyors vagyoni polarizálódást, főleg az ügyeskedők (gyakori kisebb csalások által elért) gyors előretörését. Felesége, Gabi gyorsan egymásután mindkét lábán törést szenvedett. Legaggasztóbb volt Apánk létéről való leesése, ami miatt két hétig csak ülve tudott aludni. Nyolcvan évesen már lassabb a gyógyulás. Gyuri keresztfiamnak pedig áthúzták számítását minket családostól meglátogatni, Saana-béli kiküldetésének korai megszüntetésével. (A jelenlegi jemeni kaotikus állapotoknak bőven vannak nehezen értelmezhető előzményei. Végzése után Gyuri keresztfiam első állásaként a TESCO nevű magyar külkereskedelmi vállalathoz került és kapott az alkalmon, hogy 'külföldre' menjen üzletkötőként. Eleinte minden rendben ment, de a baloldali beállítottságú észak-jemeni állam idegeskedő katonai elhárítása meggyanúsítot-

ta kémkedéssel a hetente 'kocogó-futás'-ra járó 'expat' kontingens tagjait, köztük Gyurit is, akik futásvonala megközelített valami titkos lokalitást. Letartóztatták, kis családja értesítése nélkül napokig fogva tartották, majd minden ceremónia nélkül kitoloncolták az országból.)

Rita, lányaink unokatestvérének múlt évben (ausztráliai nagynénénk magyarországi látogatása miatt) elhalasztott vancouveri látogatása volt családunkban a nyár fő eseménye. No meg az új kis puli poronty, amit ajándékként hozott magával. Már érkezése előtt 'Bojtár'-nak kereszteltük és a 8 hetes kis Bp-i születésű kutyus törzskönyv adatai szerint ugyanazon napon született, mint elődje Dugó, 16 évvel korábban. Fellengősen, talán még azt is említhettük, hogy elődje 'lelkét' hordta magában. Mindenben 'puli' volt, de elődjénél harciasabb és makacsabb természetű, testben vékonyabb csontozatú, de 'formásabb' alakkal. Sajnos hozott magával egy bőrgomba fertőzést, amit sohasem sikerült teljesen kikúrálnunk. Rita két éven belül 'egyidős' volt lányainkkal, mindhárman a nehezen kezelhető bakfiskorban, ami okán talán nem alakult ki köztük az elvárt szoros rokoni kapcsolat. A 'durcáskodás' mindegyiknél mutatkozott s a várt 'ganging up' (ketten egy ellen való szövetkezés) megtörtént, de váratlanul látogatónk ellenében. Lányaim lázadoztak is, hogy munkából való hazatértemkor velük nem foglalkozok, csak Ritával beszélek magyarul. Visszatekintve, ez mid érthető volt, de nehezen kezelhető. Leone kitett magáért, részidős könyvtári munkája mellett vitte a lányokat ide-oda, programokat szervezett és egyengette az ellentéteket.

Besegíteni a feladatba, kivettem egy hét szabadságot és mindannyian, kutyussal egyetemben, a BMW-be zsúfolva levezettünk az Olympia félsziget partvidékére. Számomra legemlékezetesebb a nyílt óceánra kinéző Moclips-i tengerpart, az ott bérelt régimódi építmény és a mindig fontosnak tartott hullámverés melletti csend és a tömegek szinte teljes hiánya volt. Körutunkat rövidebbre kellett fogni a tervezetnél (Seattle környékét is beleértve) a csoportunkban kialakult ellentétek miatt. Szerencsére az átlagosnál is naposabb és melegebb nyarunk volt, ami lehetővé tette a gyakori 'beach' látogatást, házunktól csupán 15 perc járásra. Programunk kisegítésére még John Smith kollegám is besegített, mindannyiunk meghívásával reszt venni egy kis kikötő körüli vitorlás hajóúton. Bár Rita látogatásának fő célja az angol nyelv gyakorlása volt, vonakodása annak használatától inkább Leone magyar tudását gyarapította a kommunikálás megtartása érdekében. Végeredményben nagyon hasznos volt a látogatás, a torzsalkodások ellenében is kialakult egy mai napig tartó rokoni érzés a lányok között és Rita a sokáig magában tartott angol nyelvtudását manapság közel perfekt szinten gyakorolja.

Megemlítendő, legalább is pszichológiai hatása miatt, hogy a nyár közepén megesett az első (és nagyon remélem egyedüli) napközi betörés házunkba, a 'nők' rövid házon kívüliségé alatt. A kis Bojtár nem tudhatta mit gondoljon a behatolókról, hisz újabban olyan sok idegennel találkozott. Szerencsénkre őt nem bántották, csak rácsukták a WC ajtót. Rövid ideig maradhattak a gazemberek a házban és 'bizsu'-szerű ékszerek mellett nem sokat találtak. Nekem pedig nem tartott sokáig vasrácsokat szerelni fel minden alagsori ablakra, amelyek egyikén keresztül jutottak be a házba, hogy ilyen többé ne történjen. Legnagyobb kárunk ház-biztosításunk 18-19%-os (a független, de ugyanolyan mértékű városi házadó emelkedés mellett) megemelése lett.

Amikor csak tehettem, vittem magammal a kiskutyát munkahelyemre, hogy együtt futhassunk ebéd szünetemben a Fraser folyó gátján, vagy alacsony vízálláskor annak homokos partján. Bojtár alig várta a 'jel'-t, hogy futócipőm után nyúljak és kezdett az egekbe ugrálni örömében. Ezen viselkedés erős ellentétben volt öreg Dugónk hozzáállásával, aki olyankor 'meghunyászkodva' vonult valami sarokba. Bezzeg fiatal korában ő se volt más, de korral és puli-logikával, hogy 'ezt már sokszor csináltuk' elvesztette érdeklődését a futkosás iránt. Erős kötődésem családtagként kezelt háziállatunk iránt akkor jött 'fókuszba', amikor magas vízállásnál Bojtár bajba került kievickélni a sodródó vízből, ahová önszántából valami figyelmét megragadó gally után ugrott és én kész voltam kimentésére utána ugrani a novemberi hideg vízbe. De nem kellet - a 'kisügyes' tudta mire képes és magától kikászálódott! Nagyon hamar hozzánk nőtt és átvette Dugó helyét a családban. Például nem tartottam nagy áldozatnak ügyeletére otthon maradni, amikor november végén, családostól egyik kedvenc zeneszerzőm opera előadására készülve, a kis állat váratlanul belázasodott.

A ház körüli teendők (a fűvágás kivételével) is inkább az év végére maradtak. Nagy elhatározással október közepén hozzáfogtam a ház külső festéséhez. Leone sokat segített a földszintről és létrával elérhető részek festésében, de a magasabb részekhez megint állványokat kellett építeni. Az is elég gyorsan ment, mert minden hozzávaló anyag már meg volt, félretéve a korábbi években használtakból s csak kisebbet építettem, szedtem szét, majd építettem újra ahogy haladtunk a festéssel a ház szélességében. A festék is az évekkel korábbi nagy házátalakítási periódusomban beszerzettből maradt.

Említésre érdemes, hogy a házam körül szerzett gyakorlatomat máshol is tudtam hasznosítani. Józsa L barátom sokszoros önzetlen segítségének viszonzásául több estét és hétvéget töltöttem vele 'ezermester-féle' munkákkal apósaik házának tatarozásával, amit részben még fizetséggel is honoráltak. (Ilyenfajta munkákban való jártasságom okán kaptam, de utasítottam vissza több ajánlatot barátoktól és ismerősöktől, hogy fizetség ellenében végezzek el olyan munkákat az ő házuk körül, amire magukat nem tartották képzettnek. Majdhogy egy új karrier lehetősége nyílott meg előttem!)

A hagyományos Sopron Bál most a magyar katolikus templom nagytermében lett megrendezve, szép számú megjelentekkel. Az étkeztetést vállaló önkéntes konyhaszemélyzet közt sok volt a 'soproni feleség', ami családiasabbá tette az eseményt, bár a jó hangulattal a korábbiakon sem volt baj. Karácsonyt is a már megszokott módon ünnepeltük, ezúttal szűkebb családi körben, de a korábbi játékáradat helyett praktikusabb, majdhogy felnőttekhez illő ajándékokkal. A 'Gourmet Club'-on keresztüli jó kapcsolat barátainkkal szintén folytatódtak az év folyamán és az Újévet is a szomszéd White családnál töltöttük klubtagságunkat

feltöltve további személyes barátokkal és első alkalommal lányaink Tisa és Noni is reszt vettek az ünneplésben.

□

1989 a Közép és Kelet Európai 'kommunistának' vagy 'népi demokráciának' titulált elnyomó rendszerek összeomlásának éve volt, amit mi figyelemmel kisértünk és rokonaink leveleiből éreztük is annak fontosságát, de saját életünkbe kevés változást hoztak. A korábban elérhetetlennek tartott nyugati-stílusú 'demokrácia' beköszöntését Magyarországon a nagy többség örömujjongással vette, az egyre nyomorítóbb gazdasági romlás ellenére. Visszatekintve, viszont a periódust a volt hatalomgyakorlók privilégiumainak átmentése jellemezte, az állami vagyon gátlástalan harácsolásból keletkezett (új)gazdagodás egybekötve a többség életkörülményeinek lesüllyedésével. A gyakorlatlan első 'szabadon-választott' kormány részéről pedig pipogya intézkedések, vissza nem térő lehetőségek elmulasztása és a maradék állami termelőipar idegen érdekeknek való önrontó teljes kiárusítása. A 'lentről kezdést' még lentebbre nyomták! Mindezek ellenére, vagy talán miattuk a korábbi 'két állásos' és 'kalákázó' munkakedv lanyhult, talán meg is szűnt. Apám arról panaszkodik, hogy nem tudja kertje kezelését 'felesbe' kiadni és segítségért felajánlott órabérét pedig kinevetik.

Itt Vancouverben, munkahelyemen sem volt jobb a hangulat, de legalább a helyzet nem romlott. Bátyámnak írt levelem szerint „munkám tartja az érdeklődésemet, de karriert futni már elfáradtam – csupán a természet szeretete és védelmének fontossága tartja bennem a lelket". Tennivaló pedig volt elég. Amint korábban említtetett, a környékbeli beltengerbe érkező folyók 'tölcsértorkolatánál' kialakult, angolul nagyon egyértelműen 'estuary'-nak nevezett vizes élőhelyek a legfontosabb területek a halgazdaság és a költöző madárvilág számára. De ugyanakkor ezen területek nagyon alkalmasak feltöltéssel hajószállításhoz szükséges kikötők és rakodók építéséhez vagy bővítéséhez is. Mint korábban a Fraser delta, újabban a How Sound nevű öböl végén lévő bővizű Squamish folyó 'estuary'-ja került 'fejlesztési' nyomás alá a provinciális állami érdekeltségű vasút társaság tervei alapján. Ha problematikus volt érvényesíteni érdekeinket magánvállalkozások esetében, állami tulajdonlás esetén majdnem reménytelen. A maradandó remény az NGO-k (nem állami szervezetek) által a 'közönséges választópolgárság' körében szervezett ellenállásban volt. Amint már jóval korábban is említettünk, hasonló ellenállás, különösen választások közeledtével igenis hatásos tudott lenni. Félretéve most a 'rossz sajtó' által keletkezett/keletkeztetett hírnév rontást a nagyívű nemzetközi NGO-k esetében, egyszerűen szólva állami szervek természetvédelemmel megbízott alkalmazottai a 'labdába se tudnának rúgni' a 'fűből kinővő' helyi érdekeltségű NGO-k 'hangoskodása' nélkül. A mindenben hír értéket kereső sajtó segédletével, hangoskodásuk tartja felszínen a politikusok által 'szőnyeg alá söpörni kész' eseteket. A megoldásra váró 'esetek' pedig az állami szervezeteken belül ismét visszakerülnek véleményezésre a 'természetvédelemmel megbízott alkalmazottak' körébe. Az eredmény gyakran olyan kompromisszum, ami 'mehet' döntést hoz, de jelentősen kisebb potenciális károk okozásával. Ezen körbejáró 'hot-potato' ('forró krumpli') megoldást demokratikusnak is lehetne nevezni, ami az NGO-k által 'felbolygatott' közönség nyomása nélkül nem történne meg! Egy másik nagyon jelentős oldala a probléma-körnek, ha nem is a politikai érdek, de a természetvédelemmel rokonszenvező társadalom által elfogadott és általam is belátott 'fél-utas' értékmentő lehetőségek kihasználása, azaz, ha megszüntetni nem, akkor legalább lelassítani tudjuk munkálkodásunk által a természet-rontás mértékét.

Részemről hasonló 'mértéktartó' hozzá-állással viszonyultunk az újabban szintén elszaporodó gát építésekhez-újraépítésekhez. Mivel a projektek a CWS-hez közelálló testvér szervezetben (az IWD, azaz 'Belső Vizek Igazgatósága) keletkeztek, véleményezésünket közvetlenül adhattuk a tervezőknek, korán ahhoz, hogy jobb befolyással legyenek. A tervek többségükben a Fraser folyó árterületét érintették, de fontosak voltak a Boundary Bay és Roberts Bank nevezetű 'intertidal' (dagály-apály befolyásolt) partközeli területek is. Az utóbbiakat, nemzetközileg fontos madár és hal élőhely státuszuk okán kevesebb ellenállással tudtuk befolyásolni, de a Fraser-menti árterekkel kapcsolatban több volt a meggyőzni való. Célunk, természetesen a gátak a folyótól legtávolabbra való építésében volt, hogy minél nagyobb természetes területek kerüljenek (helyzetüknél fogva) bizonyos 'védelem' alá, ami nem a gátmérnökök, hanem a szomszédos területek tulajdonosainak nem kis érdekeivel ütközött. A 'lassítani az értékvesztést' gondolat alapján könnyebb volt 'közbenső' megoldásokat találni. Érdekeinket zavarta a tervező mérnökök rendíthetetlen ragaszkodása a gát építmények 'csupaszon', azaz minden növénytakaró nélküli tartása, hogy megóvják azokat a gyökerek 'aknamunkájától' vagy hogy könnyen látható maradjon minden más természeti erő által okozott erózió. Mint hason szakmában képzett ember rokonszenveztem állásukkal, de szerettem volna jobb megoldást találni. A gátépítések másik aspektusa volt a gátak által bezárt ártéri 'senkik-földje' területek tulajdonjogi kérdése. Bár 'crown-land' [(provinciális) állami tulajdon] státuszuk maradt, de bizonytalan jövővel. Ezért, mi (némi sikerrel) erősködtünk, hogy 'kártalanítás'-ként védett területté nyilváníttassanak az építkezés miatt megrongált vagy gáton kívülire került vizes élőhelyek elvesztéséért.

Nem volt viszont hasonlóan 'megértő' saját vagy DFO-s hal-biológus munkatársaim hozzáállása a 'halász közösség' próbálkozásához hajóik számára kikötőket és rakodó/parkoló területeket építeni partmenti élőhelyek rovására. Nem volt az első (sajnos az utolsó sem!) a Vancouver Sziget (VI) Royston nevű helységének közelében tervezett ilyen építmény. A terv egy bizonyos partközeli terület kotrással való kimélyítéséből és a kotradék a szomszédos parton való felhalmozásából állt. Legelkeserítőbb része volt a tervnek, hogy azok kezdeményezték, akik azon élőhelyek termékenységéből nyerték el 'napi kenyerüket' és tervezőik a DFO saját 'Kis Hajó Kikötő' (Small Craft Harbors) részlegének mérnökei voltak. Sikerült meghiúsítanunk a tervet, nem kis mértékben saját szervezetem ellenállása által, ami szinergikusan hatott a DFO-n belüli ellenállással. Most, visszatekintve is megáll az ember esze, hogy mennyire önzőek tudnak egyesek lenni szűk érdekeik érvényesítésében. Jared Diamond 'Collapse' című könyvének a Húsvét Szigetekről szóló fejezete jut eszembe, amikor annak bennszülöttjei utolsó fáik kivágását is „jobs-jobs-jobs!" (munkahely lehetőség!) felkiáltással végezték.

Főleg csoportunk emberszűk állapota okán, provinciaszélességű utazásokban is sűrű volt az év. Többször kellett utaznom Victoria és Nanaimo környéki helyekre konzultálni vagy közös helyszíni szemléket végezni provinciális és helybeli DFO biológusokkal. Érdekessége révén maradt meg emlékezetemben a hosszú Nitnat tó keleti végletének látogatása, mivel annak nyugati, a tengerbe torkolló végével, a Pacific Rim Nemzeti Parkkal kapcsolatos munkám során többször volt dolgom. Talán ekkor alakult ki, a Royston projekt mellett, szoros és eredményes munkakapcsolatom a VI-i biológusokkal. Évi utazásaim legizgalmasabb része viszont a Queen Charlotte Islands (QCI -mára Haida Gwai-ra átkeresztelve) többnapos látogatása volt EPS-es és IWD-s kollegák társaságában. Egyre több fejlesztés-szerű javaslatot kellett az RSCC-n belül kezelni a sziget-komplexummal kapcsolatban és mivel annak legtöbb tagja nem volt 'első-kézből' ismeretes a területtel, hasznosnak véltük annak szemügyre vételét. Nekem pedig ráadásul jól jött az út, először terepszemlézni a régóta fennálló 'Delkatla Slough' nevű MBS-t. Sandspit helységből autóval mentünk Massetbe és vissza, közben felkerestünk minden más korábban figyelmünkbe hozott 'fejlesztési' helyet. Manapság kuriózumként számít, hogy láttuk az 'arany fenyő'-t, mert amióta valami vandál kivágta az egyedülálló aranyszínű tűlevelű fát, majdhogy legenda veszi azt körül.

Munkámhoz kapcsolható, de privát kérésre tartottam a

kanadai természetvédelmi lehetőségekről egy rövid bemutató előadást a Nyíregyházi Egyetem (lehet, hogy akkor csak főiskola) idelátogató hallgatói csoportjának.

Egy évi hiátus után, folytattam a sok befejezetlen házkörüli munkákat is. Nagy elhatározással és egy nagy pöröllyel nekiestem az alagsorban szükségtelenné vált kéménytalpazat nagy betontömbjének szétzúzásához, majd ugyanazon szerszámmal kitörtem a ház betonalapzatának egy részét, hogy összeköthessem az 1979-ben épített alagsori részt a többivel. Mivel 'tartófalat' bontottam ki, természetesen nagy odafigyelést kívánt a művelet és 'dúcok'-at használtam a munka alatt, majd megtripláztam a visszamaradt tartógerenda méretét. Talán, hogy kiegyenlítsem a 'nyers erőt' kívánó feladatot finomabb kézimunkát megkívánó feladattal, hozzáfogtam a már rég óta halogatott konyhabútorzatunk kiegészítéséhez is. A már tíz éves, gyárilag tölgyfából készített darabok stílusában építettem szekrényeket, könyvespolcot és egy kis íróasztalt a konyha korábban elfoglalatlanul maradt tereibe.

Legemlékezetesebb viszont, maradandó testi sérüléseket okozó kimenetele okán, nem a 'storm windows' építésével, hanem azok legutolsójának elhelyezésével kapcsolatos. Régebben épült házak ablakai itt, de Kanada hidegebb részeiben is, eredetileg csak szimpla üvegtáblákkal vannak ellátva és 'utánpótlásként' raknak fel 'vihar ablak'-nak nevezett külső üvegtáblákat. Tíz évvel előtti házátalakításunkkor már rendeltem gyárilag készített három ilyen extra ablak-keretet, de az elmúlt periódusban szerzett gyakorlatom a fa megmunkálásában felbátorított arra, hogy a ház többi ablakaira magam építsek ilyeneket. Minden jól is ment, majdhogy csak az üvegtáblák költsége volt a kitettségem és nagy büszkeséggel tettem a kész darabokat rendeltetési helyükre. Házunk nyugati oldalán a meghagyott teleksáv csupán egy méter - koránt sem elegendő, hogy a falnak támasztott létra alja a faltól biztonságos távolságra lehessen. Emellett, alumínium létrám keskeny, könnyűsúlyú szerszám volt, de addigra már annyira túl nőtt az önbizalmam, hogy figyelmemet elkerülte a veszély. Már a létra tetején, négy méteres magasságban, fejem felett tartva a nehéz ablakot, a létra félrecsúszott alattam s mi mindannyian a föld felé kezdtünk zuhanni. Bár a súlyom alatt összecsukló létra lelassította az esést, az ablak teljességében a fejemen tört szét. Pillanatnyilag elveszthettem eszméletem, de gyorsan megkönnyebbülve ráeszméltem, hogy a millió üvegszilánk között a látásom megmaradt. Csak rövid ideig tudtam titkolni Leone előtt a balesetet, aki látva állapotomat tehetetlenségében Józsa L barátunkat hívta segítségül bevinni a közeli Egyetemi Kórház sürgősségi osztályára sebeimet összevarrni. Az év további részében mellőztem a házkörüli munkákat.

A komoly munkahelyi elfoglaltságok és házkörüli munkák mellett forgalmas évünk volt a szociális szférában is. A Gourmet Club nevű asztaltársaságunk egyre jobban 'összekovácsolódott' és összejöveteleink gyakoribbak és rendszeresek lettek. A nyár közepén egyik ilyen alkalmat a közeli Spanish Bank tengerparton tartottuk, meghívott zenészekkel és

helyben csatlakozó idegenekkel bővítve. Emellett tartottuk a kapcsolatot többi barárainkkal és jöttünk kölcsönösen velük is össze tengerparti napozásra, 'bbq-piknik' és vacsora alkalmakra. Különösen emlékezetesek Molnár Jóska barátunk 'díszvacsorái', mivel anyjától tanult, vagy csak örökölt szakács tudománya túltett mindegyikünkén. Mivel Leone gyakran dolgozott részidőben a városi könyvtár különböző fiókjaiban, magam is egyre jobban kivettem részemet a főzésben és értem el jószintű hozzáértést a szakmában. Egy alkalommal, ami kezdetét is jelenthette későbbi jó szokásunknak: meghívni saját főzetőmre férfi barátaimat elcsevegni közönséges dolgokról, alföldi stílusú (a hozzávalókat 'megpörkölve') jó ízű kocsonyát 'hoztam össze'. Volt évfolyamtársak mellett tartottuk a kapcsolatot más soproni diáktársainkkal is az időnkénti 'szakestélyeken' és a rendszeresen megtartott Sopron Bálon. Ekkortájt vette kezdetét a hagyomány: évi Sopron Picnic-ünket Szász Pista és Julika tanyáján tartani, ahol ez évi hires vendégünk a 'szabadon-választott' magyar kormány honvédelmi minisztere Für Lajos (egyben diáktársunk F. Karcsi unokatestvére) volt.

Lányaink a bakfis-kor minden jellegzetességén átestek s okoztak itt-ott fejfájást szüleiknek. Tisa abbahagyta a zongorát, úgymond fellázadt a szülői elvárások ellen, de Noni folytatta azt és testvérénél egy évvel tovább haladt a formális képzésben. Mindketten jártak táncórákra, Noni vissza a balletthez, Tisa pedig valami modern jazz-zenére alapozott kreatív mozgású tánchoz. Jó tanulók maradtak mindketten, noszogatni talán csak Nonit kellett időnként, Tisa a munkafegyelem példaképe lett. Jó bizonyítványaikat pénzjutalommal is értékeltük. A nyár vége felé feleleventettük a korábbi hegyekbe való kirándulásokat Józsa L munkahelyi ukrán kollegája vezetésével és elsőnek a közeli Cypress Park-i csúcsokat, majd a távoli Mt. Brandiwine tetejét másztuk meg. Gyerekeink, minkét oldalról, akkor még nem mutattak érdeklődést ilyenek részvételében, helyettük egy Magyarországról Soros-féle ösztöndíjjal idelátogató fiatal zsurnalistát vittük magunkkal.

Az év végi ünnepeket, a korábbi évekhez hasonlóan kölcsönös családi látogatásokkal gazdagítottuk és szabad napokkal hosszabbítottuk élvezetüket. *(2016 június, 24 Vancouver, BC)*

Jacsman János: **Nyugdíjas éveink Svájcban**

Ha a házasságtól eltekintünk, akkor a nyugdíjaskor a modern ember életében az egyedüli időszak, amikor tényleg szabad, nincsenek kötelezettségei, megkötései, mint a fiatal években a tanulás, majd aztán a munkavállalás. Érdekes, hogy erre a szabadságra nem készítenek fel. Az eredmény sokaknál félelem, hogy mi lesz, másoknál csalódás, kudarc a harmadik életszakaszban.

Mint az ETH alkalmazottja kihasználtam a Szövetségi Személyzeti Hivatal kínálatát, és résztvettem feleségemmel, Pirivel együtt még 1997 őszén egy 4 napos szemináriumon, melynek témája: „Előkészület a nyugdíjazásra, és az aktív munkálkodás utáni élet alakítására" volt. Svájc egyik legszebb táján, a Berni Felvidéken (Berner Oberland), Interlakenben, a Parkhotelban kaptunk ingyen szállást és ellátást. Erről a kurzusról néhány gondolat.

Egy sikeres nyugdíjas élethez először is pénz kell. Svájcban két nyugdíjat osztanak: Egy állami öregségi járadékot minden dolgozónak, amelyet röviden AHV-nak hívnak, és egy munkahelyi nyugdíjalap járadékot, amely az „igazi" nyugdíj. Az első a nép megítélése szerint – kevés élni, de sok meghalni. A második az utolsó fizetések nagyságrendjéhez igazodik.
Egy sikeres nyugdíjas élethez, másodszor, egészségesnek kell maradni. Életünk további folyamán megindul ugyan egy leépülés, de ennek fázisai: 1) „Élünk tovább mint eddig a hétvégeken", 2) „Kezdem érezni, hogy megöregedtem" és 3) „Jó lenne elmenni", bizonyos mértékig befolyásolhatók.

És harmadszor, egy egészséges nyugdíjas élet csak aktív hozzájárulással lehetséges: fizikai és értelmi-észbeli elfoglaltsággal, változtatásokkal és lemondásokkal a táplálkozásnál, az ismerősköröknél, az utazásoknál, a hobbiknál stb.
E 'tudományos' bevezetés után szeretnék a mi – immár több mint 23 éve tartó – nyugdíjas életünkről beszámolni és ezt különböző témakörökbe sűrítve.

A testi fitnesz ápolására még 1973-ban béreltünk egy „családi kertet", nem messze a lakásunktól. A nagysága 2 ár, de abból 50-60 m2 út és gyepesített „udvar" volt. Mindketten, Piri is, én is, falusi gyerekek voltunk. Ismertük és szerettük a kerti munkát. Amíg az ORL-Intézeten dolgoztam, csak hétvégeken voltunk igazán kertészek. A nyári szezonban, szép időben, szombatonként sokszor vendégeket hívtunk, és olyankor én voltam a sütőmester és a pohárnok. 1998 tavaszától kezdve teoretikusan minden nap mehettünk a kertbe. Sok minden termett. Természetesen nem lettünk önellátóak, már a megművelhető föld nagysága miatt sem. De almafa és fekete szeder (kordonban), ribizlibokrok és málna gyümölcsét ettük, és a konyhanövények közül a petrezselyem gyökér mellett csak a főzőtököt és a „zöld" vajbabot említem, mert ezeket Svájcban nem ismerték. A „szüreti" szezon a zöldhagyma kiszedésével kezdődött és krumpli ásással végződött. Piri itthon sok mindent feldolgozott, így a kerttel kétszer volt munkája. 2008-ban

Ágnes lányunk Kréta szigetén súlyosan megbetegedett és hosszabb időre leutazott hozzájuk. Ezért – és előre haladt korunk miatt is – feladtuk a kertet. Mintha ezt előre éreztem volna, még az ezredforduló után elkezdtem egy fitnesz-stúdióban erőgyakorlatokat tréningezni. Már néhány hónap után éreztem, hogy „jót tesz". Így még ma is járok, hetente kétszer. Mivel a stúdióban nincsenek készülékek futógyakorlatokra, parallel, de csak tavasztól őszig, egy közeli erdei finn-pályán futottam hetente egyszer-kétszer, szintén vagy fél órát. Amikor 80 éves elmúltam, a futásból sétálás lett. Sajnos, a leépülés egyik jele már jelentkezett a járórendszerben. Még a nyugdíjazáskor beszálltam a házimunkába is. Naponta, hetente és havonta vannak tennivalók.

Miután 2002-ben az ORL-Institut megszűnt, vége lett a ritka láto-gatásoknak is, sőt abbahagytam az érdeklődést a tájtervezés és az üdülőterületetek tervezésének további sorsa után. Mindig érdekelt viszont a történelem, így a német, svájci és magyar napi hírek olvasása mellet sikerült – részben a Google segítségével, részben szakkönyvek tanulmányozásával – egy, az agyat igénybe vevő, új
„munkaterületet" felfedeznem. Foglalkozom a történelemmel általában, és magyar történelemmel, meg a vallástörténelemmel különlegesen. Megpróbálom az ORL-éveim alatt felszedett kutatóvezérelveket itt is felhasználni: Így például az olvasott értekezések szövegét „sine ire et studio", vagyis pártatlanul és elfogultság nélkül értelmezni és mindig arra gondolni, hogy egy „állítmány" nem végleges. Mindez persze a mai világban nem csak nehéz, hanem „veszedelmes" is. Már többször voltak problémáim teológusokkal és „ősmagyar-kutatókkal". Szerencsémre nem vagyok egy misszionárius típus, vagyis nem akarok senkit meggyőzni, de jelentkezem, ha tudásom szerint egy állítás nem stimmel. Ilyen problémákról rövidebb cikkeket is írtam egy „Forgácsok" nevű privát gyűjteményembe, de ezeket nem publikáltam.

A történelemmel való foglalkozásnak lettek előre nem tervezett gyümölcsei is. Miután főleg a 'KAPOCS' révén értesültem a Vancouveri UBC Sopron Division viszonylag terjedelmes irodalmáról, és az ezredfordulókor az Erdészettörténeti Közlemények XLIV. füzetében („Sopron nem ereszt el") olvastam Kató Feri visszaemlékezését a Hannoverisch Mündenben letelepedett és a Göttingeni Egyetem Erdészettudományi Karán végzett soproni hallgatókról, elhatároztam, hogy itt az ideje a Svájci diaspóráról is jelentést adni. Közeledett forradalmunk 50. évfordulója és neki ültem a „Sopron 1956 – Zürich 2006, Beszámoló az Erdőmérnöki Főiskola Svájcba került hallgatóiról" című munkának. Közben jött a hír, hogy az Erdészettörténeti Közlemények kiadását anyagi problémák miatt beszüntették. 2006 tavaszán mégis elküldtem Oroszi Sándornak a kéziratot és ő közölte, hogy a Közlemények további megjelenését sikerült biztosítani. Ugyan 2007 tavaszán, de 2006-os dátummal aztán megjelent az Erdészettörténelmi Közlemények LXXI. száma, benne a cikkemmel (12.-33. oldal). Miután a beszámoló életem 20. évével kezdődik, nemsokára jött az ötlet, hogy írni kellene az előbbi időkről is. Így motiválva elkészült a „Szilas 1936 – Sopron 1956. Gyermekkorom és fiatal éveim Magyarországon" című írás is, de

csak családon belül és baráti körben adtam közre. Unokáim miatt aztán németre is lefordítottam mindkettőt és átadtam nekik. 2010 őszén Sopronban átvettük az aranydiplomát, és ott Pápai Gábor megszólított, hogy szeretne életem történetét a „Gyökerek és lombok" sorozatában lehozni. Nem ismertem sem Gábort, sem a sorozatot, de mondtam neki, hogy egy életrajzot két részleteben már megírtam, felhasználhatja. Így aztán meg vagyok örökítve a „Gyökerek és lombok" 8. kötetében (2012), ahol Gábor a két munkám tartalmát interjúnak átformálva, közli az olvasókkal. (El tudom képzelni, hogy Perlaki Évának köszönhetem ezt az érdemet). Az életrajztól elég könnyű a családtörténethez átkerülni. Elsőnek sikerült apám elhurcolásának és halálának körülményeit kideríteni. Erről írtam egy cikket, amely a „Kassai Figyelő" folyóirat 2014. februári számában jelent meg, „Szilasiak a Nuzali gulágban. Az 1945 februárjában a Bódva völgyéből elhurcolt emberek sorsáról" címen. (Nuzal a Kaukázusban, a mai Oroszország Észak-Oszét Autonóm Köztársaságában, az Ardon folyó völgyében, egy Alagir nevű város közelében fekszik.) 2016-ben publikáltam magán kiadásban egy írást: „A szilasi Jacsmanokról – Tények, élmények, feltételezések" címmel, 40 oldal terjedelemmel. Elkezdtem apai dédapámmal a 19 század elején, és felkutattam András fiának, nagyapámnak, összes leszármazottját. Ezek közül 2015-ben 87-en éltek, négy különböző országban. Ugyan ilyen formában és időkeretben egyik unokatestvéremmel, Hegedűs Józsival, 2017-ben kiadtuk „A bódvaszilasi Matuszok leszármazottjai" című beszámolót anyám családjáról, 42 oldalon. Az élő leszármazottak száma 108 volt, 7 országban szétszórva. Nemcsak egy csomó addig nem ismert rokont fedeztünk fel, hanem rádöbbentem, hogy mind az apai, mind az anyai családi körben én vagyok a legidősebb! Mindezt Zürichből csinálva a modern információs technikának (Telefon, Google, e-mail, Facebook, WhatsApp) köszönhetem.

A foglalkozás a családtörténettel tudatossá tette, hogy a Jacsman névvel én is egy „család-csemetét" ültettem egy idegen országban. Szépen fejlődik. Már többször említettem gyermekeinket: Ágnest (1966), Pétert (1968) és Róbertot (1971). Ágnes még 1989-ben férjhez ment Kréta szigetére és a déli oldal egyetlen kis városkájában, Ierapetrában él férjével és két fiával (Michalis és
Antonis). A fiaink is családot alapítottak, és Zürichben laknak. Mindkettőnél egy leány és egy fiú született (Anika és Henri, illetve Joana és Nico). Vagyis hat unokánk van. Már ők is felnőttek, Michalis befejezte tanulmányait, a többiek még egyetemre járnak vagy mesterséget tanulnak. Nálunk a családban még a magyar volt a „közvetítő nyelv", az unokákkal – Görögben is – németül beszélünk, habár Piri görögül is tud. Nagy örömünkre gyerekeink és unokáink jól összetartanak, és velünk is szoros a kapcsolat. Itt ismét besegít a modern információs technika.

Az összetartás volt jellemző a svájci nagy „soproni családunkra" is. Azonban a magyarországi rendszerváltás megadta a lehetőséget visszaköltözni, és az otthoni fiataloknak kijönni. Az ezredforduló után a megözvegyült firmák: először Futó Laci, majd Kocsis Pista bá, ő fiával, Ferivel, hazaköltöztek. 1995-ben Bariska Miska visszatért Dél-Afrikából Svájcba, és az ETH Erdészeti Karán folytatta pályafutását. Komlóssy Jóska áttette tevékenykedési területét Budapestre és Szigligetre. A firmák már elhunytak, Kocsis Feri is, és közülünk is hiányoznak kollégák, így Stettner Miki, Hintsch Guszti és Gyila Feri. Az 1956 decemberében St. Wolfgangból Svájcba jött csapatból már csak öten: a „Kemény Mag" (Miska, Tibor, Zsolt, János) és Donáth Gyuri maradtunk, de a fiatal generációs, Sopronból hozzánk csatlakozott Mátyás Gáborral, és az amerikás Herczeg Bandival („volt első éves") együtt állunk továbbra is a vártán, mint „ma sem mások: soproni diákok". A már többször említett „erdész-szülinapokon" mindig összejön a kis csapat. Az „erdészmikulást" is még minden évben családiasan megünnepeljük. Még két magánkezdeményezésű, de tradicionálissá vált találkozót szeretnék megemlíteni: Bariska Miskáék kerti partiját otthonukban az utolsó augusztusi vasárnapon zászlófelvonással, és Czeiner Zsolt fürdő-piknikét évente egy nyári meleg napon a Bieli tó partján, egy szőlősgazda nyaralója kertjében, seprűpálinkával a kávéhoz. A nyugat-európai pünkösdi találkozóink sajnos a régi formában 2016 után abbamaradtak.

A zürichi tágasabb társadalmi életünk egyik jelentős motorja a Magyar Misszió. 1957 tavaszától Zürichben minden vasárnap van magyar mise, ahol nem csak énekelnek és imádkoznak, hanem a mise után – régen vendéglőben, manapság a Misszió házában – a barátok és ismerősök összeülnek és egy aperitif mellett elbeszélgetnek. A résztvevők összetétele itt is lényegesen megváltozott: Az 56-osok már régen kisebbségben vannak. Van egy erős fiatal magyarországi csapat, amelynek tagjai munkát keresve Zürichben és környéken landoltak, és van egy kisebb erdélyi csoport, fiatal székely fiúk és lányok, akik egy egyéves mezőgazdasági praktikumot csinálnak a környéki parasztoknál. A misszió házában működik az Ökumenikus kórusunk, amelynek Piri és én már több mint 30 éve tagjai vagyunk. Minden hétfőn este énekpróba van és utána társalgás egy-két pohár bor mellett. És nem feledkezem meg az idősek havi elsőpénteki délutánjáról a Misszió házában sem, ahol harapni valók és italok mellett politizálunk, informáljuk egymást és örülünk egymásnak.

Már több mint 50 éve a társadalmi életünkhöz tartozik a heti tarokk és a kanaszta, de a havi ultizás is. A tarokkcsapatban Donáth Gyurival képviselem az erdészeket. Volt már idő, hogy többségben voltak az építőmérnökök, de van gépész, fizikus, kémikus és informatikus is. Mindenki nyugdíjas és 56-os vagy még 1990 előtti emigráns. Minden héten, szerdán délután 3, néha 4 órán keresztül megy a küzdelem a XXI-ért. Előtte, utána és lapkeverés közben társalgás. A kanaszta mint a Szilágyi és Jacsman házaspárok időtöltése kezdődött, majd ezt Margit és Piri

kiépítették egy hölgykoszorú „happening”-re, amit a hölgyek minden héten egy megbeszélt délután kanasztával kezdenek és egy nagy vacsorával fejezik be. Az ulti annyiból érdekes, hogy pénzre játszunk, 10 rappenes (kb. 10 centes) alapon. Mivel már mindenki nyugdíjas, havonta egy délután szoktunk összejönni.

A figyelmes olvasónak talán már feltűnt, hogy minden egyes eddigi jelentésem a svájci és zürichi „társadalmi” életünkről magyar körökben zajlik. És ez nálunk tényleg majdnem így van. Valahol már megírtam, hogy mi – 56-os magyarok és későbbiek, de első generációsok – Svájcban teremtetettünk magunknak egy „kis Magyarországot”. Mivel a kivétel erősíti a szabályt, közlöm, hogy évente 2-3-szor találkozom régi munkatársakkal az ORL-Institútból, ahol egy vacsora keretében nosztalgiázunk az elmúlt szép időkről. Ugyancsak évente kétszer összejön a volt szemeszterem, Zsolt és Tibor végző és Miska kezdő szemeszterével közösen, ahol legalább egyszer a hölgyek is megjelennek. 2006-ban a „Kemény Mag” rendezte és látta vendégül a volt kollégákat és asszonyaikat a 70. életévünk ünneplésére. Sajnos itt is egyre fogyunk és már előfordult, hogy mi magyarok többségben voltunk a férfi-összejövetelen.

Befejezésül szeretnék nyugdíjkori utazásainkról beszámolni. Az utazás nemcsak egy fizikai, hanem egy értelmi-észbeli tevékenység is. [Az elemi iskolát 1942 őszén Bódvaszilason kezdtem, ahol a 8 osztály együtt, egy teremben volt. A tanítónk, Kedzierszky Miksa, aki már anyámat is tanította, így mutatkozott be: „Ha művelt emberek akartok lenni, olvassatok sokat, legyetek sokszor művelt emberek közt és utazzatok sokat”.] Mi minden esetre, idős korunkban is sokat utaztunk. Családi kapcsolataink révén Csehszlovákia, Magyarország és Görögország állandó úti-célok voltak. Pirinek egyik nővére és bátyja Csehországban, Ostravában éltek, a legidősebb nővére Budapesten. (A görög partizánok a polgárháború alatt (1946-49) közel 32 ezer gyereket hoztak el a családjuktól és ezek el lettek osztva az akkori „népi-demokratikus” országokba.) A csehországi rokonlátogatásokat általában összekötöttük az ország, főleg Prága és Szlovákia, azaz a történelmi Felvidékünk turisztikai látványosságainak megtekintésével. Utoljára 2014-ben voltunk Osztravában, Piri nővére már nem élt, Vaszil is meghalt még az év őszén. Magyarország gyakori úti célunk volt. Anyám még 1990-ben elköltözött Miskolcra egy öregotthonba. Minden évben, én többször is, meglátogattuk. Budapesten Piri legidősebb nővére és családja volt az első bázispont. Anyám 2004-ben meghalt és a szilasi temetőben nyugszik. Azóta évente legalább egyszer odajárok. Persze minden alkalommal meglátogatom a még ott élő rokonságot, a közeli Szlovákiában is. Vagy 15 éven keresztül a nyugat-magyarországi Bük község termálfürdőiben „wellnesseztünk”. Görögország 1965-től van az utazási programunkon. Először Piri szülőfaluja, Polipotamos, majd utána a görög szárazföld híresség ei. Általában 3 évenként utaztunk Hellászba. A szülők halála után ritkábban. Pirinek egy (a polgárháború után született) húga él családjával a faluban. Egy felejthetetlenen, egyelőre utolsó utunk 2015-ben volt, Piri 75. születési évében, amikor mindnyájan, gyerekekkel és unokákkal elutaztuk Polipotamosba, és ott húga családjával együtt 3 napig ünnepeltünk.

A másik görögországi cél természetesen Kréta lett, ahol lányunk, Ágnes él családjával. Oda kezdettől fogva minden nyáron elmentünk, a nyugdíjazás után egy évben többször is. Az évek folyamán az egész szigetet bejártuk. Ez így ment 2019-ig, amikor Piri lebetegedett és az évben nem tudtunk Krétára menni.

Egy egész más típusú utazásokat váltottak ki a tarokktáborok. Már beszámoltam a zürichi tarokkcsapatunkról. Magyarországi tarokkos barátainkkal még a 1980-as években megbeszéltük, hogy jó lenne összejönni közös partikra. E gondolat szülte a tarokktábort, amely eddig legtöbbször nem ismert magyar tájakat látogatva hét napra összehozza a Svájcban és Magyarországon élő barátokat izgalmas tarokkpartikhoz. A rendszerváltás meghozta a lehetőséget, hogy megvalósítsuk álmainkat. Az első tarokktáborról már írtam, Erdélyben volt 1992-ben. Azóta 2019-ig minden évben összejöttünk, vagyis eddig 28 tarokktábor volt.

Még a múlt évezredben voltunk a Felvidéken (Szlovákiában) és 1997-ben újra Erdélyben (Moldovát és a Csángókat beleértve), 2007-ben a Kárpátalját, 2008-ban a Muraközét és a szlovén határvidékér látogattuk meg. De mai magyarországi tájakkal is megismerkedtünk mint az Őrség, Balatonfelvidék, Magas Bakony, Dunakanyar, Börzsöny-Cserhát, Tiszató, Nyírség, Viharsarok stb.

A táborok szervezését általában magyarországi erdészbarátaink – főképpen Varga Feri Sopronból és Kovács Gábor Nyíregyházáról – vállalták, Erdélyben Dénes Domi, legutoljára a román erdészet egyik főtisztviselője, segített. Természetesen ők is mindig résztvettek a tábori tarokk-küzdelmekben.

A harmadik típusú utazások a már többször említett „Kemény Mag” szervezésében valósultak meg. A első útjainkról már beszámoltan. Az évezred után, mivel mindnyájan nyugdíjasok lettünk, két évenként, majd évenként indultunk útra. A történelmi Magyarország felfedezését még konzekvensebben csináltuk mint a tarokktábori utazásoknál. Erdély után elmentünk a Felvidékre, a Kárpátaljára, a Bácskába és a Nyugati végekre. De a történelmi Erdély után külön bejártuk a Máramarost és a Partiumot. Voltunk a Bánátban, a Drávaközben a Muraközben és szlovén határvidéken, sőt Fiumében és Abbaziában is! Újra otthon, 2018-ban a Vértes és a Pilis vidékét néztük meg, (Tatán Turza Tiborral találkoztunk.) 2019-ben a Bör-zsöny és Cserhát vidéke, határon innen és túl, lett volna a cél, de betegségek miatt sajnos el maradt.

Az fenti beszámolókhoz hozza kell fűzni, hogy ezek tartalmilag csak 2020. február végéig fedik a valóságot. Az akkor kitört koronavírus pandémia a mai napig sok mindent: találkozókat és utazásokat lehetetlenné tett, vagy direkt megakadályozott. Igy 2020-ban sem tudtuk Ágnes lányunkat és családját Krétán meglátogatni. A tarokk-kör és a 'Kemény Mag' évi utazása is elmaradtak. Egy nagyon fájdalmas következmény volt, hogy 2020 szeptemberében nem tudtuk személyesen átvenni Sopronban az Egyetem Erdőmérnöki Karától a gyémánt diplomát. Reméljük azonban, hogy lesznek még szép napok. *(2020. decmber 1, Zürich, Svájc)*

I R O G A T Á S O K

M A G U N K R Ó L

Grátzer Miklós: **Mary’s Hungarian Cheese Straws**

Anni hazafias alkotó lázban van a konyhában valami magyarosat szeretne sütni. Biztat, hogy keresek valami jó receptet az interneten. Bepötyögöm a kulcs szavakat. Majdnem a legelsők között felbukkan Mary’s Hungarian Cheese Straws. Központilag beágyazva Mary’s Scottish Shortbread és Mary’s Scones közé, mint valami culinary triumvirátus. Ez a ’cheese straw’ valami sajtos rúd lehet. Ropogósra sütve, köménymaggal biztos jó borkorcsolya. Na ezt megnézem. Mary egy kedves ősz hajú hölgy. Olyan erős, jellegzetesen skót kiejtése van, amit még Sean Connery, alias James Bond is meg irigyelhetne. Precízen elmondja az általa tökéletesített recept műhelytitkait. Fia egyben az operatőr és szakácsinas. A friss illatra belép a tekintélyes méretű férj is. Megkóstol egyet és komoly szaktekintéllyel konstatálja: elég jó. Fia rászól, vigyázzon mit mond, mert nem kap többet. Villámgyorsan kapcsol: nagyon finom. Jön egy kedves kis befejezés. Ma van az 50. házassági évfordulójuk. A fényképről sugárzó arcú vőlegény és menyasszony néz ránk. Talán ezzel kellett volna kezdenem. A férj évfolyamtársunk Krajcár Ernő, alias Suhajda, felesége Mary, évfolyam találkozóink lelkes résztvevője. Mindig hoz egy szatyor nagyon finom pogácsát. Anni is az ő receptjét használja.

A video nézése rengeteg emléket szakít fel a múltból. Ők már nincsennek velünk, de régi kedves emlékek, homályból előbukkanó mozzanatok táncolnak előttem. Szeretnék emléket állítani Nekik. Szeretnék papírra vetni gyökeret verő életünk néhány emlékét.

Baráti kapcsolatunk még Sopronba és 1953-ba nyúlik vissza, de most 1959 ősszel kezdem. Ekkor kezdtünk nagyobb számban befészkelődni a BC Forest Service berkeibe. Befejeződött a nyári terepmunka, szállingóztunk vissza Victoriába téli irodai munkára. Boldog, örömteli esemény visszatérni a civilizációba. Keblünkre ölelni annak minden áldását. Ágyban aludni, pohárból inni, asztalnál enni, ráadásul főtt ételt és villanylámpánál olvasni. Az első feladat lakáskeresés volt. Mi hárman (Krajcár Ernő. Dibúz Jenő és jómagam) kibéreltünk egy három hálószobás házat. Az özvegy tulajdonos, a victoriai múzeum volt igazgatója beköltözött egy öregotthonba. Még ma is csodálkozom, hogy mennyire megbízott bennünk. Semmi szerződés, csak egy kézfogás és leszámoltuk a pénzt. A ház tele volt drága bútorokkal, minden falon olajfestmények, még az ágynemű is szállodai minőségű volt. Ráadásul házvezetőnőt is örököltünk. Az alagsorban volt egy lakás, ahol egy idősebb nő lakott. Megegyeztünk vele, ezentúl nem kell lakbért fizetnie, háztartási munka fejében. Nagyon örült az ajánlatnak. Minden reggel feljött, elkészítette a reggelit. Mi bementünk dolgozni, ő gyorsan rendbeszedett mindent, hetente egyszer mosott. Délután volt munkája egy virágüzletben. Hétvégeken nem is láttuk egymást. Mi Soproniak különböző irodákban dolgoztunk, de ebédidőben gyakran összeröffentünk. A mi vacsora megoldásunk is elég kényelmes volt. Egy ’56-os magyar házaspárnak volt egy reggeli/ebéd kis cafeteriája. Délután becsuktak, de ők főztek vacsorát maguknak, mert csak hálószobát béreltek. Megegyeztünk velük, hogy minden munkanapon este ott eszünk, megfizetjük a főzést és a hozzávalót. Kérték, hogy miden délben telefonáljuk meg mit szeretnénk enni. Itt lett egy kis probléma. Úgy éltünk, mint testvérek, soha nem volt köztünk még a legapróbb nézeteltérés, de most lett egy kis konfliktus. Jenő kimondottan édesszájú volt, akár minden este evett volna dióstésztát, mákostésztát vagy lekváros tésztát. Ernő kizárólagosan a húsevő, ragadozók családjába tartozott. Számára gulyásleves és pörkölt vagy bécsi szelet fasírozottal volt a kiegyensúlyozott vacsora. Nekem kellett, ha nem is bölcs, de salamoni döntéseket meghozni. Így lett sonkás tészta. Egyiknek főleg tészta, másiknak főleg sonka.

Irodai munkánk nem volt túl megterhelő. Ernő a mérnöki osztályon dolgozott, Jenő légifénykép kódolást végzett, én meg a fatömeg táblázatokon és állomány statisztikai leltárakon dolgoztam. Magyar viszonylatban munkánk neve erdőrendezés lett volna. Csendesen és jól éltünk, kárpótoltuk magunkat a megelőző évek viszontagságaiért. Vége a koplalásnak, üres zsebnek, nyomorúságos albérleteknek és az állandó bizonytalansági állapotnak és kitettségnek. Néha elmentünk moziba, színházba és gyakran az Empress Hotel uszodájába, ami este mindig nyitva volt. Crystal Garden, ez a pálmafás üvegcsarnok üdítő élmény volt a ködös esős téli estéken. Hétvégeken, mi soproniak gyakran összejöttünk egy hajó vendéglőben. Ez a hely nyáron turista szezonban mindig zsúfolva volt, de télen kötéllel fogták a vendéget. Ha hatan együtt vacsoráztak és valakinek a születésnapja volt, akkor járt egy in-

gyen torta. A pincérlányok meg kórusban énekelték a 'Happy Birthday'-t. Ezen a télen a nyolc soproni erdésznek 15 születésnapja volt! Hétvégeken Jenő gyakran átment Seattlebe Jutkához, én meg elmentem síelni, ha jó hó volt. Ernő otthon maradt a szombati reggeliző asztalnál, belevetve magát az újságolvasásba. Megrendeltünk vagy féltucat újságot és hetilapot. Érdekes módon nagyon érdekelte a politika minden szinten. (Az nem véletlen, hogy jó néhány évvel később majdnem bekerült a parlamentbe. Liberális párt jelöltjeként indult veterán kétszeres képviselő ellen és meglepően közeli lett a választás. Én nem csodálkozom, emberekkel mindig jól tudott bánni és nem csak Williams Laken hanem az egész Káribbon régióban népszerű és megbecsült ember volt). Élesen megmaradt bennem az emlék. Szombat este megjövök síelésből. Ernő még mindig a reggeliző asztalnál ül egy újsághalom közepén. Felnéz és megkérdezi: „Csúszott?" Mondom: „Igen". Válaszol és rámutat egy üveg whiskys üvegre: „Nekem is!"

A tanulást azért nem hagytuk teljesen abba. Jenőnek és nekem le kellett vizsgázni a hivatalos fatömeg-felmérő, rönkminősítő papírért (Scaler Licence). Munkaidő alatt minden héten egyszer kint voltunk a vízen egy napot. Nem komplikált munka, de még az itteni enyhe télben is nyílt vizén lehet vacogni. Ha meg nem tutajon, hanem szabadúszó rönkön dolgozik az ember, az állandó egyensúlyozás is fárasztó. Talán ezért becézik ezt a munkát 'favágó balettnek'. Én később leraktam az Inspektor (Ellenőr) vizsgát is, mikor megváltozott a beosztásom. Ernő is fejlesztette mérnöki tudását, hogy a következő szintre lépjen. Nekem igazából a legtöbb extra munkát az önszorgalomból vállalt 'Mate Ticket' megszerzése jelentette. Előző nyáron erdészeti hajón voltam, meg nálunk a hajózás családi tradíció. Nagyapám 40 évig a Duna Gőzhajózási Társaságnál volt. Öccse a monarchia tengerész tisztje volt. A 'Mate Ticket' 65 tonna feletti hajóra beosztott tiszti vizsga, vagy 65 tonna alatti hajóra 'Master' minősítés. A kapitány szót nem használják a szakmában. Magával a lényeges navigációs szabályokkal, biztonsági előírásokkal nem volt sok bajom, de szinte egy teljesen új idegen nyelvet kellett megtanulni. Sok felesleges elavult anyag is nehezítette a munkát. Ki a fene kommunikál zászló szimbólumokkal a 20. században? A zászló protokoll fontos, de nem a sok tucat 'abc'. Azt már sok lexikon se írja le.

Társadalmi kapcsolatunk a kanadai hivatali kollegákkal nagyon döcögve indult be. Udvarias közöny és elzárkózás volt a levegőben még azokkal is, akik kint nyáron terepmunkán közel voltak. Egy-két év után változott a helyzet. Talán megszoktak bennünket, talán szakmai teljesítményünk törte meg a jeget. Talán először rossz néven vették, hogy éhes, emigráns munkalendületünk kizökkentették a megszokott lassú tempót. Az európai erdészekkel jó viszonyunk volt, de nem sok közeli kapcsolat, mert idősebbek és családosak voltak.

Elment a tél, kezdtünk szétszéledni. Kinti munkára, etetni a vérszomjas szúnyogokat és vakarni a fekete légy csípéseit. Ősszel én sokkal később jöttem be Victoriába, mindenkinek volt már lakása. Jenő megnősült és elment. Amíg lakást kerestem addig megszálltam az irodához közeli Colonial Inn szállodában. Legelső este amikor lementem az étterembe vacsorázni, nagy meglepetésemre és mégnagyobb örömömre Ernővel futottam össze. A találkozásnak és a vacsorának szinte bibliai jellege volt. Szegény barátomtól egyben Jeremiás siralmait és Jób türelmes, szenvedésbe belenyugvását kaptam. Ott a közelben két vénkisasszonynál talált lakást/ellátást. Közel volt, gyalog járt be az irodába. A szoba is kényelmes, tele csecsebecsékkel. Még kárpitozott hintaszék is van. Viszont az ellátás szinte kriminális, durván sérti az emberi élet és jogok minimális szintjét. Egy egér éhen halna. „Tudod egy vacsora náluk mit jelent? Egy kis papír vékonyságú felvágottat. Olyan vékony, hogy lehet látni a tányér virágmintáját alatta. Egy keksz meg egy szál gaz, gondolom a virágcserepet gyomlálták. A vacsorát mindig megköszönöm és mondom, hogy megyek sétálni. Nem hazudok, mert átsétálok ide és megvacsorázok. Itt még le is tudom önteni" - „Miért nem hagyod ott őket?" - „Ez nem megoldás egész télre. Nem tehetem, sajnálom őket. Jóindulatúak és gondolom összjövedelmük az, amit én fizetek". Nem lepődtem meg válaszán. Mindig jó szíve volt. Könnyen és önzetlenül adott és érzékeny volt mások érzésvilágára. Átvészelte a telet, megoldotta a szinte krízisnek számító táplálkozási helyzetet. Tavasszal örömmel ment ki nyári munkára. Ide kínálkozik egy erdészeti körökben jól ismert epizód leírása, arról a nyárról. Egy nagyon elzárt távoli helyen egy mérnöki csoport feltáró utat tervezett. A főnök (party chief) Ernő volt. A térképeken a táborhely ma is Tumachem néven van bejelölve. Élelmet minden héten teherhordó lovakkal vitték be a táborba. Egyik alkalommal vagy elírásból vagy rossz rádió kapcsolatból, vagy ki tudja miért 12 font sonka helyett 120 volt a rakományban. A tábor megjelölése először 'Too Much Ham' volt. Ez nem jól hangzik egy állami projekttel kapcsolatban. Ezért lett egy politikailag is jobban elfogadható indián név. Évekkel később, egy megfelelő alkalommal megkérdeztem Ernőt erről, elvégre ő volt a kulcs szereplő. Válasza rövid, ha nem is teljesen kielégítő volt. Semmi különös nem történt, a sonkát meg mind megettük.

Kacskaringós memória ösvényeken végre eljutottam Ernő és Mary esküvőjéhez. 1962-ben én már nem tartózkodtam állandóan Victoriában, de hivatalból gyakran ott voltam. Ernő nyáron fent volt Peace Riveren. Akkor kezdték a bemérő munkát ehhez a nagy vízerőmű munkához. Ez is elzárt hely volt, hírek csak véletlenül jöttek ki. De véletlen is volt szerencsére. Dobozy Tamás és Tarnócai Karcsi elhatározták, hogy kenuval lemennek a folyón mielőtt abból álló víz lesz. Egyik reggel a folyó kanyarából előbukkant a kis Forest Service tábor. Első személy a parton évfolyamtársunk volt. Én nem is csodálkoztam ezen. Abban az időben mindig nagyobb volt a valószínűség Isten háta mögötti helyen Sopronival találkozni, mint lakott helyen. Jött az ősz és az esküvői terv. A vőlegény elindult. Peace River és Victoria között óriási a távolság. Három napi csónak, terepjáró, autóbusz és komp után az esküvő előtti estén befutott Nanaimoba. Ott megaludt és reggel jött tovább az első járattal. Kimentem eléje a Victoriái buszmegállóhoz. Volt még majdnem két óránk az esküvőig. Irány a Hudson Bay. Fekete öltöny -csekk, XL -csekk. Fehér ing, nyakkendő -csekk. Fekete cipő. Nincs kényelmes. Barna nem lehet. Nem baj, ha egy kicsit szorít. Tánc úgyse lesz. Utána le is lehet venni, hiszen a zokni is vadonatúj. A Peace Rivertól jött madárlátta öltözék mind ott maradt egy kupacban az öltöző padlóján. A kitűzött idő előtt legalább 10 perccel előbb már ott voltunk a templomnál. A templom kis méretű volt, de így is csaknem üresnek látszott, olyan kevesen voltunk. Nyolc-tíz lány, főleg angol ápolónők és nyolc soproni erdész. Nem tudom milyen felekezet, mert egy női lelkész vezeti a szertartást. Nagyon szépen beszél. Mary arcán boldog mosoly. Ernő is meghatódva áll, elfelejtette a szorító cipőt. Érezni, hogy a fiatal pár szereti egymást, őket meg a két buzdító csapat. Az orgonista nő az 'Én népem a Te néped' zsoltárt énekli nagy odaadással. Kiss Jancsi megbök és odasúgja: ha ez a nő látná Zalaistvánd utcáján a kis magyar klottnadrágos gyerekeket játszani, akkor talán nem erőltetné a párhuzamot az edinburghi skótokkal. Jancsi minden helyzetben a szarkasztikus humor nagymestere volt. A szertartás után lemegyünk egy kis terembe. A barátnők nagyon szépen kidekorálták. Minden szervezést ők csináltak. Az asztalokon sok kis szendvics, sütemények és egy teafőző. Érdekes helyzet, nincs egyetlen családtag, nincs egyetlen igazi 'felnőtt'. A két csapat méricskéli egymást, de nincs semmi feszültség se. Mintha a látszólagos különbség ellenére is valami közös megértés van a levegőben. Nagy Géza rohan hozzám, olyan 'itt a világ vége lélekállapotban'. Nincs ital, erre nem gondoltak a lányok. Tea az nem számít. Géza nógrádszakálli, ott pedig nagyon tudják a lakodalmi etikettet. Ha az anyakönyv vezető az nő, akkor a vőlegényből papucsférj lesz. Ha a lakodalomban nincs szesz, akkor a gyerekek 'kólikások' lesznek. Ezek meggyőző érvek. Mi barátok ezt nem engedhetjük meg. Elrohan az italboltba.

(Most egy rövid időre megszakítom az esküvőt, hogy

emléket állítsak Géza barátomnak. Sokáig a vőlegény kamarása volt, hűséges, megbízható barát és évfolyamtárs. 1957 táján a vancouveri borválaszték nagyon csapnivaló volt. Az olcsó és könnyen beszerezhető Kelowna Royal Red bor lemarta volna a rozsdát a vaskerítésről. A két kamarás rendszeresen kivégzett együttő helyzetben egy másfél literest. Nehogy ártatlan kezekbe kerüljön. Minden üveg után a szakvélemény: olyan ez amilyen, de itatja magát. Talán tőlük lopta a poént Hadházi László, a jelenkori magyar komikus: „Berci bácsi ivott már rossz pálinkát? – Ittam. – Milyen volt? – Jó!”. Géza nagyon szeretett kártyázni és tudott is. Ez a kettő nem mindig párosul. Gimnáziumba vonattal járt be. A vicinálisban az egyik kocsiban volt asztal, hogy a bejáró diákok kihasználva az utazási időt ott dolgozzanak házifeladatokon. Ott házfalidat sohasem készült, ez volt a harctere a vasutas-diák kártyacsatáknak. Saját bevallása szerint sokkal melegebb kapcsolatban volt Piatnikkal, mint Pitagorásszal. Ha már azt írtam a két kamarásról, hogy ’megittak jó néhány létra bort’, kötelességem hozzátenni, hogy leraktak minden vizsgát. Nem is akárhogyan. Ők ketten rakták le legelsőnek a British Columbia mérnöki szakvizsgákat. Szakmailag kiváló megbecsült mérnökök lettek. Azt persze nem állítom, hogy Bacchushoz való meleg, kordiális kapcsolatuk valaha megszakadt volna.)

Vissza az esküvőhöz. Néhány üveg Canadian whisky és Géza hamarosan megérkezett az italboltból. Pohár nem volt. Még a lányok is hamar rájöttek, hogy a kis hercig porcelán teáscsészékből nem csak teát lehet inni. Azt is csaknem ’tisztán’. Ünnepeltünk még egy ideig. A záró aktus a szokásos csokor hajítás. A menyasszony a feje felett áthajítja a csokrát, és amelyik hajadon lány azt elkapja, az egy éven belül férjhez megy. Mary hatalmas lendületet vett. Repült a csokor a terem túlsó vége felé. Egyik lány remek időzítéssel ugrott fel érte. Elkapta, mint egy NBA játékos a lepattanót. Sajnálatos módon a ’talajfogás’ nem sikerült ilyen kecsesen. Tűsarkú cipő és fényesre vádolt parketta nem jó kombináció. De a babona bevált. Még el se telt egy év és felesége lett jelenlévő évfolyamtársunknak, Kérnénk (Krétai Ernő).

A következő években, főleg nyugdíj után Ernő és Mary rendszeresen eljöttek minden évfolyamtalálkozóra. Mary valóban a mi népünk oszlopos tagja lett. Jandó Tibor barátunk gyarmatosító politikája révén ismét összefutottunk Gabriola szigeten. Ernőék is, én is ott vettünk telket Tibor nyaralója mellett. Nem rajta múlott, hogy nem lett ott soproni kolónia.

Valamikor a 90-és évek elején meglátogattam őket Williams Laken. Pont akkor volt a helyi rodeó. A gyerekek is hazajöttek ebből az alkalomból. Károly és Heather remekül néztek ki. Nem tudom, hogy valaha megköszönték Nagy Gézának, hogy megmentette őket a ’kólika’ veszélyétől. Nézem a falon egy bekeretezett oklevelet. Mary kapta a cukorbetegség megelőzéséért végzett odaadó és eredményes munkájáért. Nézi, ahogy a szöveget olvasom. Lemondó mosollyal mondja: látod itthon nem voltam eredményes. Ernő áldott jó természetet kapott, de legyőzhetetlen étvágyat is. Sóhajt. Talán arra gondol, hogy viszonylag fiatalon lesz özvegy. A sors iróniája kiszámíthatatlan. Mary 80 éves korában hagyott el bennünket. Ernő 5 évvel túlélte. Isten nyugosztalja mindkettőjüket. Ahogy írom ezeket a sorokat érzem a hiányukat. Nemcsak az övékét, sok – sok eltávozott társunkét is. Emléküket őrizzük, de jól eső érzés, ha néha a Kapocs lapjain életre kelnek. *(2021 October, Bellingham WA)*

Komlóssy József: **Utólért az idő**

(Jóska barátunk visszaemlékezéseinek összegyűjtött kötete közeledik a formális közzétételhez. Egyes epizódok már korábban is jelentek meg lapunkban, további ízelítőként egyet-kettőt most ismét közlünk. A Szerk.)

Bevezetőként

Állok a ’Bagolyvár’ nyugati teraszán. Tekintetem pásztázza a Balaton szegélyeként még meghagyott nádast, végig siklik a víz tükrén, aztán felkúszik a Keszthelyi hegység gerincére. Ősz van. Mi az idén ismét utána vagyunk a szüreteknek. Már réges-régen nem vidám nótaszótól hangosak a szigligeti dombok, hiszen az egykoron szőlők borította domboldalakat visszafoglalta a természet. Benőtte a bozót. Ahol pedig nem, ott az esztendő nagy részében üresen álló nyaralók lepték el az egykori szőlők, kaszálók, nádasok helyét.

Néhány esztendeje még békahangversenytől volt hangos a balatoni nádas. Tücsökciripelés tette hangulatossá az estéket. A nyár elején pedig több száz madár szinte versenyt dalolt egymással. Mindennek véget vetett a határtalan emberi önzés! Azért, hogy a nyaralókat ne bántsák a szúnyogok, a ’budapesti táposok’ nyakra-főre permeteztettek repülőgépekről. Addig-addig irtották a szúnyogokat, amíg a békákat, a tücsköket, no meg az énekesmadarakat is sikerült kiirtaniuk a permettel mérgezett táplálékokkal. Sivár szellemviláguknak megfelelően viszont a nyári ifjúsági táborban már reggel korán dübörög a tam-tam.

Amikor ezt hallom, felhorgad bennem életem első és egyben utolsó cserkésztáborának az emléke. Akkor, valahol a Mátra alján volt a 412 csapat sátortábora. Reggelente elhangzott a parancs. Sorakozó! Imához. Utána több tucatnyi ifjú torokból felcsendült: „ragyogva fénylik már a nap, az Úrhoz szálljon énekünk, hogy minden ártót űzzön el, s járjon ma mindenütt velünk…” (Amikor 1948 őszén szülői értekezleten közölte az iskolánk igazgatója: „a cserkészet ugyan megszűnt, de helyette lesz az úttörő mozgalom, ami ugyan az, mint a cserkészet volt, kivéve Istent”. Ezt hallván a Mama kijelentett: „Már pedig akkor, ott az én fiaimnak nincsen mit keresni”. Felállott, és kiment a szülői értekezletről.)

Tán már csak egy arasz híja van annak, hogy a lenyugvó Nap utolsó fényei is eltűnjenek a Keszthelyi-hegység mögött. A teraszról nézve a víz tükrén, mint szentjánosbogárkák gyúlnak ki a Balaton szerelmetes horgászai csónakjaiban a fények. Este van megint, s én végiggondolom, hogy mit hozott s mit viszen el ismét magával a nap elmúlása? Mit hoz a holnap, amikor a felkelő nap korongja keleten beragyogja a Balaton-felvidék legnevezetesebb hegye, a Badacsony gerincét.

Régtől fogva szutyongatnak a barátaim s ismerőseim, hogy vessem már végre papírra a felettem elmúlt, oly változatos nyolcvan esztendő mozaikjait, hiszen minden bizonnyal sok embernek tudnék vele színes perceket szerezni, de gondolatokat ébresztő történetekkel is szolgálni. Vázoljam fel az életutamat meghatározó értékrendemet, életem buktatóit, de annak eredményekként is méltán elkönyvelhető eseményeit is.

Kik is vagyunk mi ma? Én, azt tartom, hogy mindannyiunk számára három meghatározó tényező játszik eben szerepet. Elsőként a génjeinket kell említenem. Örököltünk olyan géneket is, amelyekről már nagyszüleink sem tudták volna megmondani, ugyanvalóst kitől erednek, s hogy hány generáció távlatából ’ütöttek vissza’ bennünk. A második tényező – annak minden összetevőjével – a neveltetésünk, amit ugyancsak részben a szerencse, no meg tőlünk többnyire független körülmények adtak. De a legfontosabb az, hogy mi magunk miként sáfárkodtunk az így nyert tálentumokkal.

Már jószerivel a ’politikai tevékenységem’ derekán jártam, amikor egyszer valaki azt mondta nekem: – Tudod te azt, hogy tégedet szeret az Úristen?! Kérdőn néztem rá, így folytatta: – Azért, mert különben nem sikerülnének a dolgaid, amikhez hozzáfogsz!

Bárhová is vetett a sorsom, mindig azzal a meggyőződéssel éltem, hogy mindannyiunk kötelessége ápolni a gyökereit. Mert gyökerek nélkül az emberfia csak olyan, mint az ördögszekér, amit a Hortobágyon kénye-kedvére hajt a szél. A gyökerek

szerteágazóak, azok irányát jószerivel aligha tudhatjuk meghatározni, mint ahogy azt sem, hogy azok milyen táplálékot szivjanak magukba. Ezzel szemben, mindannyiunk egyik legalapvetőbb emberi joga az önazonosságának a szabad megválasztása. Nos, így vagyok én székely, mint ahogy a magyar nemzethez való tartozását is egy közösség jó és rossz sorsában történő osztozás önkéntes vállalása határozza meg, Nem pedig az analitikailag kimutatható származás.

A lecke, ami egy életre szólott.

Már jócskán benne voltunk az őszben, amikor szüleimnek, nagy nehézségek árán sikerült engemet is a négyosztályos tanteremben uralkodó tanító úr jogara alá kényszeríteniük. A'Hepehupás, vén Szilágyban / Hét szilvafa árnyékában', édesapám anyai nagynénjének kúriája – Kraszna horvát – jelentette, számunkra akkortájt az otthont. Apám növény patológusként, királyi főadjunktusi titulussal a kicsi magyar világ idején Kolozsvárott tevékenykedett, s az akkori kor szellemében élte világát. Jószerivel csak hétvégekre került elő porlepetten, hogy szétnézzen a ház körül, és meghallgassa édesanyám és özvegy nagynénje beszámolóját a 'büdös kölkök' viselt dolgairól, valamint a gazdasággal járó teendőket illetően.

Aranyba, bíborba öltöztek a fák, megérett a Pónyik alma, s nem csupán mi, gyermekek, de a hívatlan szárnyas vendégek is szedték a dézsmát. Egyik szombat délután édesapám minden igyekezete hiábavalónak bizonyult, hogy a háza népétől megtudja, most éppenséggel merre csámborgott el a nagyfia. Végül is a kert végében folyó Seredenke partján, egy Pónyik almafa alatt kucorogva talált meg.

–Téged pedig mi a fene lelt? – förmedt rám. Csak amikor a dacos, de könnyek áztatta arcomat meglátta, szelídült meg a hangja. –No, mi történt? – kérdezte. –Megvertek az iskolában – hüppögtem. Erre kézen fogott s elvitt az 'ormányüdülőbe', miként a bő két esztendővel kisebb öcsém nevezte a filagóriát, a vadszőlővel befuttatott, belül kerek asztalnak és padoknak helyet adó nyári étkezések célját szolgáló faépítményt.

Leült és így szólt: –No, most mondd el apróra, mi történt? Az események részleteire így háromnegyed évszázad távlatából ugyanvalóst nem emlékszem, de arra viszont igen, hogy miért, miért nem 'a kicsi úrfit' – amiként akkor neveztek a faluban – jól megverték. Amit apám akkor okításként mondott, életem egyik vezérfonalává lett.

– Jól jegyezd meg: ezeknek a fiúknak az apjukkal jártam ide iskolába. A nagyapjukkal a te nagyapád. Az iskolába én be nem megyek. Ez a te dolgod. Neked kell majd ezekkel a fiukkal felnőttként együtt élned. Te, verekedést ne kezdj! De ha mégis belekeveredsz, akkor neked kell győznöd! S ha nem, akkor nekem sírni haza ne gyere, mert akkor, még én is elverlek. Pedig apám – édesanyámmal ellentétben – békés természetű ember volt. Viszont a tőle akkor kapott lecke egy életre elkísért. Ezt mi sem bizonyítja jobban, minthogy mindjárt a kezdetekben, amikor is a háború viharai elől menekülve, édesanyám akaratának értelmében átmenetileg Budapesten folytattam tanulmányaimat, olyan 'rendet vágtam' a korombeliek között az osztályban, hogy eltanácsoltak az iskolából.

Sehol nem élt olyan sokáig –az az érzésem, hogy napjainkig – a patriarchális szemlélet társadalmi osztályoktól függetlenül a magyar családokban, mint Erdélyben. Ezt én, hála az Úrnak, a saját életemben évről-évre még ma is tapasztalhatom. Ez egy olyan csodálatos emberi érték, mint az Istenhit, a hazaszeretet vagy az adott szó.

Egy nap, két vadászzsákmány Gödöllőn.

Amikor Sopronban a Főiskolán, az első félévben tanultak számonkérése januárban sor került, én is azok közé tartoztam, aki még január másodikára sem tudta kipihenni a vidám szilveszteri mulatozás fáradalmait. Csupán ezért döntött 'Náci bácsi', Kiss Ignác professzor úr úgy, hogy amit nála akkor matekból fakajtottam, az nem üti meg a kívánt mértéket, és méltán 'kirúgott' a vizsgáról. A 'letaglózás' annyira hasznosnak bizonyult, hogy három nap multán a következő vizsgámon jelesre mentem. Az első soproni éveknek, még ma is sok emlékét szoktuk idézni a barátokkal történő találkozásaik során.

A nyári vizsgákat követően egy hónapos katonai szolgálatra vonultunk be egy tüzér ezredhez Kecskemétre. Számtalan vidám történetet őrzünk mindannyian a 'hires város' peremén megélt szép időkből. Egyet most ide biggyesztek. „Elvtársak! Én most itt megmondom maguknak, hogy valóságban nem egy, hanem két északi irány van. De azt, hogy ezt is tudják én már maguktól nem követelem meg!" fejezte be előadását az 'erdőmérnök hallgató urak" kiképzését végző kiérdemesült cipészsegédből tüzér főhadnaggyá átképzett elvtárs.

A nem csak élményekben dús, de hasznos, kecskeméti hónap után - a később történelmi 1956-os ősz előtt ki mit csinál, az saját belátására volt bizva. Évfolyamunknak az 'igazi elvtársakhoz tartozó tagjai' Mohácsra mentek 'építő táborba', de velük mentek a 'lihegő kerékpárosok' is. Ők, ezzel is bizonyitani akarván 'elkötelezettségüket' a rendszer iránt. Kik voltak ezek? Ma már csak a jó ég tudja. Én csak azokat tartom – erkölcsileg, a mai napig is számon – akik nem mentek akkor Mohácsra. Azok voltak, - ha még élnek -, akiket ma is a barátaimnak tekintek. Én viszont, egy élményekben gazdag nyári hónapot töltöttem Gödöllőn, ahová engemet mindenki szeretettel várt vissza.

–Jóska bátyám, Jóska bátyám! – törtem rá csatakiáltásnak is beillő hangon az ajtót Simonyi József kerületvezető erdész úrra, a háza konyhájában egy augusztusi hajnalom. – No, mi baj van, tán csak nem ég az erdő? – Nem, nem – fogtam vissza egy jottányival a hangomat. – Akkor, miért ez a lárma? – Bicskája hegyén egy darabka szalonna fityegett, de ő azon volt, hogy az előző falatot még lenyelje. A hosszú nyargalás után még mindig levegő után kapkodva végre kinyögtem: – Lőttem egy disznót. – Na, már éppen ideje volt, hiszen már több mint egy hete mindegyre jársz utána. Lenyelte a már előkészített falatot, megtörölte a száját, a bicskáját is, aztán bekattintotta, jelezve, hogy ilyen nagy esemény után már nem folytathatja a szalonnázást.

–Hol lőtted? –Fent, a Mogyorósban, az ötödik nyiladék végén, a nagy tölgyfa mellet. –Helyben maradt-e? –Az igen. De előtte még egy akkora bukfencet vetett, hogy ihaj. –No, akkor ez így akár rendben is lehetne, de van egy kis baj. –Az pedig mi? Kérdeztem. –Csak az fiam, hogy ma reggel jönnek a pesti 'elvtárs urak' vadászni. Az egyik hajtás pedig éppen a Mogyorósban lesz! – Tanácstalanul néztem rá.

–Most gyorsan kimegyünk oda és hazahozzuk a disznót mielőtt még a hajtók ráakadnak. Azzal már lépett is ki az udvarra, a kerékpárjára egy ásót rögzített, a hátizsákjába pedig sebtében ócska, de tiszta lepedődarabokat rakott, aztán rám is akasztott egy hátizsákot. Még odaszólt az asszonyának: – Gizi! Ha Karcsi jön, mondd neki, hogy csak a második hajtásra leszek ott, de két puskával. Mogyorót pedig kerüljék el! Az asszony letette a tejes vödröt, a friss fejésből merített egy csupornyit, és a kezembe nyomta: –No, igyék gyorsan, Józsika!

Erőst kapaszkodtunk a domboldalon, a felkelő nap szembevágott a fák között. Sietnünk kellett, hogy még időben visszaérjünk a hivatalos vadászatra. A helyszinre érve, Jóska bátyám egy másfél méteres vesszőt vágott, azt sebtében letisztította, aztán leszedte a zsákmányomat takaró ágakat. Körbejárta, tüzetesen megszemlélte a disznót: –No, ezt aztán jól 'fültövön hibáztad'! Majd pedig rám parancsolt. -Most pedig feküdj rá a süldőre, miután pedig a mogyorófa vesszővel 'vaddisznó vadásszá' avatott. Ezek után jött a következő parancs. -A disznó két hátsó lábát húzd szét. Aztán a vadász késével hozzálátott a zsigereléséhez. Kiszedte a disznó belsőrészeit, a 'vadászrészt' a magunkkal hozott ruhába rakta, majd pedig rámszólt: -Ne bámulj! Gyorsan ássál egy jó mély gödröt a zsigereknek. A homokos talajban hamar elkészültem a gödörrel. Ő pedig a disznó belsejének a hitvány részeit, belevetette a gödörbe. Amint szórtam a földet, ő minduntalan keményen meg is taposta. Végül még ágakkal is betakarta.

De ezután következett csak az igazán nehéz feladat: a süldőt rákötözni a biciklire. A disznó feje a kormány közepén nyugodott, mellső lábai elől kalimpáltak. A hátulja a bicikli nyergére és a csomagtartóra támaszkodott. Ezek után, még közös erővel sem volt egyszerű dolog a terhünkkel az erdészlakig elvergődni. Ott aztán a disznót behúztuk a pincébe, megettük a hirtelenjében elénk rakott szalonnás rántottát. Jóska bátyám számba vette a már kikészített patronokat, bepakolt a délire szánt ennivalónkat, megrázta a kulacsot, meggyőződött, hogy tele van, s elköszöntünk Gizi nénitől. A vadászat színhelye félóránnyira volt. Ő ugyan vígan szaporázta, nekem viszont nem ment olyan könnyen, mert lelkileg és fizikailag is megviseltek a történtek, no meg éreztem a hátsómon a 'vaddisznóvadásszá' avatásom következményeit. De a valóságban, minden okom megvolt arra, hogy megelégedett, s mi több, boldog is legyek.

Mire megérkeztünk, az első hajtás már jószerivel a végéhez közeledett. Megvártuk, amíg mindenki visszaérkezett, számba vették a terítéket, leöblítették 'az út porát', s megtárgyalták a második hajtás menetét.

Engemet, mint a legfiatalabb puskást, a hajtók közé osztottak be. Először egy fiatalosban folyt a hajtás. Aztán az első nyiladék után, a szálerdőben folytatódott a következő nyiladék felé. A hajtók szorgalmasan kopogtatták a fákat, közben kiabáltak is egyet-egyet. Már szinte az elállott nyiladéknál jártunk, amikor felhangzott a figyelmeztető kiáltás: a nagy kan visszatört! Én ugyancsak izgalomba jöttem, amikor, akár egy páncélos, úgy tűnt fel előttem a disznó. Tekintve, hogy én csöndben haladtam, ezért egyenest felém tartott. Túljutván a hajtók vonalán, s alig tíz méterre rohant el mellettem, amikor a jobb csőből 'odagomboltam'. A 'posta' láthatóan meg sem kottyant neki, ezért a bal csővel még ráhúztam. Mire a hajtás véget ért, akkor láttuk, hogy a nagy kan ott fekszik a tisztás szélén. A visszatérő vadászok többsége inkább irigykedve nézte a kapitális példányt mintsem, hogy őszintén gratulált volna a 'az első disznómhoz'. Abban viszont mindannyian egyetértettek, hogy a zsákmányomhoz méltó felavatásban kell engemet részesíteni.

Egy-egy nagyvad vadásszá történő felavatás az azonos kultúrájú európai nemzeteknél hasonló módon történik. A serényebbek ekkor is maguk jártak utána, hogy a megfelelőnek ítélt vastagságú és hajlékonyságú vesszővel lássák el magukat. A lustábbak pedig másoktól vették át a vesszőt. Aznap, már másodszor kellett ráfeküdnöm a vadászzsákmányomra, majd pedig az, aki elsőként vette kezébe a vesszőt, eként mondta a rituális szöveget: „Ezt szent Hubertusz nevében kapod, ezt a magyar vadászok nevében, ezt pedig az én nevemben kapod". Ez utóbbi, volt a legkeményebb sújtás. Egyetlenegy vadász volt csupán, aki nem vett részt az avatásomon, az Simonyi József kerületvezető erdész úr volt. Ő, aznap már megtette magáét, amikor reggel, - igaz orvvadászként - engemet vaddisznó vadásszá avatott.

A kan agyara kifőzve 24,4 cm volt, ami akkor is jelentős trófeának számított. Szeptemberre már táblára szerelve – igaz, nem ezüst lemezekkel fogatták fel – de ott volt a kamarám falán, Sopronban az ágyam felett. Ez is, mint mindannyi más értékem, 1956 novembere után ott maradt, és el is tűnt Sopronban.

Talán az, hogy néhány órán belül kétszer is vaddisznóvadásszá avattak, volt az oka annak, hogy azóta sem lőttem több vaddisznót. Megmaradt viszont a szép emlék. A szertartás utáni élcelődések, az erdei szalonnasütés, poharazgatás közben elhangzott történetek sora, amit sajgó fenekemmel állva hallgattam a tűz mellett. Akkor még éltek, néhányan azok közül, akik a 'régi nagy idők' vadásztörténeteit továbbadhatták.

Valakinek eszébe jutott, hogy Gy. Karcsi még ismerte a szép kort megért Storcz Mátyás egykori királyi fővadászmester urat. – -Te, Karcsi, meséld már el, miként is volt, Ferenc Ferdinánd főherceggel a történet itt Gödöllőn a borzzal? - többen is keményen biztatták az erdész urat. Az élet delelőjén már jócskán túl jutott kerületvezető erdész egy darabig hagyta magát unszolni, közben többször megerősítette magát egy-egy pohárkával, aztán belefogott:

- Ez a Szarajevóban, 1914. június 28-án meglőtt Ferenc Ferdinánd trónörökös nemigen kedvelte a magyarokat. Hozzánk még vadászni is csak ritkán látogatott el. Persze a magyarság se rajongott érte. Így többen is kapva - kaptak valakinek azon az ötletén, hogy őfelségét itt nálunk el kellene fenekelni. Igen ám, de mire lehetne felavatni, hiszen remek vadász és céllövő volt a főherceg. A világban több helyen is díjnyertes zsákmányokat ejtett, nagy trófeabirtokos hírében állt. Szinte nincs olyan vadászható állatfaj, ami ne került volna nála puskavégre.

Valakinek sikerült kiderítenie, hogy a Főherceg még nem lőtt borzot. No, úzsgyi neki! kell fogni egy borzot, és azt a hajtásban Őfelsége elött, úgy eleresztini, hogy ő azt puskavégre is tudja kapni. Minden a terv szerint eredményesen végre is volt hajtva. Azonban a 'bananhéj' az volt, hogy a befogott borz, amikor a zsákjából kiszabadult, a körme közzé akadt madzaggal futtában maga után húzta az őt fogva tartó zsákot, mind addig amig, a megváló sörétek a bundája alá nem értek. Nevetés az volt, de a nyilvánvaló turpisság miatt a várva-várt avatás elmaradt. Arról, hogy a főúri tréfának szánt főhercegi vadászavatás ötletgazdáit 'zsákban futásra' kárhoztatták-e, már nem szólt a fáma.

Kössük össze a kellemest a hasznossal …

Egy *(1993)* februári vasárnap délután felerősítettem siléceimet a Volvom tetejére no meg minden egyéb a sieléshez szükségesnek tartott felszerelésem is böröndöm mellett kapott helyet a kocsim csomagtartójába. Tán három öltönyömet vállfákon, csak úgy mint a nélkülözhetetlennek vélt papirjaimat a kocsim belsejében helyeztem el. Akkortájt még csak részben volt Zürichtől autópálya Genfig, amikor, nekivágtam a helyenként nagyon is tekervényes útnak, hogy estére Genfbe érjek.

Útközben Genf fele azon gondolkodtam, hogy a közel két hétig tartó PKGY-én (Parlamenti közgyülésen) mik lesznek azok a témák amik hazámat de legaláb is közvetve az egyetemes magyarságot érinthetik? Hétfőn szinte rutiszerünek számító akredetációm ellenörzését követően megkaptam az éves belépőmet. Amikor e sorokat irom az akkori magyarországi küldöttség tagjai közül talán 2 vagy 3 ha még életben van. Közöttük remélhetőleg minden bizonnyal Dékány Andris, aki kiváló felkészültségel rendelkező nagyon lelkiismeretes diplomata volt. Tőle kiválként sokat tanulhattam. Őszinte segitőkézségének, szaktudásának, mint a közeg kiváló ismerőjének sok az ENSZ beli tevékenységgel kapcsolatos gyakorlati viselkedés elsajátitásában neki, - de másoknak is - sokat köszönhettem.

Én az első plenáris ülésen - 1992 - tett eredményes felszólalásomat követően lelkesedésemmel, no meg mindazzal amit tudat alatt 'hazulról hoztam' igyekeztem pótolni - legalább is egy részét - a hiányzó szaktudásnak, no meg a 'diplomáciai gyakorlatnak'. Már jócskán túl voltunk a hét derekán amikor a kávézó két összetolt kerekasztala mellett egy csoport vitájába csöppentem bele. A részvevő osztrák, magyar, holland és dán képviselők között az ügyben folyt az eszmecsere, hogy az immáron három izben is átdolgozott és ismételten benyújtott közös határozati javaslatukat az US küldöttség ismét megvétózván, miként lehetne azt úgy prezentálni, hogy az elfogadást is nyerjen? Beszélgetésük során azon voltam, hogy nem csupán a megvétózott javaslat tartalmi részét, de javaslat ellenzőjének az érveit is mentől részletesebben megismerjem.

A javaslatnak átvitele az ENSZ-PKGY - én mindenek elött magyar érdek volt. A többiek eleinte csupáncsak együttérzésből, de később már a személyes tekintélyük megóvása miatt támogatták a magyarokat. Másnap délután ismét a kávézóba csellengtem, amikor Dr. Dave Birmbaum-on, az amerikai küldöttség jogtanácsosán akadt meg a tekintetem. Minek utána szerét ejtettem annak, hogy szóba elegyedjek vele, kimutatván a kávézó hatalmas félköralaku üvegfalán a napfénybe szikrázó távoli Monte Blancra, azt mondtam: milyen csodálatos innen a kilátás. De kivált ként

a hóval boritott hegyek. Majd pedig azt igyekeztem ecsetelni, hogy most menyivel jobb lenne ott a napfényben fürdő hegyoldalakon a sielés örömeit élvezni, mintsem itt e kávézóban feketénket szürcsölni. Mire ő - egy pillantást vetve a kezében szorongatott névjegyemre - igy szólt: “Komlóssy úr, milyen igaza van. Jöjjön el velem holnap sielni”. Nos, ez volt az a pillanat, amikor édesapám egyik kedvenc mondása ötlött eszembe, ami egykoron igy hangzott: „se köpni sem nyelni nem tudtam”! Megköszönvén a meghivását, majd pedig szives engedelmét kértem, mondván engedje meg, hogy mielött a számomra rándkivűl megtisztelő meghivását elfogadnám tájékozodjak a magyar küldöttség vezetőjénél, hogy nincsen-e holnapra valami programunk. A magyar delegációt vezető úr nevére már nem emlékszem. De arra igen, hogy valamelyik jogi karon volt tanár. Előadtam neki a Birbaum úrral folytatott beszélgetésemet. Majd hozzátettem: egy nemzetközi társasággal holnap megyünk át Franciaországba két napra sielni. Minden elő is van készitve. “Most mit csináljak? - Mit csináljál? Természetesen te holnap, D.B-mal mész sielni!” A professzor úr határozott kijeletése után visszamenvén a kávázóba, másodszor is megköszöntem a megtiszelő meghivást D.B.-nak, és felirtam neki a szállodám cimét. Másnap reggel a hotelem elött vártam, ahová soförjével - aki egyben testőre is volt - a megbeszélt időben meg is érkezett.

A helyet ahová sielni indultunk egyikünk sem ismerte. A siterepre tartván, utunk elején még könnyed beszélgetésünket az ő a részéről egyre inkább felváltotta a kioktatás hangneme. Miként mondani szokták ‘osztotta nekem az észt’. Ez önmagában nagyon rendben is volt, hiszen az oktatás igencsak reámfért. De amikor Magyarországot kezdte szapulni, akkor tekintve a kiszolgáltatottságomat egyre több és több önuralomra volt szükségem, hogy ne vágjak neki vissza. Megérkezvén a sipályákhoz, egy kabinos felvonóval folytattuk utunkat a tetőre. Mindaddig amig a felvonókabinjából ki nem szálltunk álltam is a próbatételt. De amikor felértünk a tetőre, mint egy megszállott elkezdtem araszolni a ‘fekete lesikló pálya’ felé. Amikor annak kiindulási pontjáról a gerincről lenéztem, mi tagadás, ‘megfújta a lábaimat a szél’. Megfújta, mert a lesikló egy különösen szűk, úgy nevezett ’ágyúcső’ volt. Az ilyen helyen csak nagyon szűk cik–cak ban lehet, és csak minden megállás nélkül viszonylag nagy sebességgel leereszkedni. Ilyen lesiklásban annak elötte, nekem bizony kevésszer volt még részem. Engem viszont hajtott a nemes bosszú. Ezért nem sokat tétováztam, hanem nagyot fohászkován – „no, Isten segits!”- rögvest indultam. Szerencsére a pálya nem volt hosszú. No meg az is igaz, hogy közvetlen előtte, egy heti folyamatos sielést tudhattam magam mögött, ennek tudata, amikor minden gondolkodás nélkül ellöktem magamat a gerincről, jócskán növelte az önbizalmamat. No, de az is igaz, hogy sem az előtt, de kiváltként azóta, soha nem voltam olyan jó formába, mint épen akkor.

Amint az aljba leértem, visszatekintve látom, hogy D.B. széttárt karokkal s lábakkal hasmánt közeledik. Amikor leért, ott feltápászkodván mintha egy egészen más ember állott volna fel, mint akivel csak az imént kiszálltam a gépkocsijából. A nap hátralévő részét már barátságosabb körülmények között a ‘piros pályán’ sieltük végig. Délben az ebédünk során felajánlotta, hogy szólitsam Dave-nek mire én közöltem vele, hogy akkor én pedig Joe vagyok.

Útba vissza Genfbe, megbotránkozással idézett az akkortájt nyugaton nagy port felvert Magyar Nemzetben megjelent Csurka Pista – szinte ‘látnoki’ - cikkéből. Mire én azt kérdeztem tőle, hogy csak ezt az egy bekezdést olvasta? Mire közölte velem, hogy ez az egy fejezet önmagában is elég felháboritó. Véleményét nem vitattam hiszen az újságcikknek a hangvétele valóban nem vallott politikai bölcsességre. Az idézet fejezet pedig önmagában, úgy ahogy az egész szövegből ki volt ragadva önmagában, valóban kritikán aluli és elfogadhatatlan volt. A kérdéses újságcikket én csak hallomásból ismertem. De azért egy kérdést mégis csak megkockáztattam: “Mond Dave ha te, mint ügyvéd s mint elismert nemzetközi jogász, bíróként egy periratnak csak egyetlen bekezdését olvasod el, s annak alapján hozod meg az itéletedet - vagy pedig előzőleg az egész anyagot áttanulmányozod?” - “Természetesen az egész periratot gondosan áttanulmányozom” hangzott a válasza. “Ha ez igy van, akkor legyél szives és kérjed meg informátoraidat, hogy ugyan ilyen pontosan forditsák le a számodra a Csurka irta újságcikk további fejezeteit is”. Majd pedig hozzá tettem: “Az pedig a számomra természetszerűen érhető, hogy az újságcikknek miért csupán csak pont ezt az egy bekezdést forditották le számodra magyarról angolra”. Ezek után a közös Osztrák-Magyar-Holland-Dán határozati javaslatra tereltem a szót. Igyekeztem megvilágitani a tartalmi részének inditó okait, biztonságpolitikai és emberjogi jelentőségét. Ő nagy figyelemmel meghallgatott. Én pedig nem tettem hozzá, azt, hogy ez a javaslat az elmúlt hét során az ő vétója miatt bukott meg. A hotelomhoz érve nem csak én szálltam ki a kocsiából, de ő is, amikor megköszöntem neki a kirándulást, ami nem csupán a közös sielésünk de végül is, szinte már baráti hangnemben folytatott, eszmecserék miatt is, számomra rendkivül tanulságos emlékekkel zárult.

Másnap reggel jókor keltem, s utána mentem a csapatnak Franciaországba. Ott meg kellett állapitanom, hogy a liftek nincsenek olyan szinvonalon mint ‘nálunk’ CH-ban, és az átlag ember gyengébben siel mint Svájcban. De ettől függetlenűl, csodálatos napom volt a kiváló nemzetközi társaságban. Dékány András kedves kollegámat igyekeztem sioktatásba részesiteni.

Este, Genfbe történő visszatértünk elött még Franciaföldön egy jót vacsorázzunk. A vacsora kiváló volt - és menyivel olcsóbb, mint lett volna a határ túloldalán! Amikor kihozták a számlát, a holland kollega bemondta a borravalóval megnövelt végösszeget. Senki nem filléreskedett. Mindenki tudta, hogy kb. mennyi esik rá. Minden részletes számolgatás nélkül az asztal közepére összedobtuk a pénzt. No igy is lehet gondoltam magamban.

Hétfőn reggel mielőtt az ülés elkezdődött volna - a terem baloldalának úgy a dereka táján a fal mellett állottunk - a csapat azon vitatkozott, hogy most a közös határozati javaslat tervezettel miként tovább? Mielőtt még helyet foglalt volna az elnökségi asztalnál meglátott Dr. D.B., majd pedig kölcsönös integetés után odajött hozzánk, hogy személyesen is üdvözöljön. Hallván a vitát aziránt érdeklődött, hogy mi a probléma. A többiek helyet én válaszoltam: “Dave emlékszel arra, hogy a sielésből útban visszafele Genfbe ismertettem veled a közös osztrák-magyar-holland-dán határozati javaslattal kapcsolatban, hogy annak mi a célkitűzése, de azt is, hogy az elmúlt héten, többszöri módositás ellenére a határozati javaslat nem ment át!” Mire Ő: “Na jó. Úgy ahogyan azt te Joe, szombaton, nekem a javaslat okait és célkitűzését megvilágitottad, olyan formában a szöveggel én is egyet tudok érteni. Természetesen támogatom a határozati javaslatot”.

Amikor Dave elment, hozzám fordult Dékány Andris, és azt mondta: “No Jóska, te ezt a határozati javaslatot ’kisízted’!”.

(2012 tavasz, Szigliget)

R E C E N Z I Ó

Veszely Ferenc: **Király kötet: Mint a madár**

Beillene egy végső kötetnek is, ha nem tudnánk hogy Király, míg él, költő is marad, és írni fog amikor csak tud, továbbra is, belső szükségérzetből. De tartalmából ítélve ez lehetne egy végső kötet is, mert a versek jobbára visszanéző és összegző jellegűek, amellett hogy tovább tudósítanak Királyról és világáról csak úgy menetközben. Pontosabban a COVID korról meg Király fájdalmáról, a bal-politikáról van itt szó, miközben Király újra meg újra tanúvallomást ad gyerekkorában belé oltott istenhitéről és értékeiről, ami szerint példásan élte és éli életét. Éppen ez lenne a baj? Ettől válik idős korára magányossá, elszigetelté? Ez, a máskülönben annyira tisztán látó, elkötelezetten optimista személy? Avagy Király élete és költészete csak azt mutatja amit mindannyian tudunk, hogy az élet nem más, mint folytonos küzdelem nemcsak a világgal, de önmagunkkal is?

Két dolog gondolkoztatott el engem a kötet olvasása közben. Az első Király helye a kanadai magyar irodalomban, a másik az az értékrendszer, amit Király annyira a magáévá tett és aminek uralma olyan nagy befolyással bírt életére és írásaira. Erre, a talán utolsó kötetére különösen is.

De mielőtt leültem volna az íráshoz, egy kis önvizsgálatot kellett gyakorolnom. Meg kellett gondolnom, hogy mi jogosít engem fel arra, hogy mérlegre tegyem Királyt, miért érzek én felelősséget ezért? Nem tartom magam jobbnak Királynál. Több kritikai tanulmányt írtam, de nem tartom magam irodalmi kritikusnak sem, irodalomtörténésznek még kevésbé, még úgy sem, hogy egyre többen neveznek ezeknek. A kritikusi pályára úgy tévedtem rá mint költő, aki kíváncsi arra, hogy mit csinálnak a kollégái. A tanulmányok megírására az ösztönzött, hogy értékesnek ítéltem költőtársaim munkáját és -- mivelhogy pedagógus vagyok -- meg akartam ezt értetni másokkal is. Miután összegyűlt egy könyvre való tanulmány és ki lett adva, Kanadai magyar irodalom -- Ismertető tanulmányok címen, azon kapom magam hogy mások most irodalomtörténésznek is hívnak, gondolom abból eredően, hogy Izsák Gyuláról és Baranyai Tiborról is meg egynéhány későbbi költőről is írtam, akikből közben történelmi figura lett. Végül is elvállaltam a szerepet ideiglenes alapon, félrelépni készen, ha jön valaki jobb nálam. Elvégre ha más nem én is költő vagyok, értek valamit 'a szakmához,' s van valami perspektívám is, miután annyi költőt feldolgoztam. Ki más írná az értékelést, ha nincsen más? Hát ugorjunk bele fejest!

Aláhúzom: Király Ilona a kanadai magyar irodalom élvonalbeli költője, nemre való tekintet nélkül. Miért állítom ezt? A válasszal be tudnék tölteni egy Kapocs példányt, de itt csak a meggyőzés erejéig, pontokba szedve érvelek. Először is, mert Király tud verset írni. Sokan írnak verset, kevesen tudnak verset írni. Királynak van megalapozott fogalma a versírásról, az amatőr szinten felül. A kanadai magyar irodalomban nincsen hiány költőkből. Ezek közül aki tud az ír, aki nem az kísérletezik, de többnyire csak utánoz. Ez nem lenne baj, ha átmeneti dolog lenne, de ha egész életműve ebből áll, akkor már baj van. Amikor belekezdtem a kanadai magyar irodalom tanulmányozásába, meghökkenve láttam, hogy sokaknak a képzete a versről abban állt, hogy műve úgy nézzen ki, mintha vers volna. Ennek ismérvei voltak a nagybetűvel kezdett rövid sorok, közönséges vagy kínrímek, esetleg szótagszámok -- ha éppen kijöttek -- és már kész is volt a „vers." És az emberek bevették, mert mint a Kapocs olvasói által ismert „Kis Jabos" nekem mondta -- bátorításként -- a kanadai magyar irodalomnak végzetesen hiányzott a kritika. A költőknek is, bár ezt többnyire nem tudták.

Másodsorban: Király költészete zenei. Akárhányan tagadnák is, a vers hagyományos fogalmához hozzá tartozik a ritmus, és a vers zeneiségének fontos része a rímek jelenléte is. A versek évszázadokig szájról szájra terjedtek, máig szavalni a legjobb őket. A ritmus segítette a memorizálást, hozzájárult a hallgatók élvezetéhez. Gyakran hallani, hogy ezek most modern idők, és az emberek már „nem olvasnak (rímes) verseket." Ez vitatható, de a rímek zeneisége nem. Minden dal rímel, még a rapperek is rímelnek, ritmusban beszélnek. A népszerű ritmusos-rímes vers nem tűnt el, csak átalakult. Azt az érzelmi-lelki fürdőt, ami annyira kell az embereknek, manapság nagyrészt lemezek meg videók szolgáltatják. De ezt teszi egy jó Király vers is. Még olvasva is. De a Király verseket valójában hallani kell.

Mellesleg a kanadai magyar irodalom nem egyedüli a szöveg zeneiségének elhanyagolásában. Az angol irodalomban Pope, Burns meg Coleridge után jött Wordsworth, feladva a rímeket de még megtartva a ritmust, aztán Whitman a maga „szabad versével." Mitől szabadult meg ő? Hát a zeneiségtől. Yeats és Eliot használnak rímet és ritmust -- úgy mint egynéhány kanadai magyar költő -- amikor kijön. Ha nem, szemrebbenés nélkül feladnak akár mindkettővel egyszerre. Király tartja a formát, látszólag könnyedén, anélkül hogy eltorzítaná a mondanivalóját. Az ő versei legfeljebb szinkópaiéval vádolhatók.

Harmadsorban Király uralja a nyelvet. Gazdag szókinccsel, jelentős szavakkal, tisztán beszél mindenkihez, nagyjainkhoz hasonlóan. Királyt megérteni nem kell találgatni hogy mit is akar mondani? Király őszinte, kitárja a lelkét olvasójának, mert tudja hogy, mint vallja is: „a költő sorsa közkinccsé válni." Végső fokon ez az, ami garantálja maradandóságát: humanizmusának lépten-nyomon való kinyilvánítása. Király tudja hogyan kell a nyelvet hatásosan használni. Nem mulasztja el kihasználni a mondanivalójában rejlő retorikai alkalmakat sem. Király úgy tesz eleget a fenti technikai követelményeknek, mintha ez lenne a legtermészetesebb, legkönnyebb dolog a világon. De korántsem az, különben nem adnák fel olyan sokan. Magamról tudom, hogy a költővé váláshoz úgy kell gondolkoznod, mintha költő lennél, ehhez pedig több éves gyakorlat kell. A fentiek kellő dolgok, de Király nem ezektől jár a kanadai magyar költészet élvonalában.

Negyediknek hozom fel, de csak azért mert összegző jellege van: Király nagyon fontos dolgokról ír, nagy igényeket tölt be. Kínai közmondás, hogy az ember nagyságát arról lehet felismerni, hogy mekkora feladatokra vállalkozik. Nos, Király versei nemcsak saját naplóját tartalmazzák, hanem Kanada naplóját is. Ő írja meg az emigráció erkölcsi szózatát (A SZÓZAT UTÁN), ő ad képet és érzelmi kifejezést felejthetetlen versekben az elhagyott hazáról (AZ ÉN FALUM), az Egyén Korának elveszett magányáról (CELLÁBAN), és mint majd látni fogjuk, ő fogalmazza meg talán legszívrehatóbban az öregedést magát is. Az ő verseiben tudjuk átélni a természet idilljét is. Mindezek magasan messze állnak „az istálló múzsájától." Mi itt a szellem magaslatain járunk. Amikor Királyról szólunk, az 56-os kanadai migráció egyik legfontosabb krónikusáról beszélünk. Mindannyiunk közkincséről.

Egy másik témáról is szeretnék beszélni, ami már a könyvbe vezet, de jobb ezt előre bocsájtva külön is megtárgyalni értékrendszer és idealizmus címen. Mindkettő királyi téma több értelemben is. Ezekről a mesebeli fogalmakról mesélnem kell magamnak is. Amikor versein keresztül Király kibontakozott előttem, egyszerre ismertem fel Királyban kamaszkorom női ideálját és saját sovinizmusomat. Az én ideálomnak nem kellett fejet forgatóan szép arcúnak lennie -- már a bokája is fel tudott hevíteni és a bátorításhoz egy pillantás is elég volt nekem. De az kellett, hogy hű legyen, hogy főzzön és mosson és takarítson, hogy jól gazdálkodjon és hogy kötelességtudó legyen, ne lustálkodjon -- szóval lásson el és szolgáljon ki engem meg a

gyereket. Az én dolgom -- ha egyáltalán gondoltam erre -- az lett volna, hogy megkeressem a rávalót. Nos, Királyt nemcsak hogy erre nevelték példamutató szülei, de ő magáévá is tette mindezen (nagyon is férfi szemmel nézett és férfi aggyal fogalmazott, csakis egy patriarchális társadalomba való) értékeket. Nála lelkiismereti kérdéssé vált „hasznosnak lenni," nem tétlenkedni, engedelmeskedni a Muszájnak (Király írta nagybetűsen), hogy mindennek eleget tegyen. Fiatal korában szinte kimeríthetetlen energiával, „rugós lábbal" tett eleget minden követelménynek. Ezt az értékrendszert támasztotta alá és szentesítette az egyház, ami ezt a szolgálatot morális kötelességként, Isten akaratából való elrendeltségnek prédikálta, és amit ez a szerencsétlen kislány ugyancsak teljes odaadással a magáévá -- sőt hit és becsületkérdéssé tett. Csak élete végén -- ebben a szóban forgó kötetben -- gondolkozik el azon, hogy mit is tehetett volna, ha nem „szolga sorsban" éli életét. De itt se sokáig. Még hogy ő sopánkodjon? Ne higgyen? Az nem lehet!

Szerencsére ez mégsem így van, nem teljesen, mert Király egész életében lázadozik is ez ellen a szerep ellen, és kivív magának három fontos érvényesülési teret, az egyiket mint fogatvezető, a másikat mint földbirtokos hobby farmer, a harmadikat mint költő. És ez nem így van azért sem, mert Király mindig csak egy-egy pillanatra gondolkozik el ezen, nem engedi magát meghasonlani sem az értékeivel, sem a hitével. Ő elszántan optimista, előre tekintő lény és végül is az se volt semmi, amit értékeihez ragaszkodva elért: a nem hiábavaló szolgálat, a sok fáradságos munka aminek mindig megvolt a kézzel fogható eredménye, a sikeres gazdálkodás, férje segítsége majd istápolása, három daliás fiúgyerek felnevelése -- mind példamutatóan! Király joggal lehet büszke dolgos, szorgos, sokakat és sokaknak segítő életére, amelyeket értékeihez és hitéhez ragaszkodó következetes erőfeszítései eredményeként ért el. A soproni társakhoz is hű maradt, annak ellenére hogy gyakorlatilag korán kilépett a csoportból és soha nem lett erdész. Csak felfogás kérdése lenne az egész? Vagy Király küzdelme a Muszájjal (értsd értékeivel), ez a belső küzdelem, ami átíveli egész felnőtt életét és állandó kifejezést nyer verseiben, ez Király belső élete értékei keresztjén, amitől szenved? Mennyire ironikus vagy mégsem az felismernünk, hogy Király azon értékek (?) vesztét siratja, amelyektől egész életében szenvedett, ami („az ideális nő" szerepében) rabszolga sorsra ítélte és ami ellen saját énje lázadott fel újra meg újra? Annyira szeretni való ez a kereszt? Tényleg? Valóban helytelen a modern nők (és elődeik) küzdelme az egyenlőségért?

Ezek után készen vagyunk elmélyülni ebben az összegző kötetben. Kezdjük a címadó verssel, amit érdemes egészében bemutatni. Az első-világháború-korabeli, népies verselés stílusában megírt költemény ihletett, művészileg érett munka, meghatározza az öregkort. Egyben az olvasó szívébe lopja az empátia érzését az öregek iránt, anélkül hogy egy szó is esnék sajnálatról. A kulcs mondat: „fogságomban hiszek benne," reflektor fénnyel világít nemcsak a szerző, de a mindig magányos, öregedő lény pszichéjébe. Egy élet -- közös életünk -- végén járunk e kötetben. Humanitásunk esetlensége az, ami kiváltja mély sajnálatunkat. Egyben kimutatja, hogy Király nem konyha költő: ez a vers csak egy történelmi, hagyományos vers stílus ismeretében formálódhatott meg így. Otthon Erdély költői, Kanadában Tamási Miklós írt hasonló stílusú, fegyelmezetten szerkesztett, egységes tonalitású verseket.

Mint a madár fent az ágon
ringatózik, én az ágyon
ringatózom emlékek közt.
Megragadok minden eszközt,
hogy a régi jó kedélyem
bajok közt is tovább éljen.
Mert az öregkor sok gondja
nemcsak vállaimat nyomja,
rátelepszik a lelkemre,
mint őszi köd a kertemre,
s kilátásom oly homályos!
Még ha nem is vagyok álmos,
behunyom két beteg szemem
s a szebb múltat elképzelem.
Mintha újból ifjú lennék,
madarakkal énekelnék,
fellegekbe vinne szárnyam;
s mind a hely, mit eddig láttam,
most is elérhető lenne.
Fogságomban hiszek benne.
Így csicsergek itt az ágyon,
mint a madár fent az ágon.

(MINT A MADÁR)

Joggal választotta Király ezt a verset a kötet címadó versének, mert a könyv többi témái, a magány, az elszigeteltség és elszakadtság, az élettel való küzdelem -- mind, mind ennek a függvényei. Az öregedésen át hatnak meghatározó erővel Királyra.

Király öregségére magára maradtan él. A természet öle vigasztalja, de aki magányban élt az tudja hogy ez az élet nem idyllikus. Nincsen közeli szomszédja. Elromlott a szeme, nem tud autót vezetni, az internet szolgálatra nem tud számítani. Nemcsak magányos, elszigetelt is. Látogató ritkán jön mert messze van mindenkitől és mindenki éli a maga rohanó életét. Maradt még "egy pár cimbora / kikből barát nem lesz soha," (CELLÁBAN), de gyakorlatilag mindennapi társasága az a három állat amit maga tart el. Az egyik egy törpe ló, amit az unokák örömére tart, a másik kettő társaság:

Pamacs a puli:
fekete a göndör szőre,
őrzi ő a házat!
Makacs magyar, éles eszű,
hűséges kis állat.
Az öreg Riley:
szép járású kis pej kanca.
Kesely a négy lába.
Etegetem. Fogy a széna.
s gyarapszik a trágya.

(A HÁROM ÁLLATOM)

Az állattartás munkával jár, s Király már nem bírja a munkát úgy, mint régen. Gyakran meg kell állnia munka közben is. Ilyenkor születnek a gondolatok, a versek a magányról:

Enyhe vigasz hogy közös sorsunk,
ha súlyát külön-külön hordjuk,
s e tényt naponta elfogadjuk.

(A MAGÁNY ÚTJÁT JÁRVA)

Ilyenkor és magányos, borús estéken látogatják meg visszatérő vajúdásai is:

Mit tettem rosszul? Folyton ezt kérdem.
Hol hibázhattam el így az éltem?
Sokkal többet is tehettem volna,
ha nem letem volna folyton a szolga,
ki a más parancsát teljesíti,
saját vágyát nem elégíti ki.

Ilyenkor jelennek meg kételyei is:

…mit mondanék, mást nem érdekel.
A mai kor sajnos így temel el
a múltból annyi fontos szemtanút
ki rámutat hová visz az út
ha a mai irányt követik,
s a régi normát vakon elvetik.
A becsület, a hazaszeretet
az önzés örvényében elveszett,
s a félrenevelt mai ifjúság,

bár követeli emberi jogát,
szólásszabadságát elvesztette.
A politika lett úr felette.

Ugyanitt, tovább:

Csapások sora zúdul le reánk,
S ebben sem látják Isten ostorát?
Figyelmeztetnék próféta módra,
De ki hallgat még arra a szóra,
Mit egy elavult vén költő makog?
Sokak szerint én már csak ez vagyok.

(MIT TETTEM ROSSZUL?)

S erre jön a COVID:

Telt kórházak, üres templomok…
Csapjatok csak, égi ostorok!
Hátha észre térnek a vezetők
És megpróbálják még a szebb jövőt
Visszahozni -- mit elrontottak
Mert az Istenre nem hallgattak,
Sőt, semmibe vették Isten tervét.
Felborították a világ rendjét.
Technikával pótolták az észt,
S reánk hozták ezt a szörnyű vészt.
Nyerhetünk vajon még bocsánatot?
Oh, adj Urunk egy tisztább holnapot!

(BÜNTETÉS)

Íme dióhéjban ez a Király kötet. Vajúdás hite és értékei keresztjén, amelyekhez folyton és következetesen visszatér, bármerre csapong is a lelke, mert ezek ez értékek és ez a vallás -- ez ő, ez az ő magáévá tett énje: önmagát veszejtené el ha ezt elveszítené. Vérbeli költő, aki önmagát osztja meg velünk, mert nem tehet mást. Neki nem kellene agódnia azért, hogy idjétmúlt lett. Ő akkor fog elévülni amikor az Isten és humanitásunk is elévült lett.

Hol rontotta el Király az életét? A kínálkozó válasz: ott és akkor, amikor magáévá tette amire nevelték: patriális társadalma értékeit, amit katolikus hite szentesített, és ami egy életen át konfliktusba hozta saját egészséges énjével, életjogosultságával, hogy önmaga lehessen. Hogy nőként is lehessenek legitim vágyai, ambíciói, nyugodtságát biztosító, létét igazoló célkitűzései. Édesanyja nyugodt volt, mert nem ismert más világot mint amiben élt. De Királyra ez már nem állt.

Király édesanyja példaképét szeretné követni, aki maga volt a nyugodt elégedettség, a boldog szerepvállalás példaképe, aki normális, biztos, boldog gyerekkori légkört tudott teremteni családjának az országot és falujukat dúló háború közepette is. Írja Király egy korábbi kötetében:

Szeretnék olyan lenni, mint ő.
Szolgálatkész, hívő, nyugodt.
A biztonság bástyája lenni.
-- De nem tudok, jaj, nem tudok!

(ANYÁM MIKOR MÉG, Szürkület, 154)

Miért nem? Ezt már én kérdezem. És Kanadát „hibáztatom" ezért, ahol Király töltötte élete javát, ahol a nők szerepe már nem feltétlen engedelmes szolgálatból állt, nekik is voltak létjogosultsági igényeik, értékeik, elvárásaik. Király nem tudta nem látni ezt. Engem kanadai feleségem gyógyított ki gyorsan sovinizmusomból, megtanított segíteni őt a háztartásban, bevont a gyereknevelés apróságaiba is. Örömmel látom, hogy lányunk már természetesnek veszi, hogy egyenjogú társa legyen élettársának. Hogy nem kell kereszten töltenie az életét paternalista értékekért, vagy bármilyen vallásos hitért.

A perspektívához tartozik még, hogy Király nem egyedüli a kanadai magyar irodalomban, aki a kereszten élte életét. Németh Ernő istenfélő költő volt a szó szoros értelmében. Őt is gyerekkorában nevelte édesanyja erre. Ő tovább ment Királynál és versei tanúsága szerint mások keresztjeit is kereste magára vállalni, mert ki akarta érdemelni a mennyországot és rettegve félt a pokoltól. Közszeretetben és közmegbecsülésben is boldogtalan ember volt. Király csak magányos.

(2022 március , Kamloops, BC)

N O S Z T A L G I A

Anna Martinek: **Those were the days my friend…**

We thought they'd never end… Jonnie Mitchel was spot on when she sang. "You don't know what you've got till it's gone". Here we are two and a half years into the Covid 19 pandemic, and I am thinking back nostalgically on the many wonderful Sopron lunches I attended. I didn't know how much I would miss those gatherings.

I miss the great food. (Not)! What I really miss are all the smiling old faces. Those lunches were much more than social occasions. They were opportunities to renew and strengthen deep bonds that existed between the whitehaired old students. It was a time to reflect back on passed shared lived experiences and to plan new exciting projects. It was a time to remember dear old friends who were no longer physically present but were very much with us in spirit. Most of all I miss the love. The love that was at times palpable, almost tangible, during those gatherings.

The Sopron Alumni is a remarkable group, made up of very strong resourceful individual characters. They are geographically scattered far and wide in the US and in Canada. Occasionally there would be such joy at seeing someone who traveled a long distance for a surprise visit. Regardless of the weather be it bomb cyclone or atmospheric river, the lunches were held on the second Tuesday of the month. Sometimes the group from Vancouver Island considered rowing over because the ferries were canceled due to weather conditions. As I said they were strong and resourceful. It is amazing, between the laughter and banter, how many projects were conceived and brought to life at those Sopron lunches.

I can't help but marvel at the group's accomplishments. It is a testament to what a small group of like-minded committed individuals working together can accomplish.
The magnificent bronze plaque that graces the rotunda of Sopron University in Hungary was conceived at one of the Sopron lunches. Fifty years after the last class of forestry students graduated from UBC Sopron division in 1961, the group wanted to commemorate the special anniversary. What began as a sketch on a piece of paper at one of the lunches gradually morphed, (with lots of hard work), into a magnificent work of art. It was installed and dedicated in 2011, on the occasion of the "örök balekok" receiving their golden diploma from Sopron University. The awe inspirering totem pole that graces the entrance of the main building in Sopron University

was once a soaring cedar tree growing in Stanley Park in Vancouver. The monumental effort and talent involved in carving, shipping, and installing the magnificent work of art in is a real testament to the resourcefulness of the group. The legacy of this extraordinary group will continue for many years. The Roller Kalman scholarships was also conceived at one of the Sopron lunches. Over the years many young forestry students at UBC and Sopron University have benefitted, and will continue to benefit, from the monetary aid provided by the scholarships. Many of the alumnae contributed financially and invested a great deal of time and energy to help make the group so productive. Everyone did their bit!

There is an adage that 'the whole is greater than the sum of its parts'. Its certainly true for this group. Even now in Covid times the Kapocs is published and widely disseminated. It has always played a important role in strengthening group cohesion. Now it is more important than ever. It is a forum for self expression resulting in a beautiful tapestry of individual contributions. Each member could share their perspective, have have their say. I am ever so great full to have had the opportunity to add to the tapestry. (*A Sopron alumna 'wana bee')*.

KÖZÖS ÜGYEINK

SOPRON ALUMNI ESEMÉNYEK

Kapocs 73. szám megjelenése, 2021 Oct 15:
Ismét PDF formátumbn juttattuk el lapunkat a nagy többségnek (bár a 'nagy többség' is egyre fogy). Nyomtattunk 50 példányt, hogy postán küldjük a lapot azoknak akiknek nincs e-mail elérhetőségük, vagy pedig külön kértek nyomtatott példányokat. Másodszor kellett új nyomdát találnunk, ami kis kereséssel, de magasabb áron megoldódott. Szívmelengető volt sok megelégedett visszajelzés. Szívesen csináljuk, ha szívesen olvassátok! (A Szerk.)

Impromptu Ebéd, 2021 Oct 22:
Elmaradó ebédeink hiányában és korábbi mintákat követve Gyöngyösi Sándor, Jákóy Endre és Rétfalvi László röviddel az ötlet születése után összejöttek egy ebédtalálkozóra a 10th Ave 'Ginger and Chilli' kínai étteremben. Jó másfél órát töltöttőnk együtt és azzal váltak el, hogy ezt ismételni kell.

Soproni Családtag temetése, 2021 Oct 26:
Sopron Alumni Viszlai János és (Delkin) Éva fia temetésén Victoria, BC-ben, több mint 40 megjelenő közt ott voltak a szülők mellett Jandó Tibor és Magda, Porpáczi Lehel, Ötvös Imre, Szamosi Gábor, Safranyik Erzsike, Nyers Kati és Szy Ferenc özvegye.

Családi összjövetel, 2021 Oct 27:
Ebédes összejövetelt tartottak Kuruczék lakásán Nanaimo, BC-ben. Marika és János mellett vendégként ott voltak Safranyik Laci és Erzsike, Ravai Jancsi és Erzsike, Jancsik Karcsi és Isabel és Bölecz Piri. A találkozás apropója az 'idei termés' ízlelése volt.

Impromptu Ebéd, 2022 Feb 22:
Ismét a hirtelen jött ötlet volt a mozgató az ősszejövetelre, ugyanabban a kínai étteremben, Gyöngyösi S, Jákóy B, Rétfalvi L és újonnan Nagy Miska, aki örömmel csatlakozott a kis soproni csoporthoz, pedig néki messziről, Burnaby-ből kellett jönnie. Ismét hosszan beszélgettünk, majd elhatároztuk, hogy tovább bővítve sorainkat hamarosan újra itt leszünk.

Gyászmise és megemlékezés, 2022 Mar 12
A gyászoló család egy évvel elhalasztotta a megemlékezést Takács Jóska Sopron Almni társunk elhúnytáról a vírus járvány miatt. Az idő múlásával az emlékek nem halványultak és a Vancouveri Katolikus Templom-ban tartott misén és azt követően a kulturteremben telt ház volt. Megható volt látni a kis egyéves dédunoka jelenlétét, akit Jóska barátunk mint újszülöttként tudott még üdvözölni utolsó óráiban. A megjelentek közt voltak Sopron Alumni társak és feleségeik, Jandó Tibor és Magda, Varga Pali és Sharon, Baraksó Jancsi és lánya Ilona, Safranyik Laci és Erzsike, Nagy Miska és Erzsébet, Rétfalvi László és Leone, valamint Szamosi Gábor, Jákóy Endre, Görgényi Béla és Kocsis Tibor. A sok családi megemlékezés mellet a vancouveri Cserkész Csapat már jócskán felnőttkori tagjai egyenruhában és zászlójukkal és régi táborozási emlékeik felidésével köszöntek el szeretett csapatparancsnokuktól.

Találkozás magyar konzulokkal, 2022 Mar 29

Palkovits Valér torontoi főkönzul vancouveri látogatása alkalmából kívánt találkozni néhány Sopron Alumnussal. Gyöngyösi Sándor, Hajdú Csaba, Kocsis Tibor és Rétfalvi László elfogadták Török Tamás vancouveri konzul meghívását. A rövid tallkozón, az ismerkedés mellett, Palkovits főkonzul ismertette a Soproni - a magyar kormány által erősen támogatott igyekezetét - felújítani az együttműködést a UBC egyetemmel. Nemcsak erészeti vonalon, hanem bármely közös érdekkörben. Továbbá ismételten megerősítette szándékukat anyagilag támogatni a UBC -n lévő, a Sopron Alumnivak kapcsolatos emlékművek karbantartását. *(A Szerk.)*

H Í R E K / K Ö Z L E M É N Y E K

Megtiszteltetés

Gratulálunk **dr. Facskó Ferencnek**, a Soproni Egyetem, Erdőmérnöki Kar hivatal vezetőjének a KANADAI SOPRON ALUMNI EMLÉKÉREM-hez. Hálásak vagyunk sok évi lelkiismeretes munkájáért, amivel ösztöndíjainkat kezeli. Köszönjők, hogy fáradhatatlan energiával kutatja fel a tisztelet diplomára jogosult és a világban szétszórt öregdiákokat. Gyakran úgy érezzük, hogy ő a mi hivatal vezetőnk is. Minden kérdésünkre azonnali választ, minden megkeresésünkre gondos, megfontolt megoldást kapunk tőle.

A Covid járvány felborította ebéd fórumunk működését. A lezárt határ és az én betegségem is hozzájárult ahhoz, hogy tavaly tavasszal nem tudtuk megtenni a méltóképes átadást. Most így a Kaposban üdvözöljük Facskó Ferenc barátunkat, mint a 'tölgy-juhar koalició' érdemes tagját. További munkájához jó egészséget, sok sikert és jó szerencsét kívánunk.

Grátzer Miklós, elnök, Sopron/V Alumni

Esetleges Konstanz-i találkozó 10-12. június 2022

Kedves Pünkösdi Baráti Kör,

Nagyon örültünk a számos lelkes visszajelzésnek. Sokan jelentkeztek telefonon vagy póstán, kivéve azokat, aki a «*még nem válaszoltak*» listáján szerepelnek. Ha valaki tud róluk valami tényt, az legyen oly kedves velünk azt közölni.

Mintahogy már rég óta tervezzük, a pünkösd utáni találkozót 2022-ben Konstanz-ban junius 10.-től 12-ig rendeznénk, hazatérés hagyományosan hétfőn 13-án lenne. Ez a svájci kör január 25-i döntésének eredménye.

Fontos mégis megemlíteni, hogy ezt a találkozót a nyilvános nemzetközi covid-járványra érvényes rendeletek még meghiúsíthatják. A mozgékonyság elősegítése érdekében szeretnénk azért az esetleges dátumot Veletek tudatni, hogy ha lehet, ne tervezzetek valami más programot erre az időre.

Nagyon reméljük, hogy újra találkozhatunk. Szivélyes üdvözletünket küldjük. A svájci rendezők nevében Bariska Miska embariska@bluewin.ch és Donáth Gyuri gyoergy.donath@sunrise.ch

'Kapocs' kollekció a UBC Könvtárban

2O21 november 16-án, Kapocs lapunk egy majdnem teljes gyűjteményét (csupán két szám a K48 és K 63 hiányzik) ajándékoztuk a UBC Könyvtárnak. A korai számok Péch Gyula gyűjteményéből, a későbbiek tőlem származnak. Már régóta terveztük letétbe helyezni lapunk gyűjteményét második Alma Materunk könyvtárába, de csak most érett be a szándék. Az esemény háttere a BC erészet történetében kutakodó nyugalmazott BC erdészek érdeklődése csoportunk, a 'Sopron Divisio' végzettjeinek munkája iránt, ami kisebb nagyobb mértékben megtalálható Kapocs folyóiratunk lapjain. Safranyik László volt kollegája kezdte az érdeklődést, majd a téma nálam kötött ki. Ezideig a nagy érdeklődés legfőbb eredménye a fent említett könyvtári esemény, a továbbiakban elérhetővé kell tenni számukra a többnyire magyarul írt szövegeket. Ezen feladatra nehéz lenne találni vállalkozókat, még akkor is ha a nagyját 'machine translate' szoftverrel végeznénk. No, majd meglátjuk, hogy lesz-e bellőle valami. *(A Szerk.)*

Sopron Alumni Ösztöndíjk (UBC)

Idei nyertesek (Feb 2022)

Roller Scholarship

Anderson Lu	$2600
Ethan Wayman	$1000
Paul Liu	$1000

Sopron Alumni Scholarship (undergrad)

Jack Min	$1000
Carol Cheng	$2100
Marina Galvao	$1000

Sopron Alumni Fellowship (Graduate)

Sharon Almadwand	$3150

Jó év, virágzó örökség, (*Grátzer Miklós)*

Bemutatkozás

(A Soproni Egyetem Erdőmérnöki Karának új vezetősége személyes bemutatkozó levelet kőldött Grátzer Miklós, Sopron Alumni elnökünknek. Mivel ez mindegyikünknek is szól, Kulacs kérte a levél közlését. A Szerk.)

Tisztelt Professzor Úr!

Kérem, engedje meg, hogy bemutatkozzunk, mint az Erdőmérnöki Kar új vezetősége. A Soproni Egyetem – mint a legtöbb magyarországi egyetem – modellváltáson esett keresztül. Mi is alapítványi formában működünk 2020. július 1-je óta.
Az intézmény állapotának felmérése után a kuratórium óhajának megfelelően átalakult az Egyetem és a Kar szervezet. A négy kar mellé ötödikként – kari jogállású szervezetként – hozzánk csatlakozott az Erdészeti Tudományos Intézet. Emellett az Soproni Egyetemért Alapítvány része a soproni székhelyű Tanulmányi Erdőgazdaság Zrt. is.

Az Erdőmérnöki Kar szervezet is egyszerűsödött. Több intézet összevonását követően a következő szervezeti formában dolgozunk:

Erdő- és Természeti Erőforrás-gazdálkodási Intézet – gondozza az erdészeti szakmai tárgyakat;

Geomatikai és Kultúrmérnöki Intézet – gondozza a földmérőképzést és a mélyépítéssel kapcsolatos tárgyakat;

Környezet- és Természetvédelmi Intézet – környezet- és természet-védelemmel kapcsolatos ismeretek gesztora;

Vadgazdálkodási és Vadbiológiai Intézet – állattani és vadgazdálkodási ismeretek.

A szervezeti megújítás mellett 2021. július 1-jén visszavonták az összes vezetői megbízást – így a dékáni és dékánhelyettesi kinevezések is. A pályáztatási folyamat végeztével, 2021. október 15-i hatállyal – a kuratórium egyetértésével – az Egyetem rektora bennünket nevezett ki a kar vezetésére: dékán: dr. habil Heil Bálint, oktatási dékánhelyettes: dr. habil Kovács Gábor, külügyi és kutatási dékánhelyettes: dr. habil. Czimber Kornél.

Heil Bálint soproni erdőmérnöki diplomája mellett szakmikrobiológus végzettséget szerzett, doktori fokozatát a Göttingeni Egyetemen szerezte ökológiai talajtanból. Oktatási tevékenysége a talajtan, talajbiológia, mikrobiológa tárgykörökhöz kapcsolódik. Kutatásai erdei ökoszisztémák tápanyagkör-forgalmával, fás szárú ültetvények ökológiájával és technológiájával, rekultivációk talajtani vonatkozásaival kapcsolatosak.

Kovács Gábor kollégánk három évtized óta a talajtan, termőhelyismerettan oktatását végzi. Kutatási területe is ezen diszciplínákhoz köthető, így az erdei ökoszisztémák anyag-, és energiaforgalmával, fás szárú ültetvények ökológiájával, technológiájával (agroerdészet, energetikai- és ipari ültetvények) foglalkozik.

Czimber Kornél geomatika témakörök oktatója és kutatója (földmérés, geo-informatika, távérzékelés, lézerszkennelés). Több geoinformatikai szoftver fejlesztője. Legújabban a precíziós erdőgazdálkodás és az okoserdő téma-körökkel foglalkozik.

Tisztelt Professzor Úr! Az új vezetés nevében szeretnénk megköszönni azt a segítséget, támogatást, amit személyesen Öntől és a vancouveri öregdiákoktól kaptunk az oktatásszervezés és az egyetemi önállóság megőrzése területén. Köszönjük azokat az ösztöndíjakat és kitüntetéseket, amelyeket Kanadából kaptunk. Jóleső érzéssel adjuk át ezeket a tanévzáróinkon és tanévnyitóinkon, minden alkalommal örömmel gondolunk Alma Materünk hűséges egykori diákjainkra. Őszintén reméljük, hogy ez a szoros kapcsolat megmarad a jövőben is.

Végezetül kívánunk Önöknek jó erőt és egészséget, nyugodt, boldog életet! Jó szerencsét!

Dr. Heil Bálint - dékán, Dr. Kovács Gábor - oktatási dékánhelyettes, Dr. Czimber Kornél - külügyi és tudományos dékánhelyettes, Dr. Facskó Ferenc - dékáni hivatalvezető

Grátzer Miklós: Egy könyv margójára

A mai posta nagy örömet okozott. Megérkezett Sopronból egy új könyv a selmeci diákhagyományokról. A téma nekünk sokat jelent, mert ’56 mellett Alma Materünk a legfontosabb meghatározója közös létünknek. **Ifj.Sarkady Sándor** könyvei mindig egy-egy újabb szakaszát mutatják be nagymultú egyetemünk történetének és egyedülálló diákhagyományainak. Ez a monográfia a **’Selmeci hagyományok bűvöletében’** két évtizedet (1957-77) mutat be gazdag képanyaggal és következetes vonalvezetéssel. A hagyományok felelevenítése félve pislogó mécseslángként erősödik ezekben az években. Minden évfolyam hozzáad egy próbálokzást, keres egy nyitott kiskaput a zárt nagy kapun és keresi, hogyan lehet a kategórikus elutasítás mögött megtalálni az eltűrés lehetőségét. Talpraesett, ügyes, bátor generációt ismerünk meg. Az ő feladatuk nem a láng őrzése, hanem felelevenítése. Becsülettel megtették.

Külön érdekessége a könyvnek számunkra, hogy ez már nem régmúlt. A szerző megszólaltat általunk is ismert személyeket, 70 éves fiatalokat és fókuszba állít ismert, de homályos eseményeket.

Nekünk ’kintieknek’ ezek a gyökérverés évei voltak. De talán az otthoni olvasóknak érdekes, hogy 1957-61 között itt Vancouverben is pislogtak a diákhagyományok. Itt is volt szalagavató szakestély és Valéta Bál. Ha Tóbiás nem is hangzott el ebben az idegen világvárosban, de néha felcsendültek a selmeci nóták a Magyar Házban, a kinai negyed olcsó éttermeiben, Point Roberts, WA-ban és később a temetőben. Köszönjük a szerzőnek fáradhatatlan odaadását, amivel az Alma Mater és a selmeci hagyományok bányászlámpájába adja a lámpaolajat. *(Bellingham, WA, Oct ’21)*

Megjelent **Veszely Ferenc**: **KANADAI MAGYAR IRODALOM, Ismertető tanulmányok** c. kötete 298 oldalon a Pine Press, Toronto kiadásában (a Magyar Kormány és a Bethlen Gábor Alap anyagi támogatásával). Nagy megelégedéssel könyveltük, hogy a szép kiállítású könyvben említett 18 iró/költő között ott van Sopron Alumni csoportunk 5 tagja (Bölecz Béla, Király Ilona, Major Richárd, Pintér László és Tamási Miklós) is. *(A Szerk.)*

Megjelent **Helen Szablya: ’From Refugee to Consul: An American Adventure’** c. kötete. A szező szavai szerint: „Ez a folytatása az előző életregényünknek 1957-től napjainkig”. Az Amazon.ca is forgalmazza. *(Jákóy Endre)*

Elhúnyt 'Soproni Család' tagok

Imre Varga May 12, 1930 - January 15, 2022

Imre was a presence in our lives and the life of his community (family, friends, church, work, culture, and sports). We are grateful for Imre's influence on each of us. We will remember and hold dear his unconditional love and acceptance, his unwavering faith in Christ, in family, in his wish for us all to succeed – in Faith, in learning, in challenging work, and in the community. He always had our best interests in mind.

Imre was born on May 12, 1930, in the village of Vásárosmiske, Hungary. He was the youngest of five children of Magdolna Balogh and Vince Varga, who valued and respected being a hard-working, family-loving Roman Catholic family. The backdrop of WWII that literally played out in his village and the local district impacted his formative years. After graduating from high school with honours, Imre obtained his Bachelor of Science degree in Petroleum Engineering (1954) from the University of Miskolc - Sopron. Following his undergraduate degree, Imre worked as an engineer in Budapest, at the Head Office of the Mineshaft Building Construction Trust Company. In the evenings, he took classes at the university working towards his master's degree in Mechanical Engineering, which unfortunately he was not able to complete as the Hungarian Uprising in October 1956 broke out.

With a strong passion and pride in his homeland country, he actively participated in the Uprising. He was elected Chairman of the Revolutionary Labour Council at his workplace. In the late fall of 1956, Imre was faced with the most difficult choice of his life, but by necessity, escaped from Hungary to Austria, where, by fate, he met up with former Sopron University colleagues in Vienna. Through a sponsored relationship between the Mining Engineering faculties at the Sopron University with the University of Toronto, Imre made his way to Toronto via Montreal, arriving in early 1957. Shortly afterwards, he met Margaret, and a few months later they married. They then moved to Calgary hoping for a better chance to utilize his petroleum engineering background.

After finding work as a drilling roughneck and then a draftsman, Imre was successful in demonstrating his technical proficiency of his education. In 1960, he became registered as a Professional Engineer with the Association of Professional Engineers and Geoscientists of Alberta (APEGA). As a petroleum engineer at Texaco Canada Limited, he worked for nearly 30 years in various technical, operations, business venture and management roles of increasing complexity and responsibility. He was a natural problem solver that, when coupled with his education, made for very interesting, and often elegant and practical solutions. One of his fondest memories was his experience as the lead project manager on a deep-water drilling venture off the coast of Newfoundland which included a deep-water dive to the ocean floor to check out the blow out preventer system, while marvelling at the numerous fish species of all colors and sizes. After Texaco he spent five years at the Alberta regulator, then the Energy Utilities Board, supporting the Drilling and Production Department. While there, Imre was placed on a special assignment from 1990 to 1993, participating in an international committee to review, update and rewrite the Hungarian Mining, Oil and Gas Laws and Regulations. For this work, Imre received the Officer's Cross of the Order of Merit from the Government of Hungary with the acknowledgement of the Government of Canada.

Between 1994 and 2010, Imre worked as a Petroleum Engineering Consultant on various local and international projects. He developed both keen professional and personal relationships while working with his First Nations clients, providing technical and educational sessions. After an extensive and rewarding professional career, Imre finally retired at the age of 80!

Since his arrival in Calgary in the late 50s, Imre became one of the leaders in the Hungarian community in Alberta. Imre was instrumental in the development of the current St. Elizabeth of Hungary Church in Calgary. As Chairman of the Building Committee, under his leadership the church (and hall) was built in 1962/3. From 1965 to 1969, while stationed in Edmonton for work, Imre assisted in helping build youth camp facilities at Pigeon Lake for the Hungarian Scouts group associated with the Edmonton St. Emeric Church. Upon returning to Calgary in 1970, Imre continued to appreciate and assist the Hungarian Cultural Centre of Calgary serving on its Council (Board of Directors) and the St. Elizabeth of Hungary Church Parish Council. He was invited to present at many Hungarian community cultural events related to important Hungarian historical dates as well as his first-hand experiences of the 1956 Hungarian Uprising. In recognition of these activities, he was nominated for an APEGA Summit Community Service Award. He continued his community service in later years as a key contributor on a volunteer committee that produced the book "St. Elizabeth of Hungary Parish, Calgary" (2013), published in both English and Hungarian languages, detailing the history of Roman Catholic Hungarian immigrants in the Diocese of Calgary from 1870 to 2009. .

Imre always had a soft heart when it came to helping someone, especially young people. He supported opportunities for individuals to further their education, in some cases financially and in others as a mentor. Additionally, not forgetting the economic challenges he faced in attending high school, he (and his wife Margaret) set up a scholarship at the high school he attended in Celldömölk, Hungary to assist high academic achievers with financial difficulties. As well, Imre enjoyed providing historical and experiential talks of the Hungarian Uprising to high school students at their schools within Calgary. All his efforts to the community were greatly appreciated.

Imre enjoyed getting together with business associates and friends at the Petroleum Club. He was also an avid badminton player at the Glencoe Club where he enjoyed playing men's and mixed doubles for over 30 years. In 2008, he won the 55+ Provincial Championship Badminton men's doubles, 75+ age Class.

Imre also enjoyed travel. As a family, we drove gravel roads to Northern Alberta oil and gas drilling sites, highways through mountain passes to the West Coast, across Canada to Montreal for Expo 67 as well as south to Spokane for Expo 74. In the mid 70s, Imre set up a family vacation spot in the East Kootenays, which the extended family will continue to cherish for years to come. Imre also felt it vital to provide his children and grandchildren with the opportunity to travel to Hungary, to meet his family and show them the country. In addition to family trips, he travelled with Margaret, to the Great Pyramids of Egypt, the Parthenon in Athens, the Colosseum in Rome, and St. Peter's Basilica in Vatican City. He also knew how to relax poolside in Mexico, Venezuela or Cuba with a good book.

Guided unwaveringly by his Faith and principles, Imre was a man of integrity. He was generous with his time, his energy, his talents and his resources as exemplified in his interactions and projects with his family, church and sport. Imre will be remembered for his passion, resilience and fairness in whatever he did or faced. He gave his best, and encouraged his co-workers, business associates, family and friends to do the same. He loved telling stories about events that happened in his life, stories that reflected the highs and lows and the sense of humor and joy that he had working side by side with his colleagues or remembering events of his childhood or life in Canada. In all his endeavours, Imre's heart and intent was to ensure a sense of fairness, dignity and help for others. He was proud of his adopted country Canada, the oppor-

tunities, accomplishments, and joy it provided to him, while never forgetting his birth country, Hungary, and its people and heritage. He will be missed. He will be remembered.

Imre is survived by his loving family, Margaret, his devoted wife of 64 years; their children, Vincent J. (Susanne), Andrea (Paul), Emery P. (Suzanne), and Monica; their grandchildren, Zoltán, Thane, Jeremy (Lisa), Jacqueline (Adam), Sean, Vincent E. (Katherine), Vivien and Olivia; and great-granddaughter Reese. He is also survived by his sister Mária in Hungary, her children and grandchildren, and the nieces and nephews and their extended families of his predeceased siblings: sister Apollónia and brothers, Vincent and János. Imre was also predeceased by his father Vince (1955) and mother Magdolna (1996). *(Ex Obituary)*

Viszlay János

Sopron Alumni **Viszlai** János és (**Delkin**) Éva idősebb fia elhúnyt 2021 október 15-én. Gyászolják szülei és testvérei Mária (Rod), István (Connie) és két unokaöccse Evan és Ryan. *(ex Obituary)*

Zoltay, Sheila

Born in Kelso, Scotland, Sheila Innes pursued and excelled at a career in nursing. She set out for Canada in her twenties where she met (Sopron Alumnus) Andy Zoltay, a forestry engineer, who shared her love of photography and adventure. They married and had a son (Hugh Andrew). Sheila and Andy settled on Salt Spring Island for their retirement years. While there, Sheila established the Home Care Health Program for the island. After Andy died in 2006, she remained there for several more years before moving to Victoria to be closer to her son. *(ex Obituary)*

Imre Kenedi

Peacefully at Riverwood Senior Living, Alliston on Thursday, January 13, 2022, Imre Kenedi, in his 89th year, beloved husband of Ilona. Loving father of Imre and his wife Martha, Tony and his wife Tracy, Walter and his wife Olga. Cherished grandfather of Sarah, Sissi, Michael, William, and Christopher. Dear brother of Paul and predeceased by Istvan. Fondly remembered by his extended family.

Imre grew up in Hungary and enjoyed hunting and fishing in the outdoors of the Lake Balaton area. He left Hungary to come to Canada in 1956 and graduated from University of Toronto with an Engineering degree in 1960. He formed his own consulting company in the 1960's and then co-founded Tresman Steel, a steel fabrication company, in the 1970's. Imre worked hard to make the company a success and earned great respect within the industry. The family moved to a hobby farm in the 1980's where he and the family could enjoy horses, gardening and the outdoors in general. Despite a severe stroke in 1988, Imre fought hard to continue to work at Tresman, and in the garden, and continued to make new friends. He will be sadly missed by all who knew him. *(ex Obituary)*

Cserkészek emlékezése (Takács) Jóska bá-ról

Environmentalist, mentor, friend, Cserkesz leader or parancsnok - it is with these titles and a great many more that we remember our dear leader Jóskabá. We have a lot of lovely memories, feelings, and values that we can carry forward with us in our lives because of him.

The many camps remain some of our happiest memories. I remember when Jóskabá would take a photo and say "*hoppá hoppá hoppá"* as he moved backward, to make us all fit in his camera lens. He was always ready to teach us a new Hungarian folk song and explain what the song was about. I believe he also came up with the idea for the 'thinking rock' or 'gondolkodó szikla' at our property or Birtok. It was a generally quiet place, but with the generator running and the bustle of 7 families, one might need an occasional escape to a place of solitude. So, the men cleared out a path to a faraway rock where one could go to contemplate life. One of Jóskabá's favorite sayings was "the camp is as good as we will make it!" And we did make it good! He tolerated our silliness and practical jokes at camp, so long as nobody got hurt! At camps, we had what was called a 'Szégyenfa' or 'Tree of shame' and when folks would lose things, these items would end up on the tree of shame and you'd have to do something silly to get it back, like sing a song or do jumping jacks. So many lovely memories…

Because memories often fade, I think it more important how he made us feel. Feelings stay with us forever. We felt loved, welcomed, and included. One such memory was that Jóskabá would often add the possessive after your name. He would say *Anitám* or *Gabikám* - a wonderful way to make you feel valued.

Most importantly, Jóskabá helped form us as human beings; he had a say in who we are today because of the values he instilled in us. Love for the environment, love for each other, love for our Hungarian culture, love for the community and even love for us when we made mistakes (life wasn't always rosy). He sometimes had to step in and resolve conflicts, but always with dignity and love for the persons.

Dear family, Zsuzsi, Peter - thank you so much for sharing your Dad with us. Ági néni, thank you for sharing your husband with us. Joskaba, we miss you, but your legacy burns on in our hearts as we think of the lyrics to the (szeretet dal) song of love:"Rakd meg, rakd meg cserkész pajtás azt a tüzet, Isten tudja, mikor látunk megint ilyet!"

God know when we will experience this again!

Well, I know when we will experience this again-God willing, we meet again at the Mennyei tábortűz, the heavenly campfire. We will hold hands and sing and send the love around with the gentle squeeze of each other's' hands, (a szeretet jele), a sign of our love for each other. *(Excerpts from euolgy by Gabrielle Licskó at Funeral Mass, Hungarian Catholic Church, Vancouver, BC, in honor of Sopron Alumnus Joseph Takács, on 2022 Marcg 12).*

A **Sopron Alumni** azon egyének közössége, akik diákjai vagy oktatói voltak a Soproni Erdőmérnöki Főiskola 1956-ban Kanadába vándorolt részének, ami mint a University of British Columbia, Faculty of Forestry-Sopron Division működött 1957 és 1961 között. Szintén a közösséghez tartoznak azon Sopronban korábban végzett erdőmérnökök, akik szoros kapcsolatot tartottak fenn a csoporttal.

Kapocs - A Sopron Alumni időszakos közleménye.

Szerkesztő: Rétfalvi László, 4646-West 5th Ave, Vancouver, BC, V6R 1S8; Tel: 604-224-3655; (e-mail: llretfalvi@shaw.ca),

S O P R O N A L U M N I

Adamovich László 1921-2019
Ambach Mihály 1938-2015
Andódy Edit 1932-1993
André Béla
Apt Kamill
Apt Ödön 1901-1990
Ifj.Apt Ödön 1934-2019
Bajzák Dénes 1933-2021
Bakó József 1935-2018
Bakonyi Nándor
Bakos Tibor 1935-2010
Balatinecz János 1937-2017
Balpataki György 1938-2009
Bándi Péter
Barabás József
Baraksó János
Baranyay József 1922-1974
Bátay János ?
Báthy István 1936-2020
Bella Imre
Benkő Géza 1934-2020
Benyovits Gyula ?
Bezerédi Gyula 1926-2005
Bige Zsolt 1924-2005
Boa Sándor
Boda Zoltán
Bódig József 1934-2007
Bogyay Elemér
Bölecz Béla 1934-2019
Boncz Ernő 1934-2020
Bordulák Zoltán 1936-2010
Borovits Ferenc
Borsos Zoltán 1935-1979
Budai Géza 1930-2003
Csányi Elek 1920-2009
Csapó Imre 1934-2014
Császár Rudolf
Cserjesi Antal 1925-2006
Csima István 1928-2015
Csizmadia Ferenc 1927-2015
Csizmazia József
Csizmazia Tibor 1932-1979
Deminger Károly
Dibúz Jenő 1933-2011
Dibúz (Bruckner) Judit
Dobozy Tamás 1935-2018
Domsa Zoltán
Draskóy György
Farkas István 1937-2000
Farkas Mihály 1937-2018
Fazokas Ferenc
Fekete Róbert
Ferdinánd István
Fodor Gyula 1890-1982
Ifj.Fodor Gyula
Fodor (Tormássy) Erzsébet 1937-2021
Fónagy Sándor 1937-2017
Frey Otto 1933-2017
Fülöpp Zoltán 1929-2017
Fűr Károly
Füstös Árpád 1926-2004
Gáspár József ?
Gerencsér László 1914-1976
Gőgös Ferenc 1938-1972
Görgényi Béla
Grátzer Miklós
Grozdits György 1936-2017
Gyöngyösi Sándor
Gyöngyösi (Danczinger) Edit 1936-1989
Háhn Fülöp
Hajdú Csaba
Héder István
Héjja Anna 1936-2019
Héjjas József
Héjjas (Bernsdorfer)Katalin
Herczeg Endre
Hidasi István
Hirczy Béla 1933-2016
Hokhold Ferenc 1923-2015
Homoky István 1929-2013
Horváth Cz.Emil 1934-2019
Horváth István 1934-2010
Horváth Otto 1926-1984
Horváth Sándor 1933-2013
Horváth (Balogh) Izabella
Hudák János 1935-1997
Huszár Károly 1935-2019
Ifjú Géza 1931-2014
Illés István
Jablánczy Sándor 1908-1999
Jagodits (Kundráth) Júlia 1937-1989
Jagisits (Kercsó) Edit 1927-2019
Jákóy Endre
Jancsik Károly
Jandó Tibor
Józsa József
Józsa László 1938-2016
Juhász (Gyöngy) Erzsébet
Juhász Gyula 1934-2002
Jutasi Béla 1933-2007
Kafka Péter 1899-†?
Kalmár Lajos
Kapitány Gyula 1937-2008
Kapuszta József 1932-2019
Kassay Viktor 1933-2005
Kémes József 1934-2019
Kenedi (Király) Ilona
Kerekes József
Kiss-Tóth János 1934-1977
Kiss Gyula
Kiss János
Kiss János
Klíma Imre 1924-2000
Kocsis Tibor
Koczó Mihály
Koller Pál 1894-1972
Koltai István ?
Komlóssy József
Komondy Gyula 1921-?
Kondor György 1934-2012
Koós Béla 1934-2021
Korán Zoltán
Kornya Lajos 1917-1979
Kósa Zoltán 1936-2018
Kováts István 192?-2010
Kováts (Erdős) Márta 1934-1967
Kováts Miklós
Kozák Antal 1936-2017
Krajczár Ernő 1932-2017
Krétai Ernő 1933-1995
Kurucz Ferenc 1929-2020
Kurucz János
Leskó György 1933-2018
Leskó (Rácz) Anna
Lovrics (Somogyi-Tóth) Eszter 1936-2012
Magasi László
Major Richárd 1929-2017
Markó Imre
Márkus Gábor 1937-199?
Matolcsi Géza.1936-2019
Medveczky Lajos 1910-1989
Molnár József
Must (Hankovsky) Éva
Nagy Géza 1933-1991
Nagy (Link) Magda 1930-2006
Nagy Mihály
Nagygyőr Sándor
Németh József
Németh Lajos 1931-2011
Németh László 1936-2018
Németh Zoltán †?
Noviczky Zoltán 1936 -1992
Nyers Ferenc
Ocskó István 1933 - 2010
Orlóci László
Orlóci (Mihály) Márta 1933-2021
Orosz Iván 1937- 2009
Oroszlán József †?
Ötvös Imre
Pál László 1037-2018
Pálffy Csaba 1927-1999
Pálka László 1937-1995
Palkovics János 1932-2019
Pandák László 1932-2020
Papp Ferenc 1901-1967
Pászner László 1934-2016
Pataki István 1937-2009
Péch Gyula
Pendl Ferenc 1933-1998
Pénzes László 1927-2010
Ping Ferenc 1922-2014
Pintér László
Poprádi László
Porpáczy Lehel
Prém Béla 1931-2018
Puskás László 1936-2021
Rab Rudolf 1935-2005
Rabóczi László
Ravai János
Rédey József
Rétfalvi László
Réthy Sándor
Rikli Olga
Roller Kálmán 1913-2004
Rónay Sándor
Ronyecz József 1935-1998
Rupf László 1937-2019
Safranyik László
Salamon Marion 1911-1990
Sebestyén László 1923-1995
Selmeczi György
Simon József 1937-2019
Sinka Gyula
Sivák Béla 1935-2005
Skorka Mihály 1935-1992
Soós József 1930-2014
Spándli Imre
Spuriga István 1934-1977
Szablya János 1924-2005
Szabó György 1938-2021
Szabó Tivadar 1938-2021
Szalamin Gábor
Szalkai András
Szalkai (Somogyi) Eszter 1927-2015
Szamosi Gábor
Szántai Ferenc
Szanyi László 1933-2012
Szármes Kornél 1927-2014
Szász István 1933-2013
Szász (Kubinyi) Júlia 1932-2018
Szauer János 1932-2019
Szauer (Szikszai) Klára 1935-1999
Székessy László
Sziklai Oszkár 1924-1998
Szy Ferenc 1923-2014
Takács József 1934-2021
Takaró László ?
Tamási Miklós 1936-1994
Tarnócai Károly
Tőgel Gyula 1938-2001
Tolnai István
Tóth Endre
Tóth (Molnár) Erzsébet
Tóth Géza
Tóth János 1936-2016
Tóth József 1936– 2015
Tóth Tibor
Tresó Bertalan 1930-2008
Tresó Ferenc 1932-2012
Túrmezei Zoltán
Tuskó Ferenc 1913-1965
Tutunovszky Koszta
Vadai János 1928-2006
Vajas Jenő 1936-2000
Váradi Béla 1932-2003
Váradi (Fejes) Mária 1934-2014
Varga Pál
Vári Miklós
Veres Gábor 1933-2013
Veres Sándor 1927-1998
Vető László
Viszlai (Delkin)Éva
Viszlai János
Vlaszaty Ödön 1937-2012
Weidinger Imre 1934-2013
Witt Lajos 1898-1994
Zoltay Endre 1935-2006

Akik elmentek, de el nem szakadtak
Kanadában is magyarok maradtak,
Akik meggyüztek egy nesszi világot,
De ma se mások: soproni diákok,
Az ősi otthont, az Akadémiát,
Szívből köszöntik: Vivát, Vivát, Vivát!
Vargha Domokos